

LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Lir 15. - Jugolir 10. - Din 6. - Poština plačana

Trst 8. april 1948

Spedizione in abbon. postale II. o gruppo Stev. 112

SPOMINSKI DNEVI

V MARCU

6. 1941. Nemčija in Italija napadeta Jugoslavijo.
6. 1945. JA osvobodila Sarajevo.
11. 1945. Podpis pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči ter povojnem sodelovanju med ZSSR in Jugoslavijo.
13. 1945. so enote RA zasedle Dunaj.

TRŽAČANI HOČEJO MIR

Dokler še ni prišel na oblast, si je Hitler pridobil pripadnikov med politično nezrelo maso s tem, da je kazal na mednarodne pogodbe in obveze kot vzrok za težko povojno stanje v Nemčiji. Odpovedati uresnjujoče pogodbe — v tem bi bila rešitev. Hitler je prišel na oblast, padla je pogodba za pogodbo in brez posebnih težav so delali nove pogodbe, kajli «pogodba je krpa papirja, ki jo lahko vsak čas raztrgam», tako je moraliziral Hitler.

Mirovne pogodbe, ki naj uredijo odnose med državami po taki vojni, kot je bila zadnja, ki naj uredijo te odnose tako, da ne bodo te pogodbe že same na sebi kal za nove konflikte. — Ko je treba pri sklepanju pogodb računati s premaganimi izvajalci vojne in s listimi, ki vojne niso hoteli, a so zmagali in ko je še treba misliti na to, kako bi se pravice krivice prejšnjih pogodb — take pogodbe torej ne morejo biti plod kratkega pogovora. Bilj smo priče ogromnih priprav in težkega dela v zvezi s sklepanjem mirovnih pogodb po zadnji vojni. Vemo namreč, da ni nobena točka v pogodbi za vsakega enako «sama po sebi razumljiva». Tako je bilo s sklepanjem mirovne pogodbe z Italijo najbolj kočljiva točka vprašanje Trsta. Tako kot so stvar rešili na mirovni konferenci, sicer ni nikogar popolnoma zadovoljila, vendar — pogodba je tukaj, gre torej samo še za njeno uveljavljanje. Imenovali je treba guvernerja itd.

Kdor je mislil, da gre zapadnim veselim zares za to, da se uveljavi pogodba z Italijo tudi v kolikor določa imenovanje guvernerja za Trst in uveljavljanje začasnega in stalnega stalstva, — in kdo bi nazadnje ne mislil, da na mirovni konferenci niso jemali stvari resno, — ta se je lahko kmalu prepričal, da hočejo Angloamerikanci na vsak način onemogočiti, da bi Tržaško ozemlje zaživelno lastno življenje in bi si prebivalstvo vsaj v okviru sestavljenega stalstva urejalo svoje zadeve z vidika lastnih interesov. O tem ni bilo treba niti kakor koli ugibati. Odkrite izjave ameriških osebnosti, čeprav mogoče «neodgovornih», so to samo potjevale: Trst mora ostati v rokah Američanov, predstavljali mora imperialistično bazo za vojnouhujskaško politiko proti Jugoslaviji, na drugi strani pa tudi proti Italiji, v kolikor bi tamkaj demokracije množice lahko postale nevarne režimu ameriškega hlappa De Gasperija. V tem času se je Trst pod anglo-ameriško upravo — in ni dvoma, da po njenih namelih — do dobra prepojil z najreakcionarejšimi, fašističnimi elementi kot najbolj zanesljivimi za izvajanje imperialistično zasluževalne politike v okviru Marshallovega plana.

Dogodki pa so zahtevali, da se predstavniki zapadnih veselil — isti, ki so odločno sodelovali pri sestavljanju mirovne pogodbe — razkrinkajo, da s to pogodbo nikoli niso mislili resno. Ko so šli preko vseh jafskih in potsdamskih sklepov, so vsemu svetu povedali, da jim je tudi zadnja mirovna pogodba papirnata čunja, katero lahko tudi formalno raztrgajo, potem ko se dejansko že itak niso držali njenih obvez. Za te ljudi sicer tudi besede in note nimajo nikakega značaja obveze. Vrgli so v svet kričalico «Trst Italiji», ki je še mnogo manj resna kot njih dosedanje pojmovanje medsebojnih pogodb. Reklji so «Trst Italiji», ker so v Italiji volitve in ker upajo, da bodo s to kričalico ohranili Italijo in Trst — Ameriki. Na

Ugotovitve izvršilnega odbora SIAU v zvezi z anglo-francosko-ameriško izjavo, ki ima namen izročiti Tržaško ozemlje Italiji

Izvršilni odbor Slovansko-italijanske antifasistične unije za Tržaško ozemlje ugotavlja v zvezi z anglo-francosko-ameriško izjavo, ki ima namen izročiti Tržaško svobodno ozemlje Italiji sledeče:

1. Predlog je polzkuš odkrite kršitve mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz mirovne pogodbe.
2. Predlog, ki so ga postavili iz volivnih namenov v Italiji in ki je izvalne vsebine za mednarodne odnose, ker postruje že obstoječo nevarno napetost, ni bil postavljen v interesu miru kakor tudi ne v resničnem interesu Italijanskega, jugoslovanskega in našega ljudstva.
3. Prizadeti, to je prebivalstvo, čeprav ni pri tem najmanj sodelovalo, je najbolj izpostavljeno posledicam, ker je v veliki nevarnosti življenje vsega mesta, kakor tudi fizični obstoj vsega prebivalstva.
4. Po skoraj treh letih od konca vojne in več ko enem letu od podpisa mirovne pogodbe ni tržaškemu prebivalstvu dano, da bi živel v miru. Nasprotno ga s tem predlogom spravljajo v nevarnost težkih vojskih komplikacij, dočim hočejo hkrati ohraniti začasni položaj vojaške okupacije in ovirajo prebivalstvu sodelovanje — kakor je njegova osnovna pravica — v javnem življenju s pomočjo predstavniških organov vsega prebivalstva.
5. Zaradi stalnih spekulacij s Trstom s strani imperialistov se je ustvarilo ozračje nezaupanja in nesigurnosti, ki zavira sleherno gospodarsko pobudo ter demobilizira tukajšnji gospodarski aparat in spravlja prebivalstvo v revščino.

Izvršilni odbor Slovansko-italijanske antifasistične unije

obsoja novi imperialistični manever in ugotavlja, da pri tem ne gre za revizijo ene ali druge določbe pogodb, pač pa za pravo vojno izzivljanje; gre torej za to, da se narodom ohrani mir ali pa da se dopusti nadvlada silam vojne.

Tržačani nočejo vojne in uničenja svojega mesta, kakor je ciljno napovedoval neki ameriški poslanec, ki so ga na to dementirali; oni hočejo, da jih pustijo v miru; hočejo napraviti konec z raznimi spletakarji, ki spletkarijo na račun vsega ljudstva; hočejo, da bi nastopila nova doba miru in varnosti, da bo Trst lahko obnovil svoje tradicionalne prometne zveze in gospodarske odnose in da bo z ohranitvijo in razvojem svoje industrije lahko končno zajamčil obstoj prebivalstva.

Izvršilni odbor Slovansko-italijanske antifasistične unije zahteva upravne volitve, da se omogoči sodelovanje prebivalstva v javnih upravnih organih: Trst je edina dežela v Evropi, kjer od konca vojne pa do danes še ni bilo volitev.

Bolj ko kdaj koli prej je potrebna združitev vseh poštenih ljudi, ki nočejo, da bi Trst imel vlogo kakršne si hodi Zlate obale v načrtih imperialistov.

Združeni z vsemi miroljubnimi narodi se bodo Tržačani borili, da preprečijo načrte vojnih hujskačev.

Tržačani hočejo mir in ne vojne!

IZVRŠILNI ODBOR
SLOVANSKO-ITALIJANSKE ANTIFASISTIČNE UNIJE
ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

bombo, ki je napravila samo dim, so sicer že vsi pozabili, a nek učinek je le imela: okrepila je fašistično drhal, ki zaščiten po okupatorjevi civilni policiji počenja nasilstva in poboje med mirnim prebivalstvom. Okrepila je še ponovno protidelavsko stališče tukajšnjih in-

dustrijcev v službi Marshallovega plana.

Toda tržaško ljudstvo, ki si želi samo miru in dela, odklanja način, na kakršen z njim ravna vojno imperialisti. Zahteva, da se uveljavi mirovna pogodba, da bo lahko samo o sebi odločalo po predstavnikih, ki

si jih bo izvolilo na svobodnih in lajnih volitvah. To so preproste zahteve demokratičnega prebivalstva Trsta — vse drugo, kar se s Trstom dogaja ali bi se naj dogodilo, pa je protidemokratično, je proti koristim Trsta in tržaškega prebivalstva.

VOJNI HUJSKACI PRI PODLEM DELU

Politično gospodarsko aktivnost imperialističnega tabora z ZDA na delu označuje v vsem povojnem času, in v zadnjem se posebno, vojnouhujskaško delovanje. Medtem ko so vse miroljubne sile na svetu bodisi v Sovjetski zvezi, v novih demokratičnih republikah, na evropskem zahodu, v Angliji, Ameriki, Kitajski, Grčiji itd. družijo in koordinirajo svoje delovanje za čim uspešnejšo borbo za utrditev miru, medtem ko preveva politično udejstvovanje Sovjetske zveze in drugih demokratičnih držav duh miroljubja in nabelo soglasnosti v vseh vprašanjih, ki so za dolgotrajen in demokratičen mir odlične važnosti, se imperialistični oblastniki na zapadu kosajo med seboj za prvenstvo v vojnem hujskaštvu in onemogočanju soglasnosti. Medtem ko v državah, ki so jih uničevale fašistične hordde, tekmujejo ljudje v plemeniti tekmi za odstranitev vojnih posledic v gospodarsstvu in kulturi, ko izražajo svoje uspehe s številom zgrajenih tovarn, šol, cest, železnic, vasi itd., kopirajo imperialisti z glasnim hrupom v svojih arzenalih atomske bombe in istočasno se ameriški strategji ne obojavljajo govorili, da se v ZDA pripravljajo bakteriološko orožje. Medtem ko si človeške množice z ameriški vred žele miru, izvajajo ameriški imperialisti dosledno politiko militarizacije dežele. Izdatki ZDA za vojsko in mornarico zna-

šajo nad 11 milijard dolarjev na leto. Za vzdrževanje oboroženih sil so ZDA porabile v letu 1947 do 1948 35% proračuna ali 11 krat več kakor l. 1937—38.

Vojnostrategski načrt ZDA predvideva v mirnem času osnovanje mnogogostevitnih oporišč močno oddaljenih od ameriškega kontinenta in določenih za agresivne namene proti ZSSR in deželam nove demokracije. Zaradi tega vzdržujejo svoje čete v Grčiji in na Kitajskem, v italijanskih pristaniščih, Turčiji, na Tržaškem ozmlju itd. V zunanji politiki ZDA je očitno aktivno podpiranje reakcionarnih sil proti demokratičnim, sabotiranje potsdamskih sklepov, katerih cilj je demokracija in demilitarizacija Nemčije, rehabilitiranje Francovega fašističnega režima itd.

Vse te mrzlične priprave imperialistov pod vodstvom ameriških spremlja hrup vseh njihovih siren, katerih vlogi jim zvesto izpolnjujejo reakcionarni krogi v raznih zapadnih državah, predvsem v Angliji, Franciji in Italiji. Vsem tem reakcionarnim krogom raste ob militaristični Ameriki apetit za izgubljenimi pozicijami v svetu in v njihovih lastnih deželah. Zato je vsa njih aktivnost zajeta v silovitih psiholoških ofenzivah na ljudske množice, ki naj bi iz strahu pred njih «močjo» odstopale od borbe za demokracijo in demokratičen mir in popuštale nji-

hovim imperialističnim načrtom. Imperialisti se namreč dobro zavedajo, da jim vse njihovo oboroževanje ne more pomagati do ciljev, kadar svetovne množice niso razpoložene za realiziranje njihovih načrtov. In ker vedo, da svetovne ljudske množice nikoli ne bodo prostovoljno privolile v novo vojno za imperialistične interese, si prizadevajo svojo šibkost nadoknaditi s psihološkim pritiskom na ljudi «slabih živcev».

Rdeča nil psihološke ofenzive na ljudi slabih živcev se vleče od Trumanovih govorov, Marshallovega načrta, formiranja vojskih zvez na zapadu, provokatorskih razširjanj tendencioznih vesti in ustvarjanja vzdušja napetosti vsakokrat, kadar gre za reševanje kakršnih koli se neručnih, vendar važnih vprašanj.

Posebno vlogo vrši v tej psihološki vojni reakcionarno časopisje in radio, ki sta v poslednjem času odprla vse svoje vojnouhujskaške registre.

Tržaško vprašanje je za zapad še vedno priljubljen objekt za širjenje provokatorskih in tendencioznih vesti. Spominimo se samo na zadnji predlog Amerike, Anglije in Francije o reviziji italijanske mirovne pogodbe glede na Tržaško ozemlje. Poleg tega, da je bil to podel volivni trik za opogumljenje italijanske reakcije, je imperialistična diplomacija naredila to potezo za provocira-

nje Jugoslavije in Sovjetske zveze. Prvo, jugoslavijo je skušala zvesti v nepremišljene protukrpe, ki bi potem imperialistom dali povod za obtoževanje Jugoslavije, da ima proti Tržaškemu ozemlju in Italiji ofenzivne namene in da bi s tem Amerikanci dokazali potrebo ojačati na Tržaškem ozemlju svojo okupacijsko vojsko. Čeprav se na meji Tržaškega ozemlja z Jugoslavijo niesar takega ni zgodilo, kar so si imperialisti želeli čeprav se ni nikjer pojavilo niti število obmejnih straž, so angleški in ameriški generali na Tržaškem ozemlju na veliko govorili o pripravljenosti angloameriške vojske za vsako eventualnost.

Drugo, Sovjetsko zvezo so enostavno postavili pred dejstvo enostranskega dogovora, že v naprej računajo na to, da sicer SZ ne bo soglašala in da bodo zato lahko nanjo zvrtili odgovornost za to, da «ne morejo» zapustiti Tržaškega ozemlja. Vse manever je propadel ob odločnem zadržanju Jugoslavije ter SZ in bluf o vojni napetosti se je razblinil, še pruden je mogel doseči glavni cilj v zvezi z italijanskimi volitvami.

Prvi svetovni bombi je sledila druga: Berlin. V Berlinu, ki teči v sovjetski okupacijski coni Nemčije, so v odrejenih jim conah čete vseh starih zaveznikov. Zaradi ugotovitve, da z vlaki, ki prihajajo iz angloameriške cone v Berlin, prihajajo v sovjetsko cono tudi imperialistični agenti in vojnini in da se vrši preko teh vlakov tlhopastvo in nedovoljeno odvažanje industrijskih naprav iz Berlina v angloameriško cono Nemčije, so se sovjetske vojaške oblasti odločile uvesti preiskavo in kontrolo potnikov angloameriških vlakovnih transportov. Iz te normalne administrativne zadeve so imperialistični vojni hujskači ustvarili malo manj kot vojno. Zagatali so vik in kršk o ruskih izzivljanjih in da bi tendencioznost dobila uradno krinko, je general Clay odredil, da se bodo ameriški spremljevalni oddelki na vlakih z orožjem uprli protukuzi kontrole vlakov. Da bi vojna psihotiza prišla še bolj do izraza, so ustavili Angloamerikanci vlakovne transporte in začeli vzdrževati zvezo z Berlinom z letali. V Berlinu samem so Angloamerikanci obkolili sovjetsko centralno železniško postopje. Svetovni reakcionarni tisk in radio sta imela tako dovolj hrane, da sta na najbolj dramatičen način ustvarila iz muhe konja. Treste so se gore, rodila se je miš. Nit napovedanega se ni zgodilo. Noben ameriški vojak se ni uprl z orožjem, promet je spet vzpostavljen, Amerikanci so opustili blokado železniškega postopja in sovjetske vojaške oblasti redno kontrolirajo vlakovne transporte. Namesto vojne v Berlinu je prišlo do prijateljskega kosila pri ameriškem generalu, potem ko so se Amerikanci in Angleži moralno umaknili pred popolnoma upravičenim postopkom sovjetskih oblasti. Toda vojni hujskači so opravili svoje, ko so trobenlanje o berlinskih dogodkih zaključili z vojnouhujskaško tritvitvijo: Rusi so se umaknili iz strahu pred našo močjo.

Prav v isto vrsto vojnouhujskaških provokacij spadajo končno tudi nameni vojskiški parad, ki so jih izvajali 6. aprila ameriški vojaški oddelki povsod tam, kamor jih je poslal imperializem njihovih gospodarjev. Po Dunaju, Italiji, Grčiji, Trstu in drugod so razkazovali svojo vojaško tehniko v času, ko ni sosovražnika, proti kateremu naj bi jo upravičeno uporabili, v času, ko so ljudje sili in naveličani gledati militariste in njihovo početje in ko bolj ko kdaj koli zahtevajo mir zase in za svoje potomce. Kaj pomaga, če poveljstvo sil Tržaškega ozemlja demantira položiti in psihološki značaj te svoje parade v svojem poročilu; ko v tem sam general Airey na koncu provokatorsko ugotavlja, da on sam ne veruje v kakršno koli RESNO NEVARNOST OD ZUNA!

Kaj končno pomaga imperialistom prikrivati vojnouhujskaški značaj vse njih politične in gospodarske dejavnosti in si nadevati masko angela varuha nad mirom in demokracijo, če pa je ameriški delegat na mednarodni konferenci za svobodo tiska in obvesčenja v Zenevi odločno nastopil proti preglogu jugoslovanskega delegata, po katerem naj se prepreči vojnouhujskaška propaganda in lendenčno poročanje reakcionarnega tiska. S tem je ameriški delegat namreč znova dokazal, da ameriškim imperialistom in za preprečevanje hujskanja na vojno, pač pa da hočejo še naprej dovoljevati zločin (Nadaljevanje na 2. strani.)

KRONIKA

* FINSKA IN SZ sta podpisali dne 6. t. m. v Moskvi pogodbo o prijateljstvu in vzajemni pomoči, kar pomeni težak udarec za imperialistične vojne hujskače.

* V BERLINU se je napetost poglobila po sestanku med maršalom Sokolovskim, angleškim maršalom Montgomeryjem in ameriškim generalom Clayem. Promet je normalen med Berlinom in ostalimi zasedbenimi področji.

* NA DUNAJSKIH ULICAH je imela ameriška vojska manevre z namenom, da izživa in da ustvarja vojno psihozo.

* V ITALIJI nadaljujejo fašisti s pobijanjem demokratičnih ljudi. Tako so na Siciliji v zadnjih 23 dneh ubili 36 sindikalnih voditeljev.

* V ITALIJI so odkrili zaroto, ki jo je pripravljala fašistična polvojaška organizacija Armata Italiana di Liberazione pod vodstvom generala Messeja. Zarotniki, s katerimi sodelujejo tudi četniki in ustaši, so z vednostjo vlade hoteli izžvati nered, da bi onemogočili volitve.

* GROF SFORZA ni niti z besedico odgovoril na ponovno povabilo jugoslovanskega poslanika Ivekoviča, naj bi se Italija in Jugoslavija neposredno pogajali glede Trsta.

* GROF SFORZA namenoma zavija trgovalnega pogajanja s SZ, da ustrezno ameriškega poslanika, ki noče, da bi Italija prejela kako sovjetsko blago pred volitvami.

* V VATICANU je povzročila poplach objava tajnih vatikanskih listin od l. 1945 do danes, ki dokazuje vmešavanje vatikanskih krogov v italijansko politiko in njihove stike z Ameriko.

* OZN se bo sestala k izrednemu zasedanju 16. t. m. zaradi vprašanja Palestine, ki postaja vedno bolj pereča.

* ZAKON o izvajanju Marshallovega načrta za pomoč Evropi je bil sprejet v znesku 6 milijard 98 milijonov dolarjev.

* MARSHALLOVE DRZAVE bodo smele izvažati svoje proizvode v vzhodnoevropske države samo z dovoljenjem ZDA, zaradi česar se Anglija boji, da bo morala odpovedati trgovinsko pogodbo s SZ.

* TAJNA POGAJANJA se vršijo med Anglijo, ZDA in Kanado za sklenitev vojaške pogodbe. S tem si hoče Anglija zagotoviti največji delež pri ameriški gospodarski pomoči.

* SZ je znižala svoje zahteve po avstrijskih reparacijah od 200 milijonov dolarjev na 150 milijonov, s čimer se je močno približala francoskem predlogu.

* PREDSEDNIK BENES je sprejel novega sovjetskega poslanika, ki mu je izročil poverilnico. Pri tem je Benes poudaril važnost zavezniške pogodbe s SZ proti nemški nevarnosti.

* PRI POSKUSU BEGA bivših čeških ministrov Srameka in Itale v inozemstvo, so pomagali tudi člani francoskega poslanstva v Pragi, radi česar so bili odpoklicani domov.

* KUOMINTANGOVA vojska je v borbi proti Kitajski ljudski armadi izgubila v mesecu marcu 143 tisoč vojakov. Cankajšek bo dal zaradi porazov ostavko na mesto generalisima in odšel na fronto v borbo.

* V INDIJI se množijo stiske delavcev in nameščencev zaradi besocialne politike Pandita Nehruja. V nekaterih pokrajinah si kmetje kar sami delijo zemljo in ustanavljajo ljudske odbore.

* V ITALIJI so odkrili tajno organizacijo pod imenom Protiboljševiška nacionalna fronta, ki je pripravljala načrt za spošen upor za primer zmage Ljudske fronte na volitvah.

* KOLUMBIJSKO PREBIVALSTVO je demonstriralo proti Marshallovi imperialistični politiki s klici in napiski: «Hell Marshall!».

Imperialisti sprožili krizo v nadzorstvenem svetu za Nemčijo

Maršal Sokolovskij

Dne 20. marca je maršal Sokolovski demonstrativno zapustil sejo zavezniškega nadzorstvenega sveta za Nemčijo, ko je ugotovil pred ostalimi člani te ustanove — generalom Clayem, Robertsonom in Koenigom — da je vsled njihovega zdržanja nadzorstveni svet samo utvara.

Maršal Sokolovski, ki je bil po vrstnem redu predsednik sveta za marec, ni sklical seje dne 30. marca. Ali jo bo sklical za 10. april general Clay, ki predseduje svetu v tem mesecu? In ali se bo v tem primeru maršal Sokolovski udeležil sestanka?

Možnost ponovnega sodelovanja štirih velesil v nadzorstvenem svetu ni izključena kljub dogodkom zadnjih dni, ki so se pripetili v Berlinu in ki jih je skušal reakcionarni tisk dramaturizirati v svoje vojnoujskaške namene.

Dne 1. aprila so sovjetske zasedbene oblasti obvestile poveljnike zapadnih velesil, da bodo odslej nadzorovale blagovni in osebni promet med Berlinom in zasedbenimi področji zapadnih velesil v Nemčiji.

Kakor je znano, je Berlin zaseden po vseh štirih velesilah. Toda anglo-ameriški in francoski predeli mesta tvorijo otok v sovjetskem zasedbenem področju Nemčije in so povezani z zasedbenimi področji zapadnih velesil v Zapadni Nemčiji samo z avtostrado in železniško progo za Hanover, ki poteka v dolžini 230 km po sovjetskem zasedbenem področju.

Kljub temu da ne obstaja noben točen sporazum glede prometa na tej črti, so sovjetske oblasti nemoteno dopuščale vožnjo vlakov zapadnih velesil, ki so prevažali angloameriško uradništvo in vojaštvo. Ter njih prehrano kakor tudi oskrbo za nemško prebivalstvo v njihovih berlinskih področjih.

Nadzorstvo prometa so uvedle sovjetske oblasti zaradi nerednosti in prekrškov, ki so bili že nekaj časa na dnevnem redu. Tako so trgovci iz zapadnih področij zlorabljali dogovore o mednarodni trgovini z Berlinom, da so na škodo ljudstva spekulirali in tihotapili. Samo v zadnjem mesecu so odpeljali iz Berlina v angloameriško področje 790 vagonov strojev in industrijskih izdelkov. Zaradi pomanjkanja v zapadnih področjih so spekulanti nakupovali na sovjetskem področju kmečke pridelke in tako ogrozili prehrano v vzhodni Nemčiji. Z zapada so se vrinjali na vzhod tudi temni elementi zato, da sabotirajo in vohunijo.

Angloameriške oblasti so se v odgovor na sovjetske ukrepe ponasale zelo izzivalno. Tako so obkolile sedež železniškega ravnateljstva za sovjetski sektor in blokirale več sovjetskih častnikov. Imperialisti so izkoristili te dogodke za ustvarjanje vojne psihoze. Hotelo so prikazati SZ kot element nemira, hkrati pa prikriti svoje vojnoujskaško delovanje. Toda že v dveh dneh je prišlo do pomiritev, ko so Angloameričani pristali načelno na sovjetske nadzorstvene ukrepe in deblokirali železniško ravnateljstvo.

Ozadje teh dogodkov je globoka kriza, ki jo preživlja zavezniški nadzorstveni svet za Nemčijo. In to krizo ni odprl maršal Sokolovski s svojim nastopom 20. marca. Saj je več kot leto dni in zlasti po neuspehi londonski konferenci ta štiristranski organizem v Berlinu samo na papirju. To je, kakor je dejal Sokolovski, ugodna krinka, pod katero Angloameričani nemoteno gradijo zapadnonemško državo in kršijo jaltski ter potsdamski sporazum.

Po sporazumu z dne 5. junija 1945

ima nadzorstveni svet nalogo, da vzporedno ukrepe poveljnikov posameznih zasedbenih področij, da sprejema sporazumno vojaške, politične in gospodarske mere za vso Nemčijo kot celoto, da nadzoruje bodočo osrednjo upravo Nemčije in skupno upravo mesta Berlina.

V prvem letu svojega delovanja je Svet sprejel soglasno 85 sklepov, medtem ko se ni mogel sporazumeti samo v 16 primerih. Nasprotno pa je v obdobju od 1. avgusta 1947. do 28. februarja 1948 Svet sprejel samo 9 sklepov postranskega pomena, medtem ko je prišlo do nesporazuma v 23 bistvenih vprašanjih.

Ta doba nesporazumov sovpada s pogajanci o ustanovitvi angloameriške bicone in o priključitvi francoskega področja k biconi.

Ker so torej Anglosasi spremenili svojo politiko glede Nemčije, niso upravičeni, da se jezijo na sovjetske zastopnike, ki se nenehno sklicujejo na potsdamski sporazum. Cilj sedanje angloameriške politike namreč je, da povzroči delitev Nemčije z namenom,

da vključi njen zapadni del v evropski anovi reda Marshallovega načrta. K temu navaja Anglosasi njihova svetovna strategija. Zato se nujno upirajo potsdamskemu programu.

Reakcionarni tisk je seveda takoj videl v nastopu sovjetskega maršala spletko, ki naj ukine štiristransko nadzorstvo Nemčije, izrine zapadne velesile iz Berlina in proglasi «nemški ljudski svet» iz sovjetskega področja za vlado celotne Nemčije.

Isti tisk pa skrbno zamlči dejstvo, da je bil Sokolovski prisiljen k temu protestnemu koraku zaradi nenehne sabotaže programa iz l. 1945, ki jo vršijo zapadne velesile. Dovolj je, če preberemo potsdamski sporazum, pa bomo razumeli upravičeno ogorčenje SZ.

Besedilo tega sporazuma govori o decentralizirani, toda enotni Nemčiji, ki bo demilitarizirana, demilitarizirana in demokratizirana. Ta podoba Nemčije nima nič skupnega s sedanjim stvarnim položajem v tej državi. In za to žalostno stvarnost noče SZ več biti soodgovorna.

Njen nastop pomeni, da sta odprti dve poti: Ali se bo štiristranski nadzorstveni svet vrnil k skupnemu potsdamskemu programu. In v tem primeru bo SZ ponovno pristopila k sodelovanju. V nasprotnem primeru pa bodo morale zapadne velesile same nositi odgovornost za vse, kar počenajo v svojih zasedbenih področjih.

To bi pa pomenilo dokončno delitev Nemčije in resno nevarnost za mir.

KOENIG (FR.) ROBERTSON (ANGL.) CLAY (ZDA)

V BOGOTI KUJEJO PANAMERIŠKO „SVETO ZVEZO“

Dne 30. marca so se sestali v Bogoti, prestolnici Kolumbije, zunanji ministri vseh ameriških držav na panameriško konferenco, kjer pretresajo vprašanja, ki jih niso mogli rešiti na prejšnjih zasedanjih v Mehiki (februarja 1945) in v Rio de Janeiru (avgusta 1947).

Tri glavne probleme obravnavajo v Bogoti: gospodarski položaj Latinske Amerike, vprašanje evropskih kolonij na ameriškem kontinentu, vprašanje vojaškega sodelovanja in obrambe «demokracije».

Glede gospodarskih vprašanj je naletel Marshall na veliko nezadovoljstvo ostalih članov konference, ki se protivijo njegovemu načrtu za pomoč Evropi. Le tega namreč izvajajo ZDA na škodo južnoameriških držav. Južnoameriški izvoz sme namreč v Evropo samo s posredovanjem ZDA, ki pobirajo glavni dobiček teh operacij. Države Latinske Amerike bi pa rajši neposredno izvažale svoje surovine v Evropo, odkoder bi prejemale industrijske izdelke, ki jih Južna Amerika pogreša zaradi slabo razvite industrije.

Vprašanje evropskih in kolonialnih posesti je bralec našega lista dovolj znano in ga ni treba posebej razčlenjati. Popolnoma jasno je, da bo skušal Marshall miriti svoje kolege v tej zadevi in iskal kompromisnih rešitev. Za ZDA ni namreč ugoden trenutek za popolno izrinjenje evropskih držav iz ameriške hemisfere, ko jih ravno sedaj ameriški imperialisti tako vztrajno snubijo za svoje protisovjetske naklepe.

Bistveno vprašanje zasedanja pa je vojaško sodelovanje med vsemi ameriški republikami, iz katerega upajo ZDA pobrali veliko koristi. Če konferenca odobri enotno poveljstvo vseh ameriških vojsk in poenotenje orožja, je jasno, da oba ukrepa, gresta samo v prid ZDA. Ostale republike bodo namreč morale ne samo sprejeti severoameriške modele, marveč tudi iz ZDA kupovati orožje, saj nimajo lastne

vojne industrije. Zato ni čudno, da se pri tem severoameriškim narcom upirajo ostale države — kolikor pač morejo: — njihova svoboda bi se s tem še bolj omejila. Prav tako bi tak sklep oviral trgovino Latinske Amerike z drugimi državami, ki bi jim utegnile prodajati orožje.

Sklepanje vojaške pogodbe pod imenom «ustanovni medameriški pakt» bo sprožilo krevčiva vprašanja. Določiti bo namreč treba, kako bodo izvajali pogodbo v primeru, da revolucionarno gibanje strmoglavilo kako vlado in postavi svojo. To se pogosto dogaja v južnoameriških državah. Vse države podpisnice bodo morale v tem primeru pomagati «zakoniti» vladi.

Nobenega dvoma ni, da je to doletelo naperjeno predvsem proti demokracijskim gibanjem. To jasno dokazuje sklep, ki so ga sprejeli na konferenci na Marshallov predlog, da bodo države članice uvedle pre-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Vojni hujskači pri podlem delu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

sko delovanje vojnih hujskačev in prepričati prijateljsko sodelovanje med narodi.

Imperialistični tabor je, kot lahko vidimo iz vsega omenjenega, do najvišje mere razvil svojo psihološko vojno proti ljudem slabih živcev in nič ni čudnega, da se je nekaterih med tem polastilo nerazodno gledanje na položaj in neupravičeni strah pred realno možnostjo nove vojne.

Toda ali smo v resnici pred takšno direktno nevarnostjo kot bi se začelo iz vojnoujskaških poročil reakcionarnega tiska? Preden si povsem točno in zanesljivo odgovorimo na stavljeno vprašanje, moramo ugotoviti nekaj neoporečnih dejstev: Popolnoma drži, da si mednarodni imperialisti, z ameriški na čelu, žele, da pride do vojne. Prav z enako ločnostjo pa drži tudi, da si noben navod na svetu ne želi vojne, če posebno ne take, ki bi služila im-

perialističnim interesom. Imperialistov je malo. Po svojem številu ne predstavljajo ničesar, predstavljajo pa gotovo moč z naropanim bogastvom in rezervami, kar jim dovoljuje vzdrževanje ogromnega vojaškega aparata in vojne industrije. Toda samo s tem imperialisti ne morejo dobiti vojne. Oni to vedo, zato bi radi vojno na račun ljudskih množic, katerih del skušajo pridobiti za svoje imperialistične bojne načrte. Način, kako to delajo, jih je že sam po sebi razkrinjal: to je Marshallov plan, poluha preživelim zagrizenim fašistom, to je razpihovanje nacionalni in verskih nasprotstev, prelina z bakteriološko vojno in atomsko bombo.

Toda ali imajo imperialisti pri vsem tem njihovem prizadevanju kakor uspehe?

Imperialistična oboževana intervencija na Kitajskem in v Grčiji je privedla k masovnem uporu kitajskega in grškega ljudstva proti tur-

kim imperialistom in njihovim domačim hlapcem, privedla je k okrepljeni sil, ki se v teh deželah bore z orožjem v roki za pravičen in trajen mir.

Realiziranje Marshallovega načrta je popolnoma razkrinkalo pravo bistvo ameriške pomoči, ki je namenjena le deželam s profašističnimi režimi, od katerih edino lahko prejmejo usluge za njih imperialistične načrte. To so narodi sprevideli, zato se njih množice upirajo sprejetju take pomoči in v ljudskih frontah vodijo odločno borbo proti imperialističnim vmešavanjem in za svobodo.

Ročljanje z atomsko bombo in vojaške parade učinkujejo nasprotno. Njih učinek je ločno in najlepše izrazil slovenski pesnik ko je zapisal:

Ljudstvo hladno gleda le navade in se ne da na puhla gesla ujeti. Ker popolnoma drži vse to, ker vse

to sami doživljamo in dokazujemo v naši vsakodnevni borbi proti imperialistom in vojnim hujskačem v njih službi, lahko za zaključek tega našega razglabljanja o možnosti nove vojne samo povzamemo na dejstvih stonečo in zato globoko resnično izjavo Zdanova na kongresu nekaterih komunističnih partij v Varšavi, izjavo, ki je obenem analiza in navodilo ljudskim množicam: «Ne smemo pozabiti, da je med željo imperialistov, da bi zanetili novo vojno, in možnostjo, da bi tako vojno organizirali, veličanska razdalja. Narodi sveta nočejo vojne. Sile, ki so za mir, so tako pomembne in velike, da bodo doživeli načrti osvajalcev popoln polom, če bodo te sile čvrste in odločne v obrambi miru. Ne smemo pozabiti, da je namen hrupa imperialističnih agentov o vojni nevarnosti zastrašiti liste, ki imajo slabe živce in ki so omahljivi in da bi z izsiljevanjem dosegli popuščenje osvajalcev».

LATINSKA AMERIKA RAJ TRUSTOV

Borba za Južni tečaj, izrivanje evropskih kolonialnih sil z ameriškega kontinenta in končno panameriška konferenca, ki se vrši te dni v Bogoti — vse to postavlja. Južno in Srednjo Ameriko v ospredje mednarodnega dogajanja.

V splošno se to dežele malo poznane evropski javnosti. Se manj pa je znano, da ta področja že petdeset let ječijo pod izkoriščanjem ameriških trustov. In temu izkoriščanju se nujno pridružuje politična nadvlada ZDA nad vsem kontinentom.

Konec leta 1946. je 150 izčrpanih in napol mrtvih delavcev pribežalo iz amazonske džungle na obalo Brazilije. To so bili še edini živi preostali ljudje skupne 50 tisoč delavcev, ki so jih jh v začetku druge svetovne vojne nabrali za delo v brazilskih plantažah kavčuka trusta Ford Firestone. Pripovedovanje teh nesrečnikov o pekenskem življenju v tropski džungli, kjer so garali v nevzdržnih razmerah pod stražo do zob oboroženih severno ameriških narednikov, osvjetljuje gospodarsko ekspanzijo ZDA v Južni Ameriki: 31 tisoč delavcev je pomrlo, 22 tisoč pa jih še umira v peklu Amazonke. Nacistična koncentracijska taborišča so bila obdana samo z bodečo žico, toda brazilski delavska taborišča ločijo od ostalega sveta neprestopni zidovi mrzlice, divjih zveri, indijancev in lakote!

Za te zločine sta neposredno odgo-

vorni Amazone Valley Supply Co, ki kupuje delavce po 60 dolarjev in pa brazilski Rubber Bank. Vse to se pa dela sporazumno s severnoameriško in brazilsko vlado, ker je prva zahtevala v začetku vojne, da Brazilija poveča proizvodnjo kavčuka.

Drugi primer zasluževanja narodov Srednje Amerike nam nudi fantastična zgodovina United Fruit Company, ene največjih čvrdk na svetu, ki suvereno odloča o usodi Srednje Amerike.

Tomas Guardia, diktator države Costa-Rica je zaupal l. 1880. gradnjo železnice Minorju Keitlu, severnoameriškega industričarja in pustolovcu. Do l. 1882. je Keith dogradil 40 km proge in potrosil milijon dolarjev, železnica pa ni nesla, ker ni imela kaj prevažati. Zato je Keith v bližini železnice nasadil ogromne plantaže banan, da bi železnica prevažala sadje. Keith se je vgnezil tudi v paroplovne družbe, da bi banane izvažal. To so začetki izvozne trgovine s sadjem v Srednji Ameriki. Medtem so delavci umirali za malarijo, rumeno mrzlico in dizenterijo. Minor Keith pa je gradil in gradil nove železniške proge. Kupoval in prodajal je kavčuk, vanilijo in carry. Vse, kar je bilo mogoče nabaviti poceni, je kupil. Vse, kar je mogel drago prodati, je prodal. L. 1898. je ustanovil United Fruit Company, ki je prava država v državi. L. 1913. je dobil v svoje roke mednarodno železniško družbo Srednje Amerike. In vse to si je pridobil in zgradil z bananami!

V Evropi kot v ZDA so se ljudje začeli hraniti s Keithovim sadjem. Zato je kralj banan odpiral v Srednji Ameriki nove predele deviške džungle, kjer je nenehno sadil banane, hkrati pa gradil nove železniške proge, po katerih je prevažal to sadje do morja in dalje po svojih paroplovnih družbah proti severu.

To je zgodovina ameriškega kolonialnega imperija ob Karabskem morju, to je tudi zgodovina Panamskega kanala in izkrcavanja ameriških mornariških strelcev.

Se dandanes so srednjeameriške države, kot n. pr. Nikaragua z diktatorjem Lomoza in San Domingom z diktatorjem in magnatom Truillo slepo orodje v rokah ZDA.

Najnovejši primer uvajanja severnoameriškega protektorata nam nudi Paraguay. Krvava državljanska vojna, ki se pretresala to državo l. 1947., je zbudila malo pozornosti v svetovnem javnem mnenju, ki je navajeno kroničnih operetnih revolucij v Južni Ameriki. Od l. 1939. vlada v Paraguayu fevdalni samodržec general Morinigo, ki slepo izvršuje ukaze severnoameriškega zunanjega ministrstva in družbe Standard Oil Company iz Kalifornije (ZDA).

V začetku lanskega leta je Morenigo zaključil s Standardom novo pogodbo,

ki je stvarno dal tej družbi v last vsa paraguayska petrolejska ležišča. Pogodba je silno razburila paraguaysko javno mnenje, zlasti pa določilo, ki pravi dobesedno, da so evse osebe, ki so v službi severnoameriške petrolejske družbe podrejene zakonom Kalifornije (ZDA). To pomeni, da so paraguayski uslužbenci te družbe, ki delajo na svojem ozemlju, podvrženi zakonu tuje države.

Paraguaysko ljudstvo je zgrabilo za orožje in po večmesečni zmagoviti borbi je bilo že na tem, da zasede prestolnico Asompcion. Toda Morenigo so poslale ZDA najmodernejša orožja, hkrati pa preprečile vsako pomoč slabo opremljenim demokratičnim silam, ki so tako podlegle tiranskemu generalu.

Ideološko orožje, ki ga uporabljajo s pridom ZDA za svoje zasluževalne nakane, je Monroejeva doktrina, ki se glasi: «Amerika Amerikancem!» Na osnovi tega gesla so se ZDA upirale vsaki evropski državi, ki se je hotela vgnezditi na ameriškem kontinentu. Ta doktrina je prišla do veljave za časa Metternichove svete zveze, ko je Evropa stvarno kovala imperialistične načrte proti Južni Ameriki. Toda kasneje je ta doktrina degenerirala,

katji z njo so skušale ZDA izolirati ameriški kontinent od naprednih idej demokratične Evrope.

Južna Amerika je po nesodobnem tolmačenju Monroejevega nauka prišla pod silen pritisk vseh reakcionarnih elementov, ki jih podpira kulturni program severnoameriškega zunanjega

ministrstva. Gesla teh gospodov se glase: «Pozabite vaše tradicionalne prijateljske zveze v Evropi, ki je v popolni dekadenci. Pozabite predvsem napredne ideje francoske revolucije! Da sploh ne govorimo o idejah, ki jih je rodila oktobrška ruska revolucija!»

Konferenca v Bogoti

(Nadaljevanje z 2. strani.)

iskavo o »prevratnem delovanju tujih agentov, ki je naperjeno proti ustanovitvi in varnosti ameriškega kontinenta«. Gre torej za varnost raznih južnoameriških diktatorjev in veleposestniških magnatov, katerim ni bilo treba posebej vsiljevati protikomunistična načela. Znano je namreč, da sta Čile in Brazilija postavili komunistično partijo izven zakona in prekinitvi diplomatske odnošaje z SZ. Na pobudo ZDA sta dala protikomunistične in protisovjetske izjave tudi predsednik Mehike Aleman in predsednik Argentine general Peron.

Vojaška pogodba, ki jo skušajo vsiliti ZDA v Bogoti je, podobna bruseljski pogodbi petih zapadnoevropskih držav in močno diši po ranjkem »antikominternu«. Nobena-ga dvoma, da ZDA izrabljajo Monroejevo doktrino in si skušajo pod krinko protikomunizma popolnoma podrediti države Latinske Amerike. S tem si hočejo zagotoviti varen hrbet, medtem ko gradijo več tisoč km daleč — v Evropi, Afriki in Aziji — oporišča proti SZ.

Truman stavi na špansko »TRETJO SILO«?

Ameriška poslanska zbornica je na soglasni predlog zunanjepolitične komisije zglasovala vključitev Francove Španije v Marshallov načrt. Republikanski poslanec Okonski je tako utemeljil zakonski osnutek: «Španija je najboljši branik Evrope proti komunizmu. Mi bolj potrebujemo Španijo kot pa ona nas.»

Ta sklep je izraz protikomunistične in protisovjetske vojnouhujskaške historije, ki se širi po ZDA na pobudo Wall Streeta. Ameriški državniki so pa slabo ocenili odpor, ki ga je izzvalo to zadržanje po vsem svetu in tudi v Ameriki sami.

Hoteli so prezreti dejstvo, da je Franco edini fašistični sopotnik Hitlerja in Mussolinija, ki se je obdržal

na oblasti. Pozabili so, da je Franco fašistični režim osvražen ne samo v Španiji marveč tudi v svetu. O tem pričča obsodba, ki jo je izrekla OZN proti španskemu diktatorju. Julija lani se je celo vseh 16 Marshallovih držav izreklo proti sprejemu Španije kot 17. članice te družine. Prav tako je na zadnji konferenci šestnajstih ostal portugalski predlog o sprejemu Franca v njihovo sredo brez odmeva. Kako živo je reagiralo javno mnenje v Evropi; dokazuje pisanje konservativnega francoskega poluradnega glasila «Le Monde», ki pravi: «Demokratične države nikakor ne morejo pristati na sodelovanje s fašizmom s pretvezo, da je treba pobijati komunizem.»

Nedvomno je ta odpor prisilil ameriške imperialiste k umiku. Ze naslednji dan je mešana komisija poslanske zbornice in senata črtala Španijo iz seznama držav, ki bodo deležne ameriške pomoči. Ameriški državniki so se ustrašili, da bi očitno podpranje Franca utegnlo omajati položaj njihovih satelitskih vlad po

zapadni Evropi. Zlasti bi pa to početje onemogočilo formacije tretje sile, to je angleški laborizem in koalicio demokratičnanov s socialisti, ki pod rožnato krinko laže podpirajo kapitalistični monopolizem, kot bi pa to delale odkrito fašistične vlade.

To pa pomeni, da sedanji umik ameriške reakcije, ki ji stoji na čelu Trumanova vlada, ni iskren, marveč je samo taktična poteza. V svoji deželi se boji posledic pri volivni borbi za predsedniško mesto, ker se zaveda, da bi vključitev Franca v Marshallov načrt koristila Wallaceu in njegovim napredni tretji stranki.

Ni izključeno, da je bilo prvo glasovanje v poslanski zbornici samo poskusni balon in da bo poskusila Trumanova vlada izvesti svoj načrt v drugi obliki. Zanimivo je namreč, da je v poslanski zbornici glasovalo samo 149 članov za sprejem Franca in 52 jih je bilo proti. Zbornica pa šteje 435 poslancev!

Ali bo poskusila Trumanova vlada igrati sedaj na karto tretje sile tudi v Španiji? Ponovno govorjenje o španski republikanski vladi v emigraciji, ki je že dolgo bila v pozabi, utegne potrditi to domnevo.

Španski esocialista Indalecio Prieto je dobil namreč mandat, da sestavi novo špansko vlado v emigraciji, iz katere bi pa bili izključeni komunisti, kakor to zahteva ameriška politična etiketa. Tako upa Prieto nadomestiti z ameriško pomočjo Franca, pri čemer bi seveda pustil nespremenjen španski fevdalni sistem. Skratka, nadaljeval bi pod drugo firmo delo diktatorja.

Podobno kot »socialista« Bevin nadomestuje konservativca Churchilla in enako kot delata Blum v Franciji in Saragat v Italiji. To je značilnost ameriškega zunanjega ministrstva, ki hoče pobarvati vse z rožnato barvo. Na ta način upa preslepiti javno mnenje in nemoteno dovršiti težak porod — vključitev strateško važne Španije v načrt evropske obnove.

PREKASAJO HITLERJA

Radjska postaja Svobodne Grčije tako-le opisuje najnovejše obdobje ameriškega vmešavanja v Grčijo: «Ameriško ljudstvo bi bilo treba obvestiti, da izvajajo generali, ki jih pošiljajo v Grčijo Truman, Marshall in Forrestal, politiko, ki prekaša vsa hitlerjevska barbarstva. »Ujemi in ubija je geslo novega Forrestalovega odposlanca Van Fleeta. «Prisiljeni smo v vaši državi preleti mnogo krvi — je izjavil pomočnik Van Fleeta general Robert.

M. MIROV

ALI SO POZABILI MONAKOVO?

Reakcionarni novinarji vseh dežel skušajo pobijati resnico, ki jo je do gnala nota sovjetskega informacijskega urada pod naslovom: «Ponarejevalci zgodovine».

Gospod Ewer, sotrudnik londonskega Daily Heraldla hoče dokazati, da ta nota nima nobene sodobne važnosti. Sicer omenjeni novinar priznava, da je bilo Monakovo sramotna stran zgodovine, vendar trdi, da Monakovčani nimajo več vodstva v francoski in angleški zunanji politiki. Ta Ewerjeva trditve je najočitnejša laž. Da ne bi prišlo do novega Monakovega, moramo najprej točno vedeti, kaj je bilo prav za prav Monakovo.

To je bil poskus angleških in francoskih krogov, da pomirijo napadalca s tem, da ga pahnejo proti SZ. Protisovjetizem je torej glavna značilnost Monakovega. V Monakovem so pognali Španijo, Avstrijo in CSR v odprto žrelo napadalnega nemškega imperializma. Tako so mu hoteli dokazati, da so pripravljene popuščati do skrajnosti z edlinim namenom, da se nemški imperializem vrže proti vzhodu in ne proti zapadu.

Alli homo sedaj pričča novega Monakovega? Monakovo se ne more ponoviti do pičice enako. Danes je nam-

reč porazdelitev sil na mednarodni pozornosti različna. Nemški fašizem je bil poražen. Sedaj je najbolj napadalen ameriški imperializem, ki je nasičen z vojnimi dobički. Pred njim upogibajo uslužno hrbet tvorci novega Monakovega. Vanj polagajo vse nade sovražniki SZ in demokracije.

Znano pa je, da je nemški imperializem razočaral upanja Monakovčanov. Najprej sta bili napadeni Anglija in Francija, pobudnici Monakovega, potem pa je prišla na vrsto SZ. Hitler je rajši požrl najprej vse tiste države, ki so podpirale njegove napadalne nakane. V tem smislu se zgodovina ponavlja.

Ko pripravljala sedaj ameriški imperializem tretjo svetovno vojno, hoče najprej podjarmiti zapadnoevropske države in Anglijo ter jih navaja k temu, da gredo v žerjavico po kostanj. ZDA torej kujejo še zlokonejše načrte kot pa nacisti. Saj Hitler ni mogel upati, da bi se narodi Francije, Anglije, Belgije, Nizozemske in Skandinavije borili zanj. Ameriški imperialisti pa upajo, da bodo v Evropi kupili z dolarji človeško meso za »topovsko hrano».

Kot spretni trgovci skušajo seveda

potrositi čim manj, da bi dobili čim več.

O tem zgovorno pričča Marshallov načrt. Tudi zemljepisni položaj ameriškega napadalca je različen od nemškega. Tedaj so neumni Monakovčani lahko verjeli, da bo nemara Nemčija začela vojno najprej proti sosedni SZ. Medtem bi seveda oni ostali ob strani in bi si zbrali ugoden trenutek — tako so računali — za vstop v akcijo, da si zagotovijo svoj delež pri plenu.

Toda danes je napadalec onstran oceana. Če hoče doseči svoj vojni cilj, mora prekoračiti Evropo, Azijo in Afriko. Za to potrebuje oporišča v tujih deželah, ki so blizu SZ. Za to potrebuje britansko otočje kot letalonosilko za vojno proti deželi socializma. Toda v veliki vojni se končno potopijo tudi letalonosilke. Ameriški imperializem se pripravlja na pohod proti svojemu cilju preko trupel na rodov Anglije in Zapadne Evrope: Francije, Nemčije, Italije, Belgije, Nizozemske in drugih.

Glavni tvorci današnjega Monakovega so Bevin, Morrison in Attlee. Da bi zadovoljili ameriški imperializem, snujejo vojaški protisovjetski blok v Evropi. Očitno je, da skušajo pretvoriti Anglijo, Francijo, dežele Bene-

luxa, skandinavske države, zapadno Nemčijo in Italijo v anglosaška oporišča za protisovjetsko vojno, narode teh držav pa žrtvovati imperializmu za topovsko hrano.

Ze v naprej lahko uganemo, kako bodo to oporekali. Trdili bodo, da je napadalec SZ. Stvarno govoriho Attlee, Bevin in Morrison o sovjetskem imperializmu. Odkar svet stoji, nismo slišali večje laži. Brez dvoma računajo tvorci teh laži z ignoranco in neumnostjo svojih poslušalcev.

Toda kapitalistični monopoli, ki so zaslužili v drugi svetovni vojni 60 milijard dolarjev, niso SZ marveč ZDA. ZDA gradijo strateška oporišča v bližini SZ. Bevin je odstopil vojno oporišče pri Tripolisu ZDA, ne pa SZ. Ameriška vojna mornarica kali vodo v Sredozemlju. ZDA in Anglija sekajo Nemčijo in vso Evropo v dvoje s tem, da kujejo zapadni blok proti SZ in proti deželam ljudske demokracije.

Zato morajo vsi zagovorniki miru imeti vedno pred očmi poučne izkušnje desetletja pred drugo svetovno vojno in neumorno razkrinkovati tvorce novega Monakovega: razne Bevine, Morrisona, Attleja, Blume, Schumane, Schumacherje in podobne.

KRONIKA

*** ZA 8% CENEJE** prodajajo Delavske zadruge, kot so to dokazali točni podatki občinskega urada, ki navajajo, da je plačila družina štirih članov enako količino določenih živil (kruh, testenine, fižol, meso, sir, olje, vino, krompir, jajca, paradižnik, maslo in slanina) v mesecu januar-februar v Delavskih zadrukah 13.647,09 lir, v drugih trgovinah pa 14.821,98 lir. Torej 1174,90 lir razlike ali 8%.

*** SEZNAN DAROVALCEV** v skladu z Za graditev novih zidov na slovenskem kulturnem pogo-riščus objavlja Primorski dnevnik. Prispevki se sprejemajo v ul. Macchiavelli 1/I, pri vseh slovenskih in hrvaških prosvetnih društvih in pri upravi Primorskega dnevnika, Goldonijev trg 1/I.

*** PO 20 KG SLADKORJA** po zelo nizki ceni so prejeli občinski uradniki. Ali je to res najbolj racionalen način za pomoč prebivalstvu?

*** TOVARIS VIDALI** je govoril prejšnji četrtek v natrpani dvorani Delavske športne zveze o pariški komuni in o pomenu leta 1871. za zgodovino francoskega naroda in človeštva.

*** TUDI TISKARNA ZA DENAR** je bila do nedavna v Trstu. Seveda je šlo za ponarejen denar in tiskarj so zaprli, čim so ga odtrili. Delal je okupacijske bankovce po 500 lir.

*** TREBANC** imajo svojo godbo, a tamkajšnjemu brigadirju civilne policije ni všeč, če igrajo mednarodno delavsko himno. No, Trebanci se zato ne menijo in gospod brigadir lahko samo žaluje po fašističnih marših.

*** «NAJBOLJŠA POLICIJA NA SVETU»** vsak dan dokazuje to svojo vzvišeno lastnost. Tako so nedavno štirje policaji CID (to je še ekstranajboljša) zaplenili 870 zavojev ameriških cigaret in jih sami prodali na črni borzi.

*** DVAKRAT DNEVNO** bodo odstuje dostavljali pošto po vsem mestu.

*** RAZPRAVO** proti tovarišem iz Boljunca, ki se bodo morali zagovarjati zaradi pretepa, ki ga je izval nek policijski agent v civilu, so zaradi zasljanja novih prič odgodili na 24. t. m.

*** OBLETNICO MARCNE REVOLUCIJE** so proslavljali - legalisti. To je tako nekako, kakor če bi mi stavili obletnico Mussolinijevega spohoda na Rima.

*** MEMO BENASSI** se v gledališču Verdi ni mogel vzdržati, da ne bi priredil nekoliko cirkusa. Potem ko je zelo slabo odigral Tolstojevega živlega mrtveca, in mu je občinstvo kljub temu ploskalo, je začel deklamirati D'Annunzijeve ultraimperialistične, fašistične verzice s pozivom na italijanskega boga: «...stori, da postanejo vsi oceani na svetu naše morje». Ali je Benassi pri tem mislil na Nimitzove strelce?

*** «RUSKO VPRAŠANJE»** je naslednja premiera Slovenskega narodnega gledališča, ki jo bodo igrali v petek, 9. aprila ob 20. uri v Domu kulture v Skednju.

*** POLICAJ MARCON**, - pardon, inšpektor Marcon, - bo gotovo v najkrajšem času prejel kako odklovanje. Razen surovega nastopanja proti demokratičnim prebivalcem, ima namreč sv do bremna še kršenje in oviranje svobodnega upravljanja novinarskega poklica. Tokrat je imel av delu urednika lista «Laboratore», ki so ga izpustili (proti kavčiji) šele, ko je protestirala novinarska zbornica.

*** RODITELJSKI SESTANEK** za starše gojencev Slovenskega dijaškega doma bo v nedeljo 11. aprila ob 9. uri v prostorih dijaškega doma.

Atentat na sindikalne svoboščine

Konec osvobodilne vojne je delavcem prinesel nekaj pridobitev, ki jim jih je lahko prinesla edino taka borba, v kateri ni šlo samo za to, da se z domače zemlje prežene tuji okupator, ampak da se ljudstvo osvobodi tudi domačih sovražnikov. Šlo je zato, da si delovno ljudstvo ob tej priliki pripori tiste pravice, ki bi jih zaman pričakovalo v normalnih časih. In ne da bi se z lastniki tovarn posebej o tem razgovarjalo in pogajalo, je smelo delavstvo od maja 1945. dalje imeti v tovarni sindikalna zborovanja, ne da bi o tem obveščalo ravnatelja. Delavstvo si je postavilo svoje tovarniške odbore, ki so obnem v tovarnah sindikalni odbori. Tudi ti tovarniški odbori so bili priznani, ne sicer s kako pisano pogodbo, temveč z molčečim pristankom. Člani tovarniškega odbora so bili celo oproščeni dela. Prav tako so smeli vse doslej prihajati sindikalni voditelji v tovarne na sindikalne sestanke.

Danes pa smo pričeli, kako hočejo sovražniki delavskega razreda vse te delavske pridobitve ali sploh onemogočiti ali pa jih vsaj tesno omejit, dobro se zavedajo, da so te pridobitve glavni pogoj za uspešno vodstvo borbe, ki jo delavstvo vodi za svoje pravice. Odvzeti delavstvu možnost, da se v tovarni zbere k sindikalnemu sestanku in tam posluša kakega sindikalnega funkcionarja, pomeni njegovo borbo neopovredljivo otežkočiti, spremeniti jo v borbo za borbo samo ko nekako izgine izpred oči pravi cilj stremeljen delavskega razreda.

In prav v sedanjem času mora biti delovno ljudstvo nad vse budno. Nanj preže nevarnosti z vseh strani. Voditi je treba borbo na več sektorjih. Najbolj pereč problem je v tem času vprašanje bloka odpu- stov z dela. Kot je znano blok odpu- stov ni več v veljavi. S 1. januarjem 1948 ga je nadomestil gla- soviti ukaz št. 109, ki je z 31. mar- cem prenehal biti v veljavi, vendar je njegova veljavnost še za en me- sec podaljšana, ne da bi pri njego- vem izvajanju seveda sodelovali sindikalni predstavniki.

Ko delavci zahtevajo blokiranje odpu- stov, jim industriji odgovar- jajo, da se s tem uničuje njih po- djetje, ko morajo vzdrževati več delovnih moči, kot pa jih dejansko potrebujejo. Toda če se ne bi vklju- čili v načrte tuje imperializma, ki hoče našo industrijo uničiti, bi jih polnoštevilno zasedeno podjetje samo vzpodbujalo, da si poiščejo novih del in več naročil. Danes pa vidimo neko nezainteresiranost s strani industrijcev, neko pasivno držanje rok križem, češ ni naročil, ni dela. In vendar delavci vedo, da so naročila in je delo. Toda treba je iskati najrazličnejših ovir, da tržaška industrija ne bo uspevala. Cim bi seveda deblokiranje odpu- stov dobilo prosto pot, bi se 30.000 brezposelnim pridružili še drugi ti- soči. Ob odločilni borbi delavcev je vojaška uprava hotela «nepri- stranško» delodajalcem pomagati. Izdala je ukaz št. 109, spremeno kamufli- žo za deblokiranje odpu- stov, ki zahteva samo nekoliko daljši po- stopek. Delavci so takoj izjavili, da pri komisijah, ki jih ta ukaz predvideva, ne bodo sodelovali; ta- ko sodelovanje bi namreč pomenilo podpisovanje lastne obsodbe. Jasno je, da bi se delodajalci posluževali v velikem obsegu tega ukaza, ki bi sprožil plaz odpu- stov. Potemtakem so ne le sindikalni predstavniki od- rekli svoje sodelovanje pri izvaja- nju tega ukaza, temveč so tudi de- lavci konopljarne postavili odločno zahtevo, da se ta ukaz razveljavi; v stavki so vsaj uspeli, da se ta ukaz nad njimi ni uveljavil.

Z delavci konopljarne je bilo so- lidarno vse tržaško delavstvo.

Trenutno stanje je sedaj tako, da se mora za odpuste aplicirati ukaz št. 109, ki predvideva komisijo, v kateri morajo sodelovati tudi sin- dikalni predstavniki. Ker pa ti v teh komisijah nečje sodelovati, se praktično ta ukaz sploh ne upo- rablja in odpusti se ne izvajajo. Vendar že stopa pred nas vpraša- nje blokiranja odpu- stov z neusmi- ljeno dilemo: biti ali ne biti.

O teh stvareh bi se pa delavci ni- ti ne smeli v tovarnah, kjer delajo, pogovoriti. Potem ko so že skoraj tri leta imeli svobodne sindikalne sestanke v tovarnah, so začeli rav- natelji tovarn ta zborovanja ovi- rati: zborovanja bi se smela vršiti

le z njihovim privoljenjem. Pri tem so pričeli smatrati odgovorne za ta zborovanja člane tovarniškega od- bora, ki so jih začeli celo prega- njati. Razumljivo je, da pri tem ne gre zgolj za kapric tega ali onega ravnatelja, ki bi se hotel na tako

ponesrečen način uveljaviti, tem- več gre za dobro premišljen napad na delavski razred in njegove pravice, to je atentat na tiste sindikal- ne svoboščine in pridobitve, ki jih je delavstvu prinesla osvobodilna borba. In da bo stvar dosegla vi- šek, se na podlagi neosnovanih ob- tožb celo kličejo na sodnijski sindi- kalni voditelji. V tem je najvid- nejši znak sodelovanja vojaške ob- lasti z delodajalci proti delavcem. Borba delavcev proti takim silam gotovo ni lahka, toda delavci so va- jeni trdih borb in se niti za trenu- tek ne udajajo iluzijam, da bi lah- ko kdaj na lahek način kaj dosegli od delodajalcev in takih oblastni- kov, ki delajo z roko v roki z de- lodajalci. Kar je pri tej borbi odbi- jajoče, je to, da se je treba boriti za tiste pravice, ki so že bile izbo- jevane z osvobodilno borbo in ki so bile že ves ta čas v veljavi.

Napad na te pravice delavcev je le ena točka fronte, na kateri so imperialisti in njih hlapeci uprizo- rili ofenzivo proti tržaškemu ljud- stvu. Toda tudi to ofenzivo bo zna- lo demokratično ljudstvo Trsta od- biti.

POGREB PRI UDARNISKEM DELU PONESREČENEGA TOVARISA

Vojaška uprava je odgovorna za žrtve fašistov

Zgodilo se je kot posledica svobodnega gibanja in delovanja fašističnih tolp, kot posledica brez- brižnosti vojaške uprave za varnost ljudi v Trstu in kot posledica huj- skanja tujih in domačih vojnih huj- skačev. Kakor da ni nič, ubijajo človeka in zbeže — drugi dan jih že vojaška uprava in vse šovinistično časopisje zagovarja.

Ze dlje časa je, odkar so faši- stične bande postale zopet bolj ak- tivne; od takrat, ko so Franco-ang- lo-američani vrgli v svet geslo o priključitvi Trsta Italiji. (Da so podžgali kriminalne instinkte k no- vim zločinom, je to največji — in edini — uspeh te njihove volivne bombe!). Od tedaj so postale te tol- pe bolj predrzne in nasilne. Zave- dajo se, da zanje ni vprašanja: do- voljeno — nedovoljeno, vedo, da jim civilna policija nič ne bo nare- dila; kajti policija nastopi in razže- ne samo delavce in pripadnike de- mokratskih organizacij. Če dela vse to na ukaz svojih višjih gospodar-jev, okupatorjev ali na lastno ini- ciativo, odgovornost vojaške upra- ve je v vsakem primeru velika;

zlasti še, ker neka višja osebnost na našem ozemlju hiti opletati z besedami; da je «varnost prebival- stva zajamčen», da se izvaja proti vsem skupinam stroga «enakoprav- nost» in podobne stvari. Tako smo bili prejšnji teden prič, ko so le- gaški «mladeniči» prišli pred sedež Enotnih sindikatov v ul. Imbriani in začeli tam lajati in bevskat. Nikjer ni bilo policije, ki bi to pre- prečila; dasi je v bližini navadno polno policajev in dobrih sto kora- kov daleč je sedež ameriške voja- ške policije. Ne, drhal sme nasto- pati proti delavcem, to je želja de- lodajalcev — kapitalistov, vse tu- kajšnje reakcije s svojim časopis- jem, «sindikalistova» iz Delavske zbornice in končno tudi vojaške uprave.

Tako se je v soboto zvečer zopet pomikala po Korzu čreda nekakih razbojnikov, katerih vzgojno berilo so razen «gornalinov» še kak Gior- nale di Trieste, La Voce libera,

Messaggero Veneto in podobno ogabno branje. Ti lopovi so najprej stresali svoj gnev pred palačo, kjer ima svoj sedež Fronta za neod- visnost tržaške države in potem so pot nadaljevali; neovirani seveda od policije. V tem so srečali člove- ka, ki se mu je videlo, da je delavec. Tedaj so navalili nanj in reže, ki je bil še napol- slep, so zbili na tla. Ko so se srečno zbežali in napadenega pustili na tleh, tedaj šele se je pojavila civil- na policija. Ko so nesrečnega pripel- ljali v bolnico, je kmalu umrl. Bil je to Boleslav Planinšek, bivši par- tizan in sindikalni zaupnik.

Vsi tisti, ki se čutijo ob tem zlo- činu krive, bi sicer ta zločin naj- raje zamočeli, govore pa o njem na način, ki ubijalce opravičuje in žalj spomin žrtve. Zakaj bi ne de- jali naravnost, da je treba ta zločin odsoditi in storilce za vsako ceno najti in eksemplarično kaznovati? Toda... «gliha vkup štrih» in vna- rana vrani ne izkljuje oč. Z vsem zavijanjem le še bolj potrjujejo svojo sokrivdo, da je bil mlad člo- vek ubit samo zaradi tega, ker je bil v delavski obleki. Tudi ta zlo- čin spada med sredstva ofenzive, ki so jo v zadnjem času pričel reak- cionarne sile. Umor tov. Planinška spada v vrsto napadov, ki jih je proti delavstvu sprožila reakcija pri nas kot v Italiji, kjer v predvo- lni borbi De Gasperijevi in drugi fašisti dan za dnem ubijajo sindi- kalne voditelje in pripadnike ljud- ske fronte. In končno je tak zločin dobrodošel tistim, ki ob njem brez sramu trobijo v svet: Vidite, kako smo na tem ozemlju potrebni, da očuvamo mir, — a v resnici čuvajo pred ljudsko jezo novofašiste ter jim dovoljujejo uprizarjati najpod- lejše zločine.

Po vsem tem vemo, da vojaška oblast ne bo razpustila fašističnih organizacij in krožkov, ker so ji brzokone v mnogočem zelo simpa- tični in potrebni. Toda kakor ka- žejo politični zločini v Italiji strah pred vstajajočo demokracijo, tako pomeni v Trstu napad in umor de- lava, da je določenih krogov strah pred čedalje bolj naraščajočo močjo in strnjeno odporom delavskega razreda v njegovem tako težkem boju. Ta zločinska dejanja kažejo na hysterično zmedenost tistih kro- gov, ki čutijo, da se jim majoje tla pod nogami. Kajti vedo; danes in jutri se mogoče ne bo prišlo tisto strašno, a bliža se neodložljivo!

Da, prišel bo naš dan in tedaj bo maščevan tov. Planinšek in drugi mučeniki pred njim.

Dovoljeno - nedovoljeno

Greš v gledališče, ker je najav- ljen živji mrtveca Tolstoja. Mine prvo dejanje, prižo se luči, ljud je ploskajo. V tem se pa z najviš- jega nadstropja usuje pest belih, zelenih in rdečih kosov papirja. Res je, ljudje se za to mnogo ne zmenijo, a naš vendar zanima: če je vojaška uprava dovolila, da se tiskajo te ogabne zadeve, ali je s tem že tudi dala dovoljenje, da se te razmetavajo v gledališču Ver- di, pri predvajanju dela, ki ne nudi nikakega povoda za šovinistično manifestacijo? Ali se vojaški upra- vi ne zdi, da je lahko v gledališču razen šovinistov še kdo, ki smatra tako pobalinstvo za izzivanje, na katero pa zaradi svoje zrelosti ne reagira? Ali ne spada tudi to v poglavje «dovoljenega in nedovo- ljenega» in pa «nepripranostia». Včasih je o tem nekaj govoril ge- neral Airey. Sicer pa itak vemo, kako je to mišljeno. Kadar slišiš govoriti o unedovoljenih stvareh, tedaj vedi, da boš takoj slišal še ime SIAU, ES, ASI2Z, ZAM, ZPP, politični preganjanci ali kaj po- dobnega. Podobno je, kadar slišiš besede «nepripranostia».

Čudno

Nek sofer se je moral zagovar- jati pred sodiščem, ker je nekega policaja premlatil (prav je storil,

ho marsikdo rekel, toda mi ne re- čemo nič). Soferji so se na svo- jem postajališču ponoci nekoliko preglasno pogovarjali. Pride straž- nik in jih opozori, naj kričijo — če že morajo — bolj potihno. S tem se pa nek sofer, ki je policaja že od prej imel av zeloduce, ni stri- njal in nazadnje ga je še zbkosal.

— Tožilec je zahteval 18 mesecev ječe, a za čudo — sodniki so so- ferja oprostili, češ da je agent pre- korčil svojo službeno dolžnost in tako povzročil upravičen odpor s strani obtoženca.

Ne da bi nam bilo žal zaradi stražnika, ki jih je dobil, a mu sodišče ni dalo zadoščanja, in tudi soferju ne bomo izražali svojih če- stitk, vendar se nam le zdi čud- no: tukaj je sodišče takoj ugotovi- lo, da je policaj prekorščil svoj delokrog in torej nič ne de, če jih je dobil nekoliko po glavi. A ko- likokrat se je zgodilo, da je prišla civilna policija popolnoma neupra- vičeno na naše sestanke in zboro- vanja, kjer je še več kot preko- račila svojo službeno dolžnost in skušala izzvati nered. Pri tem je še katerega tovariša aretirala, ki pa skoraj gotovo ni bil oproščen, češ da je civilna policija povzro- čila upravičen odpor s strani ude- ležencev prireditve. Prav za prav so te stvari bolj čudne, toda v Trstu se čudimo temu, kar je bolj naravno, ker se to silno redko do- godi.

Laži „polkovnika“ Fonde

imajo kratke noge

Vsa nedavna preteklost pomeni po svoji vsebini silovit udarec za reakcionarne sile na svetu in še posebej za ameriške imperialiste, ki so zaradi skladnosti svojih ciljev s cilji nacističnega diktatorja prevzeli tudi posel nadaljevalca propadla Hitlerjeve pustolovščine. Vsa nedavna preteklost pomeni namreč mogočno afirmacijo demokratičnih sil po vsem svetu, kar pa je danes imperialistom močno na poti. Segli so zato puzelo enostavnemu sredstvu onih, ki nimajo ne časti ne morale, začeli so na veliko potvarjati zgodovino, lagati. Najprej so se oglašili veliki kalibri z onstran morja, ko so začeli objavljati neke tajne dokumente in prikazovati Sovjetsko zvezo v kar najslabši luči, ji odrečkati prvo mesto v borbi proti fašizmu in se trkati na prsa, da so oni osvobodili Evropo Hitlerja in Mussolinija. No, umotvor falzifikatorjev zgodovine je imel kratko življenje. Ko ga je že obsodila vsa svetovna javnost kot golo laž in obrekovanje, je še SZ sama postavila stvari na pravo mesto in spomnila falzifikatorje zgodovine na Monakovo, Chamberlaina, Churchilla in podobne, ki so mirne duše metali Hitlerju v žrelo evropske države.

Toda falzificiranje je na zapadu nalezljiva bolezen, ki se je kot taka tudi prenese na tržaške imperialiste. Oglasil se je apolkovnik Fonda in je tako spet izkopal samega sebe iz pozabe, kamor je utonil kmalu potem, ko je dal od sebe prvi glas o svoji eksistenci. Italijanski iridentistom in seveda še komu drugemu se je spet zahotelo, da bi v svetu govorili o italijanstvu Trsta, ki da ga je izrgal iz rok Nemcev Italijan „polkovnik“ Fonda in ga vrnil matrepatriji „Polkovnik“ Fondi pa se je pri vsem tem na tihem zahotelo stopiti vsaj za hip v ospredje v še tišjem upanju, da mu tržaški bratci po duhu postavijo vsaj doprni spomenik.

No, v tem primeru so prišle stvari še hitreje na svoje pravo mesto, kajti od osvoboditve Trsta vendar še ni tako daleč, da ne bi vsakdo, ki ga ni spomin zapustil, vedel, kako so se v resnici razvijali dogodki okrog 1. maja 1945. Za one pa, ki jih je spomin res začel zapuščati, pa čeprav samo zaradi njih politične potrebe, je tovariš Stoka Francce, bivši politični komisar Komanda mesta na kratko oživel zgodovino, ki je pač taka kot je in zato ne more nihče kaj, če bode v mozem nepopoljšljive italijanske ire-

dentiste in zagovornike „italianissimi Ljubljanec“.

Povzemamo na kratko izjave tovariša Stoke, ki temelje na dokumentiranih dejstvih in točnih datumih.

20. aprila 1945., ko so se čete IV. armade borile že okrog Reke, je Komanda mesta Trsta še enkrat stopila v stik s tako imenovano vojaško komando CLN-a.

Na sestanku med samozvanima komandantoma tržaškega CLN-a Fonom in Mianijem in političnim komisarjem Komande mesta tov. Stokom ni prišlo do sporazuma za organiziranje skupne akcije proti Nemcem, ustašem, fašistom črnih brigad, X. Mas. Fonda in Miani sta se namreč uprta razpustitvi guardie civiche, ki je sodelovala z Nemci in iz katere sta hotela narediti oboje organ CLN-a. Ob tej priliki je Stoka izjavil, da bodo partizanske čete in domači uporniki nadaljevali borbo proti vsem filofašističnim silam in da ne bodo prizanašale niti guardiji civiche in niti njenim komandam, ker so bile sestavni del nemških oboroženih sil.

27. aprila je Komanda mesta določila za dan ostaje in je razdelila orožje formacijam Delavske enotnosti, katerih število je tačas že presegalo 20 tisoč članov (poleg slovenskega prebivalstva včlanjenega v celoti v OF). 28. aprila ob 3. uri so se začele prve operacije.

Istočasno so na Komando mesta prihajale vesti, da krožijo po središču mesta člani guardije civiche in kvesturini Colottijeve skupina pripadniki X. Mas s trikolorami no rokavih in napisom CLN. Nekateri med njimi so skupno z Nemci držali bunkerje na strateških točkah mesta. Načrt je bil jasen: šlo je za to, da obdržijo mesto v svojih rokah skupno z Nemci do prihoda Angloameričanov. Ze takrat so vrgli besedo, da sovražnik prihaja od vzhoda in je treba vztrajati do prihoda Angloameričanov. V dnevih 28. in 29. aprila so uporniki že osvojili več sovražnikovih utrd in zajeli veliko število Nemcev. 30. aprila so se na ultimatu Komande mesta panično umaknili iz vojašnice pri Sv. Ivanu karabinerji Guardiana, ki so se prej izobesili rdečo zastavo, da bi tako prevarali prebivalstvo in upornike. Od tega trenutka niso člani CLN-a dali več nobenega znaka življenja razen grupe oficirjev guardije civiche, ki je bila zajeta naslednjega dne. V zgodnjih juturnih urah prvega maja so ukorakale v mesto prve patrolje „Kraškega odreda“, ob 9. uri pa so po mestnih ulicah že krožili tanki IV. armade in se pomikali proti zadnjim nemškim utrdbam na gradu, tribunalu in hribu Sv. Pantaleona. Glavnina jugoslovanske armade pa je medtem napredovala proti severu. Tega dne je tov. Stoka

imel pri Sv. Jakobu prvo zborovanje skupno s polkovnikom jugoslovanske armade, katerega je navdušeno prebivalstvo po govoru nosilo na ramah skozi mesto. Tako so 1. maja 1945. junaški borci IV. jugoslovanske armade in uporniki „Delavske enotnosti“ osvobodili Trst.

2. maja zjutraj so tov. Stoku sporočili, da ga čakajo trije zdravniki pri Magdalen. Ko je tov. Stoka prišel tja, je med njimi spoznal apolkovnika Fonda Savia, ki mu je v zagrenjenem tonu čestital k zmagi. Fonda je tudi izjavil Stoku, da ga je škof Santin obvestil, da se hočejo Nemci na gradu predati. Toda zavedajo se, da ne predstavljata sam ničesar, je želel, da se z Nemci pogaja Stoka. V zakristiji stolnice je Fonda predstavil Stoki škofa in začela so se pogajanja. Pri pogajanjih sta Stoka in major Milošević zastopala mestne odbornike in jugoslovansko armado, Nemce nemški komandant in njegov pomočnik, Santin pa je bil posredovalec. Po Santinovem predlogu, naj bi Nemci zapustili mesto in se predali zunanaj, ki pa je bil odbit, je prišlo do regularne predaje. Ko so prisotni stopili iz cerkve, so naleteli na novozelandski tank, ki je medtem prišel v mesto in na katerem je bil novozelandski major. Na povelje nemškega komandanta se je posadka predala Novozelancem, ki pa so jo takoj izročili v ujetništvo jugoslovanske armade. Proti tribunalu, kjer so medtem Nemci izdajalsko ubili jugoslovanskega parlamentarca, predsednika jugoslovanskega Rdečega križa Mastroviča, so začeli Jugoslovani in Novozelanci, skupen napad ki se je kmalu zaključil z osvojitvijo utrdb.

Zvečer 2. maja so obvestili tov. Stoka, da se je pri svetilniku zmagge ustavil s svojim štabom novozelandski general Freyberg, ki želi razgovora s Komando mesta. Ko je prišel tov. Stoka, h generalu Freybergu, mu je ta izrekel dobrodošlico. Na generalovo vprašanje kot kaj smatra Komanda mesta novozelandske čete, je Stoka odgovoril, da kot goste. Obvestil je še generala, da je v mestu stl vsak sovražnikov odpor in da vlada mir. To je bil prvi sestanek z generalom Freybergom, s katerim je Komanda mesta ostala ves čas v prijateljskih stikih.

Taka je resnica. Sedaj je napovedal tiskovno konferenco tudi apolkovnik Fonda in prihodnje bomo lahko spet pisali o novih lažeh samozvanega osvoboditelja.

ŽRTVAM

Prelagodno je mišljenje, da si ljudstvo lahko kaj pridobi brez borbe. Vsaka najmanjša pridobitev je posledica težke borbe, neredko krvave. Samo s silo si lahko delovno ljudstvo ustvari take pogoje, da mu bo življenje več kot zgolj breme. Vladajoči razred se kreivito oprime svojih pozicij, ki mu jih je treba strgati s silo. Kadar pa nima za sobojevnika takega zaveznika, kot je bil nacifašizem, tedaj je boj toliko hušji, ni sovražnika ljudstva, ki bi bil večji rabelj kot fašizem; in zato imamo iz zadnje vojne toliko nedolžnih žrtev.

2. aprila 1944 se je dogodil na Opčinah sabotažni dogodek, zaradi katerega so nacifašisti naslednjega dne na openskem strelišču postrelili 71 ljudi. Pobrali so jih kar po vrsti iz zaporov — talce.

Padli so sinovi te zemlje, Slovenci in Italijani. Njih smrt je nakazala tisti ideal, katerega imejmo mi danes vedno pred očmi: bratstvo. Bratstvo med nami, ki živimo skupaj in bratstvo med vsemi narodi, ki imajo poštene misli in namene.

Nismo pozabili, kdo je zakrivil smrt teh tovarišev in še tisočev drugih: Nekateri so usli zasluženi kazni in ni se jim treba niti skrivati. Zopet opravljajo svoje stare posle, zopet streme za tem, da bi obnovili fašizem, da bi spet pognali narode v klavnico. Toda mišne bomo dovolili, da bi kdo rušil naš mir in našo svobodo, velike pridobitve naše osvobodilne borbe. Spomin na 71 openskih žrtev nam bo vedno v opomin, da bodimo tudi mi pripravljani na vsako žrtev, da z njo preprečimo nov dvig fašizma. Zaradi spomina na te in vse ostale žrtve moramo voditi nenehno borbo proti vsem pojavom novega fašizma. Kajti zavedati se moramo, da se fašizem spretno skriva, če se ne čuti dovolj varen, da bi ob pravem času udaril. Zaradi spomina na žrtve pa moramo tudi odkloniti vsa izzivanja, vsako priznanje k sovražstvu in vsakršno vojnohujskaštvo. Mnogo sil je danes na delu, ki bo nas rade izzivale k dejanjem, ki bi pomenila neposredno ogrožanje miru; trudijo se, da bi med nas metali iskre sovražstva, ki bi nas zopet razdvajale. Vse te poskuse odklanjamo, ker hočemo hoditi po poti, ki je bila pot naših žrtev: v bratstvu k miru!

JUGOSLOVANSKI VOJAKI PRED TRZASKO LJUDSTVO PODRAVLJA JUGOSLOVANSKE OSVOBODITELJE CORONEOM

NA MORJE

JUGOSLOVANSKA TRGOVSKA MORNARICA

Slovenska pomorska akademija v KOPRU

Ob osvoboditvi je bilo stanje jugoslovanskega gospodarstva obupno. V vojni so Jugoslovani izgubili dve tretjini jugoslovanske prekoceanske mornarice in okrog 80% vseh enot za obalno plovbo. Luke so bile razdejane in za promet nesposobne, obale za pristajanje ladij razstreljene, luška skladišča porušena in požgana, ladjedelnice docela uničene, svetilniki pokvarjeni, morje pa posejamo z minami. Povsod razdejavanje in ruševine.

Marsikdo je obupoval. Jugoslovanski pomorščaki, ladjedelniki in pristaniški delavci pa so dobro vedeli, da je prišla nova doba, ko se bodo lahko sprostile ustvarjalne sile jugoslovanskih ljudstev in se bo dvignilo pomorsko gospodarstvo na ono mesto, ki mu po svoji važnosti pripada. tako da bo Jugoslavija postala v resnici napredna pomorska država.

Temeljito so se zmotili sovražniki Jugoslavije, ki so mislili, da ne bodo mogli Jugoslovani s svojimi silami zopet dvigniti uničenega jugoslovanskega pomorskega gospodarstva.

Niso se pač zavedali, kaj zmora ljudstvo, ki si je priborilo svobodo

in se rešilo okov kapitalističnega gospodarstva. Delovni polet, ki je zajel jug. pomorske in ladjedelniske delavce, je v kratkem času omogočil, da so očistili vse luke, odstranili mine, na novo zgradili znaten del operativne obale ter obnovili in usposobili uničene ladjedelnice. Poleg manjših objektov so iz morja dvignili 11 večjih ladij in 2 velika plavajoča dokka ter obnovili 21 trg. ladij. Vzpostavili so obalni promet na vseh predvojnih progah ter uvedli redne trgovske proge z zapadno Evropo (London, Antwerpen, Rotterdam), z bližnjim vzhodom (Aleksandrija, Palestina, Ciper) in z vzhodnim Sredozemskim morjem. Pri obnovi plovnega parka je pokazal brezprimerno požrtvovalnost in največje uspehe delovni kolektiv ladjedelnice v Splitu, ki se je v tekmovanju izkazal kot eden najboljših delovnih kolektivov v vsej Jugoslaviji.

Blagovni promet v jug. pristaniščih se je začel naglo dvigati. V reški luki so z velikimi žrtvami v kratkem času obnovili velik del porušene operativne obale za pristajanje ladij. Promet v luki se je naglo razvil in je zadnje mesece že prekoračil največji obseg iz leta 1914 in 1939. Danes je reška

luka že tako usposobljena, da lahko v velikem obsegu prevzame tudi tranzitni promet za CSR, Madžarsko in Poljsko.

Petletni gospodarski plan priznava velik pomen pomorstva za dvig jugoslovanske gospodarske moči in za utrditev samostojnosti in neodvisnosti. Po tem planu bo Jugoslavija zgradila novo trgovsko mornarico in dvignila njeno tonažo od začetnih 150.000 na 600.000 bruto registrskih ton (leta 1939 je znašala tonaža 390.000 ton). Obnovili bodo luke in jih opremili s sodobnimi luskimi napravami za mehanično prekladanje tovorov.

Povečanje tonaže jug. trg. mornarice na 600.000 je velika naloga. Primerjava s predvojno tonažo nam obsega te naloge ne pokaže v pravi luči, kajti ladje, ki so ostale, so stare, saj so bile že pred vojno kuplje ne po večini kot zastarele neekonomične ladje, ki so jih druge države izločile iz plovnega parka. Te ladje so prejšnjim kapitalističnim podjetnikom prinašale visoke profite zgolj zaradi tega, ker so imele z izkoriščanjem pomorščakov na razpolago ceneno delovno silo. S popraviljem in obnovo teh ladij se sicer lahko podaljša njihova življenjska doba za nekaj let, prej ali slej pa bodo Jugoslovani te enote izločili in jih nadomestili z modernimi ladjami, zgrajenimi po načelih sodobnosti.

Pred vojno je pretečni del jug. trg. mornarice služil svobodni plovbi. Veliki tovorni parniki so vozili tuje tovore po vseh morjih in so le redko prihajali v domače luke. Te ladje svobodne plovbe so malo koristile jug. gospodarstvu. Lastnikom ladij je šlo le za profit in rentabilnost vloženega kapitala. Danes ko je ves plovni park splošna ljudska lastnina,

organizira Jugoslavija predvsem redno linijsko plovbo ter povezuje njene domače luke po rednih trgovskih progah najvažnejše luke v Sredozemlju, Črnem morju ter zapadni Evropi, Ameriki in Afriki. Razširjenje linijske plovbe ji narekuje tako potrebe njene zunanje trgovine kakor tudi potrebe tranzita za dežele Srednje Evrope. Kot država, ki obvlada velik del obale Jadranskega morja s številnimi lukami, je Jugoslavija dolžna usposobiti svojo trg. mornarico in svoje luke tudi za prevoz blaga in potnikov iz držav v zaledju. V obalni plovbi pa se za prevoz blaga v večji meri poslužuje lesenih motornih ladij moderne konstrukcije, ki so se najbolj obnesle.

V izvajanju petletnega plana za povečanje jugoslovanske trg. mornarice in njene izpopolnitve s takimi enotami, ki bodo ustrezale potrebam narodnega gospodarstva in tranzitnega prevoza, so Jugoslovani napravili že velik korak naprej. Z nakupom v tujini so obogatili trg. mornarico s tremi velikimi enotami. V inozemskih ladjedelnicah se za račun Jugoslavije gradijo štiri velike prekoceanske tovrne ladje, štiri take pa grade v reški ladjedelnici. Poleg tega so na račun reparacij prejeli od Nemčije doslej 5 večjih tovornih parnikov. S tem so zagolovili povečanje trgovske mornarice za 16 velikih plovnih enot.

Vse tri ladje, ki so jih kupili v inozemstvu, so moderne, z vsemi sodobnimi tehničnimi pripomočki opremljene prekoceanske ladje. Po tonaži spadajo med največje jugoslovanske plovne enote. To so velika potniško-tovorna ladja „Radnika“, potniški luksuzni parnik „Partizanka“ in veliki motorni tanker za prevoz mineralnega olja „Ajace“.

(Se nadaljuje)

KRONIKA

IZ JUGOSLAVIJE

* TUDI SVICARSKA MLADINA bo sodelovala pri gradnji avtomobilske ceste bratstva in enotnosti. Prijavilo se je že mnogo mladincev in mladin, ki so lani so delovali na mladinski progi Samac-Sarajevo.

* ZA NAJBOLJŠA GRADILISKA ZADRUŽNIH DOMOV je IOOP razpisal pet prehodnih zastavic, ki jih bo podeljeval vsak mesec na osnovi doseženih uspehov. Prva so prejela zastavice do slej najboljša gradilista: CVEN v okraju Gornja Radgona, ZEPOVCI (Ljutomer), MEDANA (Gorica), PESJE (Mozirje) in ZATOLMIN (Tolmin).

* SEJO je imela 2. aprila vlada FRLJ, na kateri je pretresala in sprejela več zakonskih predlogov.

* TUDI MLEKO je uvrščeno med tiste kmetijske pridelke, ki se odkupujejo po vezanih cenah.

* KONFERENCA KOMITEJA ZA AVTOMOBILSKI PROMET je bila v Beogradu 2. in 3. aprila. Udeležili so se je ministri za lokalni promet posameznih republik, predsednik komiteja Cedo Kapor pa je imel referat o osnovnih problemih in nalogah avtomobilskega prometa.

* PO NOVI UREDITVI sodišč v Sloveniji so v Celju, Postojni, Ljubljani, Mariboru in Novem mestu okrožna sodišča, v vsakem okraju pa je okrajno sodišče, katerih je 27. Na Primorskem so okrajna sodišča v Gorici, Idriji, Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani in Tolminu.

* V PROTITUBERKULOZ-NEM TEDNU, ki traja od 1. do 8. aprila prirejajo razna predavanja in razstave. Članki po časopisih in revijah pa opozarjajo prebivalstvo na nevarnost jetike ter prikazujejo možnost uspešne obrambe pred njo in pa boja proti njej.

* NA MLADINSKI PROGI KUCJEVO-BRODICE so se prejšnji petek slovesno pričela gradbena dela. Proga je dolga 16 km in je nje gradnja največja republiška delovna obveznost ljudske mladine Srbije.

* NOVO BOLNISNICO, ki je po ureditvi in opremi med najmodernejšimi v državi, so zgradili na Jesenicah.

* PRED OKROŽNIM SODISCEM v Celju je bila obsojena skupina 19 obtožencev, ki je delovala po navodilih tuje obveščevalne službe.

* PREDSEDSTVO SRBSKE AKADEMIJE ZNANOSTI tvorijo dr. Aleksander Bellč kot predsednik, Milutin Milanković kot podpredsednik in Petar Jovanović kot tajnik.

* «POMLADA, sovjetski film, ki je bil nagrajen na beneški Biennale, igrajo v Ljubljani.

* PARNIK «RADNIK» je pripeljal v petek v Split drugo skupino izseljencev iz Avstralije in pa skupino 113 Jugoslovancev iz Nove Zelandije.

* DELA ZA PIONIRSKO MESTO pri Zagrebu so se slovesno pričela 1. aprila. Pri slovesnosti se je zbralo več tisoč pionirjev.

* LIKVIDIRANE SO na Reki (Opatiji, Pulju, Malem Lošnju) podružnice raznih bank, in to: Banca Commerciale Italiana, Banco di Roma, Credito Italiano, Banca d'America e d'Italia, Banca Generale Ungherese di Credito, Azienda Cambiaria della Banca Ungherese di Sconto e di Cambio.

Po Makedoniji in Srbiji z zborom „Ivan Cankar“ iz Trsta

Skoro 40 delavcev, pevcev zbora „Ivan Cankar“ od Sv. Jakoba v Trstu, je čakalo na tržaški postaji. Minila je polnoč, vlak iz Italije se je zakasnil. Ponehala je burja, začudenja je deževali. «Upamo, da bo letos dobra letina in da nam ameriški kruh ne bo v spoliko,» so se menili med seboj. Iz vlaka so se vsule olipolocene gospodične s kavalirji, nekaj visoke gospode z nabitimi aktovkami in degenerirani aristokrat. Peron se je izpraznil in vlak je potegnil. Šele onstran Opčin smo si oddahnil. Vlak je drvel skozi noč po svobodni slovenski zemlji. Zjutraj se je ustavil v Ljubljani, pozdravilo nas je sonce. Nato dolina, Sava, vasi in premogovniki. Hiše, ki so jih požgali ali razrušili okupatorji, so že zdavnaj popravljene, poleg njih so zrastle še nove. Iz tovarn se dvigajo oblaki dima, premogovni revirji dajejo tisoče ton premoga. Tudi v hrvaški republici povsod delajo in imajo uspehe. Isti ritem dela in naporov v vsej državi. Vse ljudstvo se trudi, da se država osamosvoji in ne bo več postala plen tlačitelj in izkoriščevalec. Njive in polja brez meja. Tam se bo poleteli zlatilo pšenično klasje in se dvigali nepregledni gozdovi koruze.

Pri Slavonkem Brodu nas opozore, da smo blizu obeh mladinskih prog, ponosa jugoslovanskih narodov in mladine: Brčko-Banovići in Samac-Sarajevo. Letos pa bo mladina gradila avtostrado Beograd - Zagreb! S kakšnim dejanjem naj se pohvalijo tržaški vlastodržci: Ali so dogradili porušene hiše, kaj so dosegli s pogozdovanjem in cesto od Kalinare do Sestjana?

V Beograd prispemo pozno zvečer. Sprejmejo nas s tradicionalno slovansko gostoljubnostjo. Outimo, da smo med brati. Električne luči razsvetljejejo mesto, nikjer ni več razvalin. In vendar so prestolnico Federativne ljudske republike štiri leta razbijali z bombami. Volja je premagala vse težave in zmagala. Zabelo se je novo življenje.

V Beogradu se nismo dolgo zadržali. V ogromni železniški kurilnici smo zapeli delavcem nekaj umetnih, narodnih in partizanskih pesmi. Naša prihodnja postaja je Skopje, glavno mesto makedonske republike in kulturno središče preprojenega makedonskega naroda. Pred desetimi leti ni nihče glasno govoril o makedonskem narodu, o njegovi kulturi in književnosti. Samo borec za pravice ljudstva so vedeli, da ni južne Srbije, temveč da mora makedonski narod priti do narodnih in socialnih pravic. Vedeli so, da ne bodo postali niti Srbi niti Bolgari, temveč bodo ostali Makedonci. Po ječah in v inozemstvu so živeli najboljši makedonski stovni, med množicami je vrela. Šele oborožena borba proti okupatorju je prinesla svobodo.

Goce Delčev, narodni heroj iz ilindenskega upora, je prerokoval ta dan, a ga ni dočkal. Po njegovi poti je šla mladina, med njimi Lazo Kuliševski. Njegova slika je poleg Titove in Staljinove. Mladi ljudje vodijo mlado ljudstvo, vodijo ga pa uspešno in premišljeno, kakor da imajo stoletne izkušnje. Predsednik Enotnih sindikatov je mlad fant, ki se kar naprej smehlja, njegove oči so bistre in pogled jasen. Taki so tudi njegovi tovariši. Mladi so vsi, delavci in delavke, učitelji, vseučiliški profesorji in politiki, gledališki igralci in kulturni delavci. Povsod mladostna sila in kipenje. Tudi njihova poezija je taka. Od naroda so se učili Kosta Racin in še dva tovariša, ki so padli v borbi, najboljši makedonski književnik Venko Markovski in vrsta drugih. Delajo pa ne samo Makedonci, vse pravice Enotni sindikatovi, Turki in Cigani, ki doslej niso bili vajeni tega. Mladina dela in njene oči žare, starejši jim priljubljujejo — vendar je še nekaj mračnih in zlobnih pogledov v starem rodu čorbadžijev, toda odnehali bodo. V tekstilni in tobačni

tovarni so naši pevci peli znano makedonsko pesem «Bolen mi leži Mile Pop-Jordanov». Navdušenje ni poznalo kraja, ponavljali so morali. Enako v gledališču. Pesem je ustvarila s svojo liričnostjo pristržno zvezo med tržaškimi Slovenci, ki so jih odtrgali od domovine, in Makedonci, ki imajo svoje brate še preko meja domovine. Tržaško ljudstvo se bori proti imperializmu ob zgornjem Jadranu, Makedonci pa krvave v borbah proti grškim monarhofašistom in njihovim pokroviteljem ob Egejskem morju. Sovražnik je isti. Naša usoda je skupna. A tudi v preteklosti je bila sorodna. Zato smo Slovenci in Makedonci takoj našli srčne zveze.

Slovenska pesem je razvnela Makedonca. To je bil več kot umetniški uspeh, postali smo vsi eno. In makedonska folklorna igra, ki so nam jo pokazali, je potrdila v nas, da so bili vsi naši vtisi pravilni. Razumeli smo se: umetnost nam je posredovala življenje v skupno usodo.

Niš, mesto, ki so ga nekoč zapostavljali. Preveč proletariata je bilo v njem. Danes mesto raste, okolica je bogata in slikovita, delovne sile mnogo. V Niški Banji so nekoč lenarili velesrbski državniki, nato je umazala in oskrunila hitlerjevska komanda. Danes hodijo tja iskal zdravja delavci. Kopalnice in vile

bodo v kratkem dobile lepše lice. Nekoč so se bolni delavci kopali v vodi, ki je otekala iz bazenov po polju. To se ne bo godilo več. Srbske proletarce je navdušila slovenska pesem, zlasti partizanska. Saj jo je že marsikdo čul, mnogi so jo peli, ko so se borili na slovenski zemlji in izganjali okupatorja ter osvobojevali Trst. Lahke je sporačeno med srbskim in slovenskim delovnim ljudstvom. Nekoč so pa postavljali med nas pregraje in velesrbski šovinizem nam je slepil oči.

Na poti v Novi Sad se vozimo mimo panonskih vasi, ki so jim nekoč gospodarili firerjevi rojaki. Pobrali so živino in pridelek, sami izropali svoje hiše in hleve, odnesli in uničili poljedelsko orodje. Novi lastniki se sedaj trudijo v znoju, pršli so iz pokrajin, kjer jim je okupator razdeljal in požgal domove, da ni ostal kamen na kamnu. Uspelo je njihovo delo. Vsa polja so obdelali, vzivali so se z ravnino brez obzora. Ždi se tjo kot morje temnorjave zemlje, a kmalu bo to morje čisto zeleno. Fruška gora, Sremski Karlovec v tudovitem kotičku ob Donavi. Preko novega mostu (nekoč sta bila tu dva mostova), ki veže starinsko trdnjavo Petrovaradin z Vojvodino, stopimo v Novi Sad. Avtonomna pokrajina Vojvodina, jugoslovanska žitnica, je naj-

bogatejši del države, a ima svoje posebne probleme. Narodnosti je tu sedaj manj, saj so Svabi ušli. Srbi, Hrvati, ki so jim nekoč rekli Bunjevci in Sokci, Madžari, Slovaki in Ukrajinci, znani pod imenom «Rusini». V prejšnjih letih so merili vrednost človeka s stotinami hektarov in vlogami v bankah, danes je merilo drugačno: delo. Zato nekateri stokajo za starimi časi, ki se ne vrnejo več. To prav dobro vedo. Delajo vsi, Slovani in Madžari, saj dela na teh poljih nikdar ne bo zmanjkalo.

Pesem Cankarjevcev je razumljiva vsem tem ljudem, čeprav ta ali oni ne more dojeti vseh besed. Toda duh, ki je v njih, plava od srca do srca. Predsednik mestnega ljudskega odbora, napredni pravoslavni svečenik Alimpije Popović, gori v navdušenju za novi patriotizem, slovansko bratstvo in pletetko. Vsi ga cenijo in spoštujejo. Tako ljubeznih in pristržnih ljudi je še mnogo v novi Jugoslaviji.

V Beogradu, kjer so nekoč pasovali Živkovići in Stojadinovići, gledamo «Velikega diktatorja», ki se žoga s svetom, a se mu razpoči, kako spleza po zavesi kot opica in se obdaja z norimi žlikovci. Ta film pokazite tistim, ki še niso sprevideli imperialističnih spletk, pa bodo v njem videli današnje vojne huf-skače in pustolovce. — Monumentalni spomenik na Avali še vedno kriči v opomin onim, ki so pogнали človeštvo v klavnico in taborišča uničenja. A prav danes njihovi sorodniki v svoji zločinski vnevi, ponujajo Trst De Gasperiju, ki naj bi z njim zmagal ali povzročil krvave zmede. V Beograd smo pršli na koncu. Skromen je naš zbor. Ko se je drugod uveljavil, je pršel v glavno mesto. Toda tudi tu je uspel. Dvorana je polna, glasovi lepi, ubrani, nekoliko trudni. Toda to nam oprostite. Pesem je segla do vseh, zlasti še danes, ko nam zopet groze s spletkami.

Naša pot se je končala. Sedaj pa domov — na svobodno ozemlje.

M. Ravbar.

SKOPJE: NA DVORISCU KURSULI-HANA.

NOVO ROBBINSKO PRAVO JUGOSLAVIJE

je izdelano po vzoru najmodernejših evropskih prav in v duhu demokratičnih načel

Med zakoni, ki predstavljajo del novega jugoslovanskega zasebnega prava, je najnovejši zakon o razmerju med starši in otroki, zakon ki je bil sprejet na zadnjem zasedanju skupščine FLRJ v novembru preteklega leta. Z njegovim izidom zakon o zakonski zvezi, o skrbništvu in o posvojitvi se je pridružil že ta, tako da je sedaj na novo urejeno celotno rodbinsko pravo, kot imenujemo pravila, ki urejajo razmerja med člani iste družine. V uvajanju novega pravnega reda je tako Jugoslavija zopet napravila korak naprej, ki je še posebno pomemben, saj novi zakoni docela na novo in za vse ozemlje države enotno urejajo važna vprašanja v sodobnem in naprednem duhu.

Z novim zakonom o razmerju med starši in otroki je odpravljeno prejšnje zamotano rodbinsko pravo, ki je bilo v raznih predelih Jugoslavije različno, nesodobno in se je v glavnem naslanjalo na predpise posameznih ver. Novo rodbinsko pravo, ki je izdelano po vzoru najmodernejših evropskih prav in obenem v duhu demokratičnih načel, temelji na popolni enakosti moža in žene. Dočim je bil po prej veljavnem pravu mož poglavar družine in mu je žena dolgovala pokornost, sta danes oba zakonca docela enakopravna, tako v razmerju med seboj kakor do otrok. V duhu naprednih načel je z novim zakonom ustvarjena tudi popolna enakoprav-

nost zakonskih in nezakonskih otrok in uzakonjena tudi možnost ugotavljanja očetovstva glede nezakonskih otrok.

Roditeljske pravice

Predpisi, ki določajo pravice in dolžnosti, ki jih imajo starši do otrok tvorijo roditeljsko pravo. V smislu določb novega zakona so starši dolžni vzgajati otroke v zavedne državljane, skrbeti za njih vzrejo in šolanje ter strokovno usposobljenje. Starši imajo pravico in dolžnost zastopati svoje mladoletne otroke kakor tudi upravljati njih imovino do polnoletnosti in imovino tudi uporabljati za njih vzdrževanje in vzgojo.

Vse te pravice in dolžnosti, ki jih imajo do otrok, izvajajo starši sporazumno ter ni moč več absolutni gospodar družine. Le če je eden roditelj umrl ali je odsoten, preidejo te pravice na ostalega roditelja. Ako pa sta roditelja razvedena, odloča o vzreji otrok oni roditelj, kateremu je otrok dan v vzgojo.

Otroci postanejo docela polnopravni z 18 letom, še pred tem letom pa, če se poročijo. Možno pa je, da se oblast roditeljev podaljša preko 18 leta, če so otroci zaradi telesne ali duševne hibe nesposobni, da bi sami opravljali svoje posle ter varovali svoje interese in pravice.

Zakonski - nezakonski otroci

Kot zakonski se po novem zakonu smatrajo tisti otroci, ki so rojeni v zakonu ali v roku 300 dni po prenehanju zakona in otroci, ki so sicer rojeni izven zakona, pa sta se roditelja nato poročila. Če sta otrokova roditelja imela namea poročiti se, pa jima je to preprečila smrt enega, sme sodišče na zahtevo preživelega roditelja ali otroka, tega proglasiti za zakonskega. Slednjic se po zakonu o zakonski zvezi smatrajo kot zakonski tudi oni otroci, ki so bili sicer rojeni v neveljavnem zakonu, čeprav se v tem primeru smatra, kot da zakonska zveza sploh ni nikoli obstajala.

Posebej je urejen položaj otrok, ki so rojeni v novem zakonu svoje matere. Če se mati takoj po prenehanju prvega zakona ponovno poroči, velja kot zakonski otrok prejšnjega moža tisti otrok, ki je rojen do 270 dne po prenehanju zakonske zveze. Oče po tem dnevu rojenega otroka pa je novi mož otrokove matere.

Seveda pa vsakdo, ki se po gornjih določbah smatra za očeta, lahko očetovstvo izpodbija, za kar veljajo po-

(Nadaljevanje na 8. strani.)

KULTURA PROSVETA

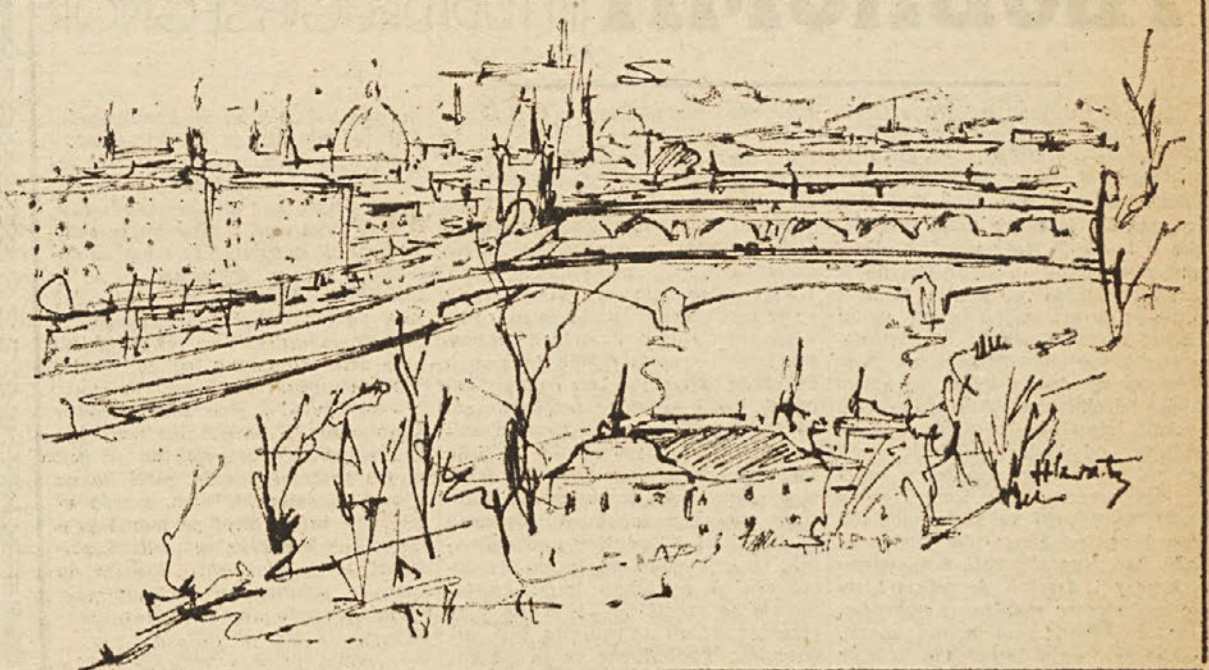
SE K RAZSTAVI TRŽASKIH LIKOVNIH UMETNIKOV V PRAGI

31. marca je bila zaključena razstava likovnih umetnikov v Pragi. Razstava je bila tudi za Prago, v kateri niso nikakor redke kulturne manifestacije mednarodnega značaja, dogodek, ki je zbudil za hip pozornost vse praške, zlasti vse praške kulturne javnosti. Ves dnevi tisk je posvetil tej razstavi primerno pozornost. Vsi praški dnevniki so s krajšimi ali daljšimi članki opozarjali na pomembni kulturni dogodek in že v prvih dneh po otvoritvi razstave so izšle sicer kratke, a tem bolj laskevne kritike na naslov slikarjev in kiparjev iz Trsta, ki so razstavili v Pragi. Nimamo še pri roki obširnejših glasov tiska o razstavi, vendar pa moramo podčrtati značilno polje vsega praškega tiska v zvezi z razstavo: to je prisrčnost, s katero je sprejela razstavo vsa praška javnost in ves kulturni in umetniški krog te v umetniškem oziru še dokaj razvijene hrestolnice. Prizrčen je bil sprejem razstave, prisrčen sprejem zastopnika tržaskih razstavljalcev, prisrčen nagovor načelnika VI. oddelka ministrstva za informacije dr. Hofmajstra ob otvoritvi razstave in končno v prisrčnem tonu je bila pisana tudi vsa kritika razstave. Besede načelnika dr. Hofmajstra, ki je medtem postal ambasador češkoslovaške republike v Parizu in ki je sam ugleden češki karikaturist, so izzvenele v en sam stavospev Trsta, ki ga pozna že iz za svojih otroških let. V izbranih besedah je poudaril velik pomen, ki ga je imel Trst za svoje širno zaledje, veliko zanimanje, s katerim je spremljala češkoslovaška borba za Trst ter končno visoko umetniško nadarjenost in politično realnost tržaskih likovnih umetnikov, ki se očitno zapovedajo, da je v umetnosti najmočnejše sredstvo za zblizanje narodov preko vseh državljnih meja. Njegov lep govor so sprejeli številni navzoči uradni ministristva za informacije, ob kulturna atašeya jugoslovanskega in italijanskega poslanstva v Pragi, številni zastopniki praških umetnikov in izbrana publika z vidnim odobravanjem in glasnim pritrjevanjem. Razstava tržaskih likovnih umetnikov je bila deležna posebne simpatije, ki sem jo srečal na vsakem koraku in ki je veljala v enaki meri mestu Trstu kakor tudi naši umetnosti.

Ta okoliščina je tem bolj značilna, če pomislimo, da je Praga resnično živo in osrednje kulturno in umetniško središče dveh tisoč češkoslovaških slikarjev in kiparjev, v katerem se udeležuje kar 5 ali 6 združenj likovnih umetnikov in v katerih so zastopane vse smeri in vsi umetniški nazori od verističnih in naturalističnih do skrajno v ospredju stoječih avantgardnih pikasijskih umetniških stremiljenj. Verjetno ga ni mesta, kjer bi človek tako močno čutil utrip kulturnega in umetniškega življenja kot je Praga. Dovolj bo, če vemo, da je v Pragi kar 7 ali več razstavnih galerij, od katerih so nekatere, kot n. pr. Manes, Umetlečka beseda, salon Jednoty výtvarných umelcu in Topič najbolj reprezentativne in v katerih se vrstijo razstave zaporedoma vse leto. Intenzivno umetniško udejstvovanje čeških in slovaških likovnih umetnikov in vsaka raven češko-slovaške umetnosti je razvidna tudi iz številnih umetniških revij, od katerih naj najvidnejše je Manesove «Vojne smery», «Život», katerega izdaja Umetlečka beseda, «Diln» glasilo Jednoty výtvarných umelcu, «Bloks», ki ga izdaja skupina likovnih umetnikov v Brnu ter glasilo slovaških likovnih umetnikov v Bratislavi. Zelo lepo urejevana je tudi revija Hollar, glasilo društva za grafično umetnost Hollar, v katerem se zbira vse ustvarjanje v umetniški grafiki v češkoslovaški. Poleg navedenih umetniških revij

izhaja v Pragi zanimiv dvotednik «Kulturni politik», časopis namenjen češkoslovaški inteligenci, ki vodi recenzijo vseh kulturnih in umetniških prireditiv in usmerja češkoslovaško kulturno življenje. Poleg bogatega in izbranega kulturnega materiala v glasilu središčata češkoslovaških literatov a Svobodne noviny je «Kulturni politik» najbolj stvoren in merodajen glasnik sodobnega naprednega češkoslovaškega kulturnega življenja.

Kakor drugod, postaja tudi v CSR aktualno vprašanje usmeritve sodobnega slikarstva in kiparstva. V vseh revijah sveta je ostra borba za in proti moderni, avantgardni, formalistični umetnosti, katere pot vodi kot je razvidno v surrealistične, abstraktne oblike. Medtem ko zastopa velik del zlasti mlajših, revolucionarnih slikarjev tezo, da je moderna abstraktna kompozicija in forma verni odsev dobe, v kateri živimo, ter da je nujna elapa v razvoju umetnosti, ki si lasti v izražanju predvsem svobodo, ima naturalistična veristična, oziroma

realna umetnost svoje ugledne in odločne zagovornike. Zdi se mi, da je potrebno pribiti, da v dobi tako velikega socialnega preobrata tudi umetnost ne sme ostati sama sebi cilj in mora stopiti v službo družbe. Njena naloga je tako velika in tako pomembna, da se ne more več utegnjevati v ateljeje umetnika in mora brezpogojno ven iz ateljeja. Postati mora dostopna in razumljiva človeku ali za ceno, da privzgojimo človeka na sodobno moderno ali da

sodobna umetnost z abstraktno tendenco priroji način izražanja tako, da bo razumljiva in da bo v družbi izvršila cno nalogo, ki splošno umetnosti namenjena. Naloga napredne estetike bo odgovoriti na ta vprašanja in napisati zakone o realni moderni ob upoštevanju velikega napredka, ki ga je izvršilo v zadnjih desetletjih tako slikarstvo in kiparstvo kakor glasba in druge umetnosti.

Praga doživlja svojo pomlad. Napori in žrtve, ki jih doprinaša češko in slovaško ljudstvo za lepšo bodočnost naprednega človeštva se mi zdijo kot drevo v pomladnem cvetju, ki bo v bližnjem poletju rodilo svoje plemenite sadove. Uporabiti vsa sredstva, ki vodijo k tej lepši bodočnosti, naj bi bil cilj vseh poštenih in dobromiselnih ljudi. Tudi naša razstava v Pragi naj bi služila temu plemenitemu in vzvišenemu cilju.

R. HLAVATÝ

Tolstojev "Živi mrtvec" v Verdiju

L. Tolstoj je napisal to dramo 1900 leta in sicer po resničnem dogodku, o katerem mu je pripovedal prijatelj. Fedja, centralna oseba, je član aristokratske družbe, toda njegovo življenje ne teče gladko, nekje se je prelomilo, in to tedaj, ko je spoznal vso ozkost ter ničevost okolja meščansko-plemiškega ožračja. Kot posledica tega globokega razočaranja sledi, da se Fedja vda razvratnemu življenju, zapravljivosti, pijančevanju. Končno zapusti družino in po bohemski živi s cigani. Liza, njegova žena, ga sicer pregovarja, naj se vrne, toda za Fedjo ni več poti nazaj. Zato sprejme Liza ljubezen prijatelja iz mladih let. Toda poročiti se ne moreta, dokler Fedja ne napravi vseh potrebnih korakov za razporoko. Temu se Fedja upre, ker s prošnjo za razporoko bi moral lagati, lagati s tem, da bi pripisoval vso krivdo uni-

čenega zakona sebi, medtem ko je krivda vsa na plebkem, ozkosrdnem, dušljivem družabnem ustroju. Fedja torej sklene, da uniči svoje že tako ničevno življenje s samomorom. Vse je že pripravljeno, napisal je ženi pismo, ko ga reši iz boleznega položaja Maša, ciganka, ki ga ljubi. In Maša si izmisli drzen načrt: Fedja bo pustil svojo obleko ob bregu reke, ljudje bodo mislili, da je utonil. In tako se tudi zgodi, Liza se znova poroči. Zdi se, da se bo življenje uravnovesilo s tem, da je Fedja izginil iz obobilne družbe. Toda taka enostavna svobodna rešitev ne zadostuje za filistično moralo. Prii mora do sodbe, do javnega razkrinkanja človeškega osebnega življenja! Ko Fedja v krčmi pripoveduje o svojih težkih izkustvih, o razočaranju nad takim praznim življenjem, o svojem begu, o svojem neverjetnem položaju «Živega mrtveca»

— nekdo obvesti o vsem tem sodišču Seveda, vrši se razprava, Liza je obtožena, da se je drugič omožila, medtem ko je bil prvi mož še živ. Kljub vsem pazljivostim in skrupoloznemu tercijalistvu so moralna pravila strla. Prej je bil krivec samo Fedja, pijanec in zapravilivec, zdaj so krivci še vsi drugi člani okostenele, nezanimive družbe. Toda Fedja, ki je odkritosrčno prelomil z njo, ve, kaj mu je storiti: živega ga ta družba ne bo več dobila v roke, samomor bo napravil, tako bo dal Lizi možnost, da bo še srečna; zanjo je vse bolj enostavno! To je na kratko vsebina te Tolstojeve drame, ki je revolucionarna v kolikor obsoja lažimoralo aristokratskega meščanstva tedanje dobe. Fedja razlaga slikarju v krčmi: ko se je zavedel, da je zagoden v nepopravljivo brezpomembni družbi, je imel tri poti na izbiro. Živel bi bil nadalje,

kakor doslej, sprejel bi družbeni red. Ne sprejel bi ga, temveč bi se mu uprl: toda za to se ni čutil dovolj močnega, ali pa bi se umaknil, izstopil iz družbenega življenja. In to je Fedja tudi storil. Fedja je slabič, reši pa ga iskrenost, s katero se loči od reda, katerega ne more več sprejeti. In s cigani živi, ker predstavljajo oni zanj še živo silo, element, ki ga družba ni še zmrevarila s svojimi formalizmi.

Ob tako zanimivem liku, ki nam ga je dal Tolstoj s Fedjo, smo pričakovali, da nam bo Memo Benassi, ki je z «Živim mrtvecem» otvoril 3. t. m. v Verdiju svoje gostovanje v Trstu, ustvaril živo, spoščno interpretacijo. Nismo si drznili upati, da bi italijanski umetnik stidil življenjski sil, širini ruskega človeka. Toda nakazal bi bil lahko. Benassi pa nam je Fedjo izmaličil, «Živi mrtvec», ki je realistično mišljen in pisan, je postal z Benassijem nekaka surrealistična kreitura, ki se premika v religiozno abstraktnem ožračju. Poudarek je bil vseskozi na neki zvrsti četrtnega Herizma, ki je dvignila realistično Tolstojevo dramo v breztežno duhovitos. Benassi je toliko daleč od Tolstojevega Fedje, kolikor je Manzoni od sodobnega italijanskega slovstva: kajti, da je podajal patra Kristoforja iz Zaročencev, bi bila v soboto njegova igra sprejemljiva! Toda pater Kristofor je pater Kristofor, za Fedjo pa je taka pridigarska patetika pomevna.

Zato nam je bila sobotna predstava mučna, igra tuja, ožračje nemogoče. Zraven tega je režija izstrigla dve sliki v celoti, s tem je poenostavila Lizin značaj, toda umorila življenjsko polnokrvnost drame, kar je spet bilo v prid spiritualistični postavitvi dela. Nujno se je za to izmaltičil prizor s ciganskimi godci. Prizor, v katerem bi se bil moral Fedja počutiti kot v sočnem, kričavem, vriskajočem svetu, je bil kot salonška živa slika, ovita v neko romantično kolebljivost polsna.

Ob zgrešeni postavitvi glavne vloge ter splošne zamisli je pustila drama občinstvo hladno. Tudi je motilo Benassijevo preveč baročno bogastvo kretanja, ki je nemalokrat negativno vpliva. Vzbuja namreč vtis sejskega glumca, ki se jeguljasto krivenči. Ob njem smo se spomnili Cankarjeve ugotovitve, da je ob tragičnosti do smešnosti samo korak.

PAHOR BORIS

Ob obletnici rojstva ruskega dramatika NIKOLAJA OSTROVSKEGA

12. aprila preteče 125 let, kar se je s Moskvi rodil slavni ruski dramatik Aleksander Nikolajevič Ostrovski. Njegov oče je bil advokat in pravni svetovalec moskovskih trgovcev iz predmestja Zamoskvorečje, kjer je zrasel tudi mladi Aleksander. Kot sin ne bogatih, a trdno stoječih meščanov, se je mladi Aleksander šolal v Moskvi in se posvetil na univerzi študiju prava. Toda študij ni dovršil, ker se je sprl z nekimi svojim profesorjem: še mlad je stopil v državno službo in bil uslužben najprej pri tako imenovanem sodišču po vesti, kjer so obravnavali sporne zadeve med starši in otroki. Kasneje je služboval pri moskovskem trgovskem sodišču, kjer se je dodobra seznanil z življenjem moskovskih trgovcev, ki jih opisuje v svojih številnih dramah. Ves čas svojega plodnega literarnega dela je ostal v Moskvi v tej službi, ki pa mu je donajala le skromne dohodke, tako da se je kljub ogromnemu literarnemu delu le težko prebijal skozi življenje. Sele ob koncu svojega življenja je zaradi zaslug, ki si jih je pridobil za razvoj ruske dramatike, postal dramaturg moskovskih gledališč in ravnatelj gledališke šole. Toda ob nastopu te službe je bil že močno bolan in duševno zlomljen

kar je bila posledica stalnih borb s carsko cenzuro, trgovci, ki so užaljeni rovarili zoper njega, ter s konservativnimi politikmi. Tako svoje nove službe ni dolgo opravljal. Ze po nekaj mesecih se je moral zateči na rodbinsko posestvo v vasi Ščelikovo, kjer je tudi 26. 1886 umrl, star 63 let.

Ostrovski je napisal veliko število dramskih del, med katerimi prevladujejo satirične komedije. Ze v domači hiši se je Ostrovski seznanil s književnostjo in med deli bogate očetove knjižnice vzljudil zlasti dramatik. Pisebnice močno pa je na njegovo literarno ustvarjanje vplivalo življenje v moskovskem predmestju Zamoskvorečje, odkar je bil Ostrovski doma in kjer so živeli meščani trgovci, ki so iz dneva v dan postajali ekonomsko močnejši, niso pa imeli po načelih v tedanji Rusiji veljavnega družbenega reda nikakega družbenega ugleda in nobenih političnih pravic. Ko je bil kasneje uradnik trgovskega sodišča, je življenje trgovcev spoznal še globlje, saj so se na sodišču razgaljali vsi njih spori, spletke, zloba, umazana konkurenca iz pohlep po denarju, kar vse biča v svojih dramah. Tako je Ostrovski kot

bister opazovalec tega življenja imel obito gradiva za svoje drame in komedije, v katerih je tako sijajno prikazal življenje moskovskih meščanov. Seveda pa je napisal tudi nekaj zgodovinskih dram in iger iz kmečkega življenja.

Kot 24 let star študent je Ostrovski dosegel prvi literarni uspeh, ko je čital svoje dramske prevence, ki so zbudili pozornost pri samem Gogolju. Toda ko so njegove prve drame izšle v tisku, so nastopili proti njemu užaljeni trgovci, kar je imelo za posledico, da je cenzura prepovedala uprizorjanje njegovih del. Kljub temu pa je Ostrovski pisal dalje in slednjic le dosegel, da so njegove drame uprizorili. Mnogo nevesčnosti je moral stalno prestajati, vendar pa je bila njegova literarna delavnost neumorna. Ves čas svojega življenja se je moral boriti s cenzuro, gledališkimi upravniki in zakulisnimi spletkarji, kar ga je končno tudi strlo. Kljub temu pa je Ostrovski napisal 48 izvornih in docela različnih dramskih del, v katerih nastopa okoli 1000 raznih oseb, katerih značaji se ne ponavljajo. Njegova najboljša dela, med katerimi prevladujejo satirične komedije, so: Gozd, Nevihta, Siromaštvo ni

(Nadaljevanje na 9. strani.)

PRAVILNA VZREJA PIŠČANCEV

Vzreja piščancev ni lahka stvar. Zelo redko se posreči vzrediti vse piščance, ker jim prete razne nevarnosti: bolezní in sovražniki, tako da moramo vedno računati z znatnimi izgubami, včasih tudi 20 do 25%.

Piščanci morajo biti v posebnih kurnikih, ločeni od odrasle perutnine. Tako jim lahko posvečamo več pozornosti in preprečimo, da bi jih odrasle živali preganjale.

Večji perutninarji uporabljajo tako imenovano umetno kolkijo, to je prilagojeno v obliki velikega dežnika, pod katerim je postavljena pečica za ogrevanje. Kakor si piščeta želijo več ali manj toplote, tako se oddaljujejo ali približujejo peči. To je umetna vzreja, pri kateri moramo za vsako krmno in zaščitno piščancev skrbeti sami. Izgube so manjše, ker se piščeta v prvih tednih ne odstranjuje daleč. Toda umetna vzreja ima slabo stran, da vzgajamo preveč mehkužne živali, ki nimajo prilike, da se že v mladosti v prosti naravi utrjujejo. Tudi odpade stroga naravna selekcija, ki nam ob proštem kretanju piščancev kaj krmu odstrani vse slabše. Pod umetno kolkijo so živali zavarovane pred neugodnimi vplivi vremena in tako ostane pri življenju marsikateri slabši. Za kmečke prilike ta način vzreje sploh ne prihaja v poštev.

Ko piščance po izvalitvi odvzamemo kolkijam, jih spravimo na toplo mesto in ko dočakamo, da se zadnji piščance izvali, določimo kolkije vodilke. Nikakor ni potrebno, da bi vse kolkije valilke tudi vodile. Zelo negospodarsko je namreč, če vodi kolkija samo po nekaj piščancev, kakor to vidimo zelo pogosto na naših kmetijah.

Vsaki kolkiji dodelimo toliko piščancev, kolikor jih lahko pokrije. V mrzlem vremenu ji damo okoli 20, v toplejšem pa 25 in več piščet. Na ta način izrabimo kolkijo primerno. Nadštevne kolkije na področju, da začnejo čez nekaj časa zopet nesti. Velika prednost je zopet v tem, da se vsi piščanci istočasno izvalijo. Če smo uporabili za valilko tudi puro, potem ji vodstva rajši ne poverimo. Sicer je res pridna in skrbna mati, toda nerodna je in teška in nam prve dni marsikaterega mladiča pohni.

Kolkiji, ki je določena za vodilko, ne dajemo piščancev nazaj v gnezdo, kjer je valila. Nasprotno, se gnezdo gnezdišče, da uničimo mrčes, ki se ga je gotovo nekaj zaredilo. Vsaki kolkiji vodnik pripravimo poseben, majhen hlevček iz starega zaboja, ga znotraj prebelimo z apnenim beležem, nastelimo s praproto in na vrhu s kratko slamo. Sprednjo steno nadomestimo z vratici iz žične mreže ali paličice. Ta hlevček služi za prenočišče toliko časa, dokler kolkija piščeta vodi. Ker so mladi piščanci za mrčes izredno občutljivi in jih uši in pršice lahko dobesedno ugonobijo, sta potrebni skrajna previdnost in snaga. Zabojo moramo vsak teden izprazniti, gasilij pokuriti, hlevček nanovo prebeliti in sveže nastelati. Kdor se boji, da bi imel prvi teden ali prvih deset dni prevelike izgube, če pusti kolkijo s piščanci popolnoma prosto pot, pristižni lahko na opisani hlevček še majhno ogradijo iz žice ali paličice. Ta ograja je brez tal in imajo piščeta pod sabo zeleno trato. V slabem vremenu se umaknejo v hlevček, ki ga odnesemo ponoči pod streho. Zapiranje piščancev v tako ograjo je potrebno samo tam, kjer so v okolici velike nevarnosti, na primer voda, cesta z živahnimi prometom, luknje izdrtilih kolov ali tik ob gozdu roparice (vrane itd.). Hlevček z ograjo moramo prestaviti vsak dan na svežo zeleno trato, da tako vsaj deloma nadomestimo prosto pašo.

Običajno pustimo kolkijo že tretji dan prosto pot, da sama vodi piščance po svoji pameti. Ne želimo se, če sta mrtna kolkija vodi mlade piščance v sončnem jutru po rosní travi. Živalski nagon ji pravi, da je treba mladino utrditi. Za piščete, ki ne preneso pohlavne rosice, bolje, da pogine. Samo z naravno vzrejo vzgajimo res močne, zdrave in odporne živali, čeprav je nekaj izgub.

Poleg mrčesa je piščancem nevarna posebno v prvem tednu tako imenovana bela griža ali kokošji tifus (legar). To je nalezljiva bolezen, ki se prenaša od odraslih kokoši na znesena jajca in od nasajenih jajc na piščance. Skodljivca je bakterija, bacillus pullorum, ki ne škoduje okuženim odraslim kokošim, medtem ko pomenja za piščance skoro gotovo smrt, če ne preprečimo njenega razvoja v prebavilih. Razen nalezljive griže, dobijo piščanci lahko navadno drisko od pokvarjene hrane. Pazite posebno poleti, ko se na primer sveže mleko spremeni že v eni uri v strup za mladi nežni želodec. Dajajte torej vedno samo popolnoma svežo hrano in samo toliko, kolikor je poje, nikdar ostankov. Grižo in navadno drisko pa lahko preprečimo. Zato imamo izborno sredstvo v kisle mleku. Zadoštuje posneto kisló mleko,

oziroma skisano posneto mleko. Mleko pa mora biti popolnoma skisano; samo malo nakisano mleko je zelo škodljivo. Kislo mleko vsebuje bakterijo kislega mleka, ki povzroča kislanje mleka. Bakterija mlečne kisline je huda sovražnica škodljivim bakterijam, med drugim tudi bacillus pullorum. Ko pride bakterija mlečne kisline s kislim mlekom v prebavila, uniči ali oslabi takoj bakterijo pullorum in druge škodljive bakterije, čim jih tam najde. Smrtno nevarna bolezen sploh ne more izbruhniti. Kislo mleko pa vliiva tudi po svoji sestavi zelo ugodno na zdravje in rasti mladih živali. Mesimo z njim mehko krmno za piščance. Če ga imamo dovolj, dajmo jim ga tudi piti. Torej ne pozabi: kisló mleko je izborna hrana za mlade piščance, preprečuje bolezní, ohranja zdravje in pospešuje krepek razvoj. Dajajte ga že od

tretjega dneva dalje.

Ko kolkija piščance zapusti, je tudi čas, da zapustijo piščanci svoj dosežani hlevček. Pa še vedno ni priporočljivo, da bi jih združili z odraslimi živalmi v kurniku. Mnogo boljše je, da si napravimo za doraščajočo perutnino majhen, prenosljiv, lešen hlevček. Da ga lažje snajimo, ga napravimo tako, da lahko odzvamemo streho in tla. Streha je pokrita s strešno lepenko, stene so enostavne, lesene, ker nam hlevček služi samo poleti. Tak hlevček ima še to prednost, da ga lahko zjutraj s piščeti vred prenesemo v prosto naravo, tja, kjer je najboljša paša. Tako dosežemo, da se piščanci naravno in najceneje izborno razvijajo, ne da bi na paši odjedali hrano odcastim kokošim, ki se ne oddaljijo od doma čez neko mejo.

Dr. I. B.

POBIJANJE JALOVOSTI GOVEJE ŽIVINE

Pobijanje jalovosti goveje živine. Živinorejci! Pomnite, da je jalovost goveje živine skoraj vedno posledica bolezní, ki so na splošno ozdravljive.

Kadar se vaše govedo takoj ne oploti, se z zaupanjem obrnite na živosozdravnika. Z vsoto, ki jo plačate za skočino ste opravičeni, da vam živosozdravnik brezplačno pregleda in ozdravi obolelo govedo. V ta namen pa morate živosozdravniku predložiti potrdilo o lastniškem skoku, ki naj ga da opravljen bika.

Lastniki bikov so že dobili navodila, kako naj ravnaajo pri pobijanju tistih bolezní, ki povzročajo jalovost. Zaradi tega morajo predvsem:

1. Takoj javiti živosozdravniku vsak bolezenski pojav na spolovilu bika: pripušanje obolelega bika je treba prekiniti.

2. Preprečiti skok vsemu govedu, katerega spolni organi kakor koli niso v redu (kužna vnetja, izločanja itd.), dalje pa tudi tistemu, ki je zvržlo, in sicer dotlej, dokler ga živosozdravník ni pregledal in ozdravil.

3. Preprečiti tudi skok vsakemu govedu, ki je bilo pripušeno trikrat zaporedoma, a je ostalo neoplojeno, in sicer vse dotlej, dokler ni po predpisih ozdravljeno.

4. Zabeležiti vse tisto govedo, kateremu iz kakršnega koli razloga niso dovolili skoka. Seznam je treba poslati pristojnemu živosozdravniku in živosozdravniškemu oddelku kmetijskega nadzorništva.

5. Dobro si umiti roke pred in po pregledu spolovila vsakega goveda, enako pa tudi po vsakem opravljenem skoku.

6. Pred in po skoku vedno razkužiti bika z vbrizganjem 0,25 odstotne raztopine hiperamangana (2,5 grama na 1 liter vode) v kožo, ki pokriva spolovilo. Kadar razkuževanje z vbrizganjem ni mogoče, se je

treba poslužiti 5 odstotnega borovega mazila.

7. Pred skokom dobro očistiti in razkužiti zunanje dele govedovega spolovila.

8. Tik pred skokom ne razkužajte notranjih delov govedovih organov z razkuževalnimi sredstvi (kot so hiperamangan, lizol, kreolin in dr.); bolje in koristneje je vbrizganje hladne 1 odstotne raztopine sode bikarbone (1 jedilno žlico na 2 litra vode), in sicer približno pol ure pred skokom (to lahko napravi lastnik sam v domačem hlevu).

9. Dobro je, da se krava še pred skokom povzpne na bika (predvsem ako smo vbrizgali sodo bikarbono), in sicer zaradi tega, da se vbrizgano razkužilo in sluz izcedita iz nožnice.

10. Ne dopuščajte več kot dva

skoka na dan, toda tudi med tema dvema naj bo primerno razdobje. Ne dopustite, da napravi en bik več kot 150 skokov na leto (na noben način pa ne več kot 200).

Živinorejci!

V Vašo korist je, da se lastniki bikov kolikor mogoče točno ravnaajo po gornjih navodilih.

Preden pripustite kravo k biku, sami opravite predpisano nožnično vbrizganje s sodo bikarbono.

Plačajte predpisano skočino. Le s primerno pristojbino lastniki lahko v redu vzdržujejo bike ter ne pretiravajo s številom skokov. Porast števila bikov je tudi ugodno sredstvo za odpravljanje jalovosti.

Pomnite: le skupni in složni boj vseh bo pripomogel k znižanju ali celo k popolni odpravi jalovosti, ki povzroča živosozdravniškemu oddelku toliko škoda.

K MALU BOMO SADILI KUMARE

Kumara je kot južna rastlina zelo občutljiva za mraz. Zato sadimo kumare, ko ni več nevarnosti za slano. Le tisti, ki ima tople grede, oziroma rastlinjake, sadi kumare prej ali jih celo goji pozimi. A tudi tisti, ki nima teh naprav, vzgoji kumare lahko nekaj časa prej. Zelo pripravno je sajenje v lončke. V lončke denemo dobrega mešanca — (kompost) in posadimo vanj 2-3 semenska zrna. Nato jih postavimo v toplo sobo in jim po potrebi zemljo ovlazimo. Ko so semena vzkli, jih moramo postaviti na svetel prostor. Nad dobro razvitim četirnim listom prikrajšamo rastlinam pogojne, da razvijajo stranske. — rodovitnejše.

Kumare sadimo na sončno, globoko prekopano (do 40 cm) in dobro pognojeno gredo. Kumare so, kakor vse bučnice, zelo požrešne na gnoj. Zato je prav priporočljivo, da napravimo po sredini grede jarek in ga natrpamo z dobro zrelim gnojem, ki ga nato dobro potlačimo in pokrijemo z zemljo. Po sredi kupa napravimo globljo, zlebičasto utrdino ter posadimo rastline, oziroma seme. Kumare speljemo po gredi sproti kakor rastejo.

Ker kumare ne rastejo hitro, je dobro, da posadimo vmesni sadež, da ni ta čas greda prazna. Kot vmesni sadež porabimo solato in nadzemno kolerabo. Solato posadimo v vrstah 20 cm od kumar, nadzemno kolerabo pa 40 cm od njih. Tako pridejo po sredi grede kumare, v prvi dve vrsti solata in skoraj ob robu grede pa

nadzemna koleraba. Ko sta ta dva sadeža dozorela, ju odstranimo in naredimo prostor kumarom. Tako izkoristimo prostor, ne da bi trpel kaj glavni pridelek.

Kumare moramo mnogo zalivati s postano vodo, ker jim prihaja vlaga v zemlji in zraku. Ako kumare trpijo sušo, je sad grenak ali celo neužit. V deževnem vremenu je dobro, da jim damo gnojnice. Samo po sebi pa je umljivo, da moramo zemljo kumarom večkrat prerahljati in jih očistiti plevela. Rastline moramo tudi osuti. Da nam pri zalivanju voda ne odteka in ne odnaša zemlje od korenin, pustimo vedno nekoliko jarka.

Kakor vse rastline, tako imajo tudi kumare svoje sovražnike, ki jih mnogokrat uničijo. Za zatiranje škodljivcev pri kumarah nam služi žveplenoplena apnena brozga. Prvikrat skoprimo z 1%, pozneje z 1,5 do 2%. Skropiti moramo tudi spodnjo stran lista. Dvakratno do trikratno skropljanje zadostuje. Tudi nekajkratno žveplanje s finim žveplom je koristno, a to le ob lepem vremenu. Mnogo bolezní preprečimo tudi s kolobarjenjem, tako da pride rastlina šele čez 3 do 4 leta zopet na isto gredo.

Mnogokrat se pokvarijo semena in tudi rastline kumar, zato je dobro da imamo nekaj rastlinic, prihranjenih v loncih ali v zabojih, da jih potem posadimo na pravo mesto. Pomagamo pa si lahko tudi, da odšepiljene vršičke vkoreninimo v topli gredi ali zaboju. Dno zaboja preluknjamo. Luknje pokrijemo s črepinjami, da zemlja ne izpada. Nato denemo v zaboj kakih 20 cm mešanca in vrh tega 3-4 cm finega peska. Vanj vtaknemo vršičke, ki smo jih prej pod listom odrezali in jim spodnje liste odstranili. Zaboj postavimo potem na kak sončen prostor ter ga pokrijemo s steklom. Se prej pa poskrbimo podtaknjenec z apnenim mlekom. To delamo 2 do 4 krat na dan. Približno v 12 dneh so podtaknjenec ukoreninjeni, nato jih začnemo utrjevati. Po nekaj dneh jih s kepo zemlje presadimo, kjer manjkajo kumare. Po sajenju jim moramo dobro zaliti. Ko so razvile četrli list, jim vršičke prikrajšamo. Pozneje jih oskrbujemo tako, kot smo prej navedli.

Oddetek za javna dela VU prodaja

Oddetek za javna dela vojaške uprave bo prodal sledeči material: Krampe (brez ročaja), ročaje za krampe, vile za kršec, lopate raznih vrst z ročaji, ročaje za kratke lopate, pregibljive lesene vrvi z železnimi ojačanj, šesterokotne in okrogle rud. skolke, žeblje z dvojno konico, velike četverokotne kovane železne žeblje, čepe, železne količice, železno žico v zvitkih, vetroflex, katranizirano lepenko, lesni nadomestek.

Material je zainteresiranim kupcem na vpogled v pristanišču vojvode D'Aosta v skladišču tvrde bratov Zmajevich. Prodaja bo izvedel oddetek za javna dela, soba 7, pred 15. aprilom 1948.

Tovarniška zadruga Enotnih sindikatov sporoča vsem delavcem, da je dospela nova pošiljka raznih oblačil in velika izbira rokavega in ženskega blaga, kakor tudi moških, ženskih in otroških čevljev po tovarniški ceni. Nadaljuje se tudi prodaja perila, nogavic, robcev itd. Zadruga prodaja na štirimeščne obroke. Prodajalna zadruga je v ul. Zonta 2 (ES).

RUBRIKA NAŠIH VRTNARJEV

Umetna gnojila v vrtinarstvu

Skoraj nikjer nam umetna gnojila bolj ne koristijo kot ravno v vrtinarstvu. Umetni gnoj je koristen, ker uničuje različne mrčes in ker z njim dosežemo mnogo večje prideleke, kot z domačim gnojem. V glavnem moramo upoštevati naslednje:

Vsa umetna gnojila so za zelenjavo enako važna in potrebna, tu pa tam uporabljamo ono umetno gnojilo, ki določeni zelenjavi najbolj prija. Dušična umetna gnojila so najbolj važna za one rastline, pri katerih tvorijo glavni pridelek listi, to je pri špinatih, solati, radiču;

kalijeva pa za one, kjer so podzemeljski deli najbolj važni: to je pri repi, pesi, korenju, rdečem radiču, itd. Fosforno gnojilo je povsod enako potrebno.

V vrtinarstvu so koristna predvsem tista gnojila, ki takoj, ali vsaj v kratkem času delujejo in to je od dušičnih kalcijev nitrat, od fosfornih superfosfat ip. od kalijevih kalijeva sol. Superfosfat in kalijevo sol moramo podkopati, nitrat pa moremo uporabljati predvsem za vršno gnojenje. Za vsakih 100 kvadratnih metrov potrosimo v vrtinarstvu 6 kg superfosfata, 2 kg kalijeve soli in 2 kg nitrata. Ako

gnojimo tudi s hlevskim gnojem, potrosimo manj umetnih gnojil.

Hlevski gnoj v vrtinarstvu ne zadostuje, ker zelenjava porabi zelo hitro in zelo mnogo redilnih snovi. Uspehi v vrtinarstvu zavise ravno od uporabe umetnih gnojil. Količina umetnih gnojil pa bodi zmerna, kajti preveč vedno škodil!

Obrezovanje vrtnic

Važen posel za cvetličarja spomladi je obrezovanje. Preden izvršiš to opravilo, moraš pri vrtnici dobro pogledati, ali poganja šibko ali krepko. Če je vrtnica močno in krepko poganjala, ali če se že morda vzpenja,

skrajšaj mladike prav malo, sicer se ti lahko pripeti, da odrežeš ravno oni del mladike, ki bi pognal cvetje. Pri šibkih vrtnicah pa je priporočljivo, da skrajšaj mladike precej močno. Šibka vrtnica nastavlja namreč običajno cvet na spodnjem delu mladike. Pri obrezovanju pazi prav posebno na to, da ustvariš vrtnico lepo pravilno krono. Ako bi katera mladika, ki se ti zdí za pravilno krono, pri vrtnici potrebna, raste preveč navpično ali si sama ustvarja lastno krono, ne odreži je, čeprav lahko mladika nerada cvete. Pusti jo, a obrni jo navzdol; poganjala bo sicer bolj šibko, a cvetela bo. In s tem bo vendar dosežen namen.

STRAN NAŠIH GOSPODINJ

Moj novorojenček ima vnete oči

Prvo, kar vpraša mati in vsak oče po porodu, je, ali je otrok zdrav. S kakšno skrbjo opazujejo in negujejo starši otroka v naslednjih dneh; še preveč natančna je čisto vsaka mati, posebno pri svojem prvorojenčku. In glej, pri vsej negi ima njen miljenček že po nekaj dneh grdo zapacane oči. Tedaj se sprašujejo: kdo je kriv, gotovo babica, ki je vkapala premočne kapljice v oko, ki je vkapala premalo kapljic ali pa sploh nič; tudi kopel je kriva, preprib, prehlad in še tisoč drugih vzrokov najčajejo zaskrbljeni starši. Toda glej nesrečo: danes je bilo gnojno samo eno oko, naslednji dan sta zamazani že obe.

Zdravnik bo mater, ki pride k njemu, v večini primerov potolažil in ji zagotovil, da bo njen miljenček po enem tednu ali 10 dneh že zdrav.

Tri boleznii se najčesteje javljajo pri novorojenčkih. Najbolj nevarna je bolezen, ki je bila v prejšnjih časih zelo razširjena in je pogosto vodila do oslepitve: to je očesna gonoreja novorojenčkov. Otroku zbolijo vedno že takoj drugi do tretji, najkasneje četrty dan po rojstvu. Sprva so oči malenkostno vnete in zapacane, takoj drugi dan so veke že zelo zatekle, trde tako da oči sploh ne moremo opazovati. Iz oči se cedi sprva voden rdečkast izloček, takoj drugi dan pa že gost rumen gnoj, ki se uliva po licu navzdol in se izloča neprenehoma v ogromnih količinah. Po nekaj dneh oteklina trepalnic splahne, tudi zrklo že lahko opazujemo; vendar je pri malčku, ki ga nismo zdravili, bolezen že v teh nekaj dneh lahko opravila svoje. Gnoj se je zjedel v roženico, jo pričel razjedati, sprva po malem kje pri kraju, nato pa vedno hitreje in se razlezel preko cele roženice, dokler je ni v vseh plasteh uničil. Oko je v tem primeru, če ne zgubljeno, pa vsaj okvarjeno za vedno. Tako je bilo nekoč. Danes imamo v sulfamidih in penicilinu tako odlična zdravila, da lahko prestrašeni materi zagotovimo, da ji bomo otroka v nekaj dneh pozdravili, le če nam ga je pravočasno izročila v zdravljenje.

Kdaj se otrok okuži, kje se okuži, bodo vsi takoj vprašali.

Odgovor je kratek. Najčesteje in skoraj vedno med porodom po bolni materi. Ko otrok med porodom prvič odpre oči, mu priteče v oko gnojni izcedek materine nožnice in okužba je tu. Da se bolezen razvije, traja 2-3 dni in točno po tolikih dneh otrok zboli.

Ze nekaj desetletij je po Credeju v navadji zaščitno vkapanje očesnih kapljic takoj po porodu, kar v malo primerih odpove in zato so na srečo težka obolenja redka.

In kdo je povzročitelj obolenja mater in novorojenčka? Gonokok. Neisserjev gonokok - to so prav majhne bolezenske klice, prosto plavajoče v gnoju, še čede jih dobimo v gnojnih celicah. Imajo obliko kavinega zrnca ali zemlječe. Vidimo ga seveda le pod mikroskopom, če smo prej preprarat pravilno pobarvali.

Se danes srečujemo bodoče matere, ki se svoje boleznii stramujejo ali nimajo zaupanja v zdravnikovo molččnost in se ne zdravijo. Ne-spametnice ne mislijo, da s tem oškodujejo svoje in zdravje otroka. Se bolj kriva pa je takšna mati, ki ve za svojo bolezen, pozna posledice, vidi, da ima otrok bolne oči in ne gre k zdravniku, temveč čaka, da bo narava sama ozbravila. Se v današnjih dneh, ko je očesna gonoreja novorojenčkov v nekaj dneh ozdravljiva, prinašajo na kliniko novorojenčke s popolnoma razgnojenimi očmi, tako da jim tudi po najvestnejši negi ne morejo več pomagati. Takšna mati stori zločin nad svojim otrokom.

Drugo bolj pogosto obolenje vnete - nastopa 8 do 10 dni po rojstvu, ni prav nič nevarno, ne zapusti nikoli nobenih kvarnih posledic, povzroča pa materam težke

in hude skrbi. Resnici na ljubo moram priznati, da so ravno matere novorojenčkov, ki zbole za to drugo boleznijo veliko bolj preplašene in nestrpne kot prej omenjene matere. Tudi ta bolezen se sprva samo javlja na enem in šele po nekaj dneh še na drugem očesu. Tudi tu so trepalnice zatekle, sicer veliko manj kot pri očesni gonoreji, tudi se cedi iz očesa rumen gnoj. Vendar je slika tu precej drugačna, otrok tudi sam lahko malo odpre oči, gnoj ni tako gost in ga ni toliko. Če otroka zdravimo ali ne, se bolezen ozdravi, najkasneje v treh tednih, če seveda zdravimo, je otrok že v 1 tednu zdrav.

Kaj je povzročitelj tega vneta, še ne vemo čisto točno, mislimo pa, da so neki vložki, prav drobna zrnca, ki jih najdemo v celicah, tudi te vidimo le pod mikroskopom, v preparatu, ki smo ga na poseben način pobarvali.

Tudi v tem primeru se okuži novorojenček med porodom, vendar je bolezen, kot smo že omenili, nenevarna in nikdar ne vodi do oslepitve.

Tretje obolenje novorojenčkov nastopa skoro vedno enostransko. Prestrašena mati opazi kmalu po rojstvu, da ima otrok eno oko skoraj vedno solzno, zlepljeno in gnojno. Če pripelje mati svojega novorojenčka k specialistu okulistu, ta lahko takoj spozna bolezen in svetuje prav neznatno operacijo. Ko sliši mati besedo operacija in vrh tega še narkoza, se vedno prestraši in prosi, ali se ne bi dalo pozdraviti s kapljicami? Včasih se res pustimo preprostiti. Prav prično uporabljata mati kapljice točno po navodilu, solzenje ostane ali pa se samo za spoznanje zboljša. Res trdovratna bolezen. Kaj je vzrok?

Naj na kratko razložim, kje se stvorijo solze in kako odtekajo. Solznica (solzna žleza) leži ob zunanem zgornjem delu trepalnice,

ina vse polno izvodil, po katerih se izločajo solze, ki skrbce, da je zrklo vedno vlažno in izperejo majhne tuje in prah! Te solze se zbirajo ob notranjem očesnem kotičku, vsrkavata jih solzni luknjici, ena zgoraj in ena spodaj, in po posebnih izvodilih, imenovanih solzne cevke, solzni mešček in solzni vod, se solze izlivajo v nos. Zakaj vse to pripovedujem, si morada kdo misli. Novorojenček ima stalno gnojne in solzne oči in to vedno, oziroma običajno samo eno oko. Solznica producira solze normalno, odtok je otežkočen, izhod solznih izvodil v nos je zaprt s tanko kožico. Solze torej zastajajo v solznem meščku in se razkrajajo, spočetka bistra tekočina se skali, polagoma postane gnojna. Stalno zastajajoče solze dražijo oko, ki je stalno vneto in krmežljivo, kot se marsikatera mati rada izrazi.

Včasih že zadošča, da s prstom pritisnemo na mesto solznega meščka (na notranji očesni kotiček), iztisnemo vsebino solznega meščka in gnojenje poneha, na ta način predremo izhod v nos. Drugič zopet je potrebno, da s posebno sondo predremo nežno kožico pri vzhodu solznega voda v nos in bolezen je ozdravljena.

V današnjih dneh se ne bi smelo več zgoditi, da otrok s kroničnim solzenjem odraste in zamudi čas, ko je pomoč tako enostavna in hitra. Kasneje, ko se razvije že kronično vneta solznega meščka, je zdravljenje dolgotrajno, često je potrebna operacija, s katero ne moremo več otroka dokončno pozdraviti; olajšamo mu njegovo stanje, odstranimo nevarnost za oko, oko se mu pa še nadalje solzi.

To so tri najvažnejša obolenja novorojenčkov, vsa druga so redka in nenevarna. Kot pri vseh očesnih boleznih, je važno posebno še pri novorojenčku, da ne čakamo, ne odlašamo: prva pomoč - najboljša pomoč.

Dr. CARMEN DEREANI

KUHINJA

- Cetrtek:** Mineštra iz fižola in testenin, špinača z jajci, sadje. **Večerja:** Krompirjev zvitek z mesom 1), solata, kompot.
- Petek:** Krompirjeva juha, ribe, radič sir. **Večerja:** Fižol, solata, omelete
- Sobota:** Kruhove rezine na juhi, govejše pogatice, ocvrt krompir, sadje. **Večerja:** Krompir v solati, hrenovke z gorčico, krema.
- Nedelja:** Grahova juha z rižem, teletča pečenka, krompirjevi rogljički, solata, švicarsko pecivo 2). **Večerja:** Cvetačna juha, narezek, sadje.
- Ponedeljek:** Mineštra iz ječmena in

- krompirja, ocvrta jabolka, solata. **Večerja:** Testenine z guljažem, sir, sadje.
- Torek:** Kruhovi cmoki z maslom in sirom, zrezki, solata, kompot. **Večerja:** Rižot s paradižnikom, cvetača v solati.
- Sreda:** Pretlačena fižolova juha, rižev narastek z marmelado. **Večerja:** Polenta z vampi, radič.
- 1) Krompirjev zvitek z mesom: 1 kg krompirja, 1 jajce, 1 rumenjaki, 250 gr moke, 70 gr masla, 70 gr kruhovih drobtin, parmezan, 100 minut. Napravi testo iz kuhanega krompirja, jajce, moke, soli ga razvaljaj za prst debelo
- 2) Švicarsko pecivo: 100 gr sladkorja, 500 gr moke, 150 gr medu, 1/8 mleka, 1/2 pečilnega praška. — Mešaj sladkor in med ter dodaj počasi moko s praškom in mleko. Testo dobro vmešaj, razvaljaj ga in izreži različne oblike ter speci.

PRVA SLIKA PREDSTAVLJA NEŽNO VEZENO BLUZO, OKRASENO Z ROBCKI DRUGA PA BLUZO Z AZURJEM IN OZKIMI NABORKI.

ter ga namaži z nadevom, zavij v prtič in kuhaj v slani vreli vodi 1 uro. Ko je kuhan, ga zabelji z maslom in potresi z drobtinami. — Nadev: 70 gr maščob (olje ali slanina), 1/2 čebule, 250 gr govedine, 3 žlice črnega vina, 250 gr paradižnikove mezge, klinčki, česen, 1 žlica moke in parmezan. Razbeli olje ali slanino, zarumeni v njej zrezano čebulo in dodaj zmleto meso ter poper in vino, ki naj izhlapeva. Nato deni še paradižnik, česen, pokrij in pusti, da se duši, dokler se ne osuši. Polagoma dolivaj 1 l. vode ter pusti da vre 90 minut. Zajemi nekajkrat žlico maščobe, ki plava po vrhu ter zamešaj v njej malo moke.

ASPIDISTRA

Če bi imel rad v sobi vedno nekaž svežega in zelenega, pa nimaš časa ali primernih prostorov, tedaj si nabavi aspidistro. Menda ti bo poznaš? Dolga stebelca imajo podolgovate, temnozeleno liste, ki imajo močne vzporedne žile in se na koncu zožujejo. Pri nekaterih vrstah so listi tudi belozelena progasti.

Aspidistra ti speva v hladnem in toplem prostoru, na svetlem in temnem kraju, zahteva pa, da jo redno in pravilno zalivaš. Seveda ti bo rastlina lepše uspevala, če ji boš bolj postregel, držal na svetlem mestu, jo vsako drugo leto presadil in ji pripravil rahlo prst. Več pozornosti zahtevajo aspidistre s svetlimi progami, ki se rade prevržejo v navadno zeleno barvo. Aspidistro razmnožimo tako, da pri presajanju pustimo na vsakem delu korenike vsaj po en list.

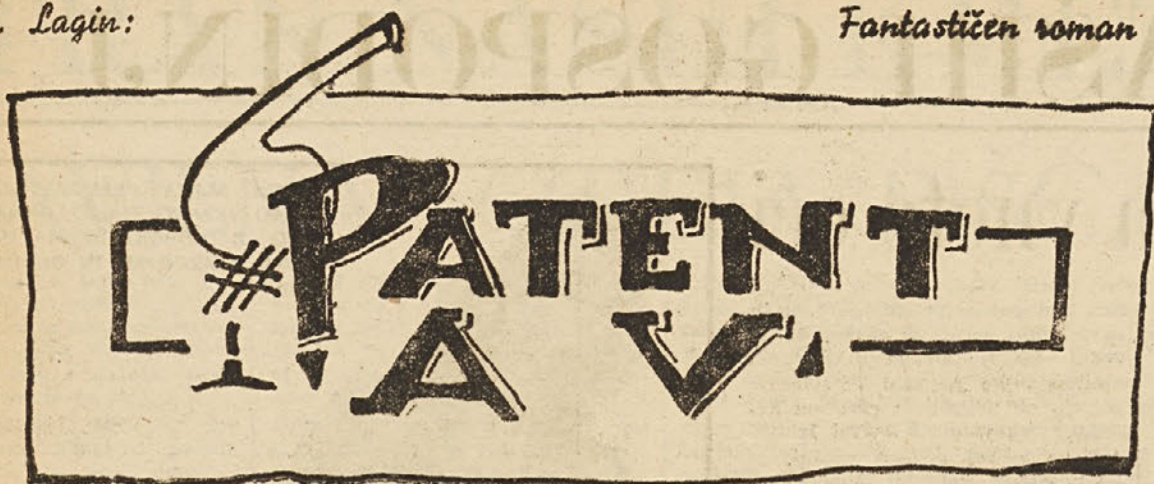
POMENEK O MILIH

Ko zremo v izložbe nekaterih trgovin, opazimo najrazličnejše vrste mil. Marsikdo, ki bi rad kupil milo, ne ve, katero vrsto naj izbere. Vsakdo si seveda želi dobro pa tudi ceneno milo. Pomenimo se o raznovrstnih milih, da bo odločitev lažja! O vrednosti mila nas že v glavnem prepričata cena in ime milarne. Med vojno in tudi po vojni so se pojavili mnogoteri mali obrati, ki izdelujejo milo predvsem zato, da zaslužijo, ne pa da bi s svojim izdelkom koristili kupcem. Važno je pa tudi, za kaj milo potrebujemo. Nekatera mila rabimo predvsem v gospodinjstvu za pranje perila, oziroma da si z njim osnažimo zelo zamazano kožo. So pa še neka druga, kozmetična mila, ki nam služijo le za čiščenje in nego kože. Imamo najrazličnejše vrste pralnih mil. Ko peremo z najboljšimi milii, dobimo lepo, peneco se milni-

co, v posodi se pa ne nabere nikak usedlina; to dokazuje, da so narajena samo iz snovi, s katerimi se tvori milo. Milo namreč izdelujemo tako, da kuhamo raznovrstne maščobe (loj, olivno olje, kokosovo mast, kostno mast i. dr.) z lugom. Mnogokrat pa opazimo, da je milo hrupavo in nas praška, ko z njim peremo. Taka mila vsebujejo v prah zmlet smukec ali pa kaolin. Ti snovi škodujeta predvsem občutljivi koži, ker jo obdrgetata. Prvovrstno pralno milo lahko tudi uporabljamo za čiščenje kože, če jim je pa s smukcem polnjeno milo primerno le za čiščenje kuhinjske posode in drugih predmetov ali zelo zamazane kože. Ponekod prodajajo milo, ki nima pravilne oblike, temveč je zvito. To je značilen primer nepoštenih proizvodnje. Milar je namreč skuhal milo z izredno veliko množino vode, da bi seveda tako več zaslužil. Dokler je tako milo sveže, ima lepo obliko, ko se

pa voda posuši, tedaj se milo skrivi. Zato nikar ne kupujte takih proizvodov! Pazite tudi, da bo milo uležano, to se pravi tako, ki se je dolgo časa sušilo. Sveže milo je mehko in tmamo z njim le zgubo. Se tako dobro milo ne pere dobro, če je sveže; ker ni trdo, ne moremo z njim drgniti, poleg tega se pa zelo hitro topi. Pri slabih milih vidimo na površju bel prah. To so kristalčki sode; pri dobrem milu kaj takega nikoli ne opazimo. Če se umivamo s cenernim milom, nas bo koža pekla. Ta neprijetni občutek, ki ga imamo na koži, povzroča lug, ki je v milu. Ako namreč pripravimo milo tako, da ga skuhamo iz popolnoma točno preračunanih množin maščob in luga, se bo ves lug združil z maščobami v milo. Če pa izdeluje milo neuk milar, bo milo peklo, ako bo dodal preveč luga, če pa bo dal več ma-

ščob kot je potrebno, bo pa milo neprijetno dišalo, kakor da bi bilo iz čerke masti. Kaj pa kozmetična mila? Ze na zunaj jih spoznamo po tem, da imajo posebno obliko ter prijetno diše, ker vsebujejo dišave. Za ta mila je pa važno predvsem to, da so iz izredno čistih maščob ter je tudi množina luga točno preračunana. Tako imenovana nevtralna mila, ki jih rabimo predvsem za čiščenje dojenčkov in malih otrok se odlikujejo po tem, da ni v njih niti sledi prostega luga. Poleg tega da vsebujejo kozmetična mila dišave, je zanje značilno tudi to, da so jim primešane razne snovi, ki ugodno vplivajo na kožo. Ko se peremo z navadnimi kozmetičnimi milii, bo koža čista, vendar se tako posuši, da si jo moramo namazati z glicerinom ali kakšno mastno kremo. Dobra kozmetična mila pa kožo čistijo, jo negujejo in ji dajejo tudi prijeten duh.

Zdravniku Stifenu Popfu, ki je iznašel zdravilo za pospeševanje rasti organizma, je Cfardeja, zastopnik tvrdega Zavora, ponujal velike vsote, če bi hotel s svojim zdravilom pospeševati rast otrok. Popf je tako zločinsko delo odklonil, zato je Cfardeja sklenil, da se maščuje. Pregaroval je Buka Suza da je napadel Manhema Beromeja in izjavil, da sta zločin izvršila Popf in Anejro. Popfa so zaprli, Cfardeja je zdravilo ukradel.

Neka vdova, Gargo po imenu, je dobila obvestilo, da ji je 4 letni sinček, ki so ga vzgajali v nekem zavodu, nenadoma umrl. Odpravila se je v zavod, kjer ji je ravnatelj pokazal na vrtu svež grob. Ko je odhajala z groba je videla kako teče proti njej z odprtimi rokami kakor otrok njen pokojni mož. Se preden je kriknil »mama!«, je omedlela.

Sodišče je medtem obsodilo Popfa in Anejra na usmritev na električnem stolu. Tomaža Magarafa ki je po Popfovi zasluzi zrastle iz pritlikaveca v normalnega človeka, so izvalili v Vzorno zdravilišče za učitelja v streljanju.

V zdravilišču so z ukradenim Popfovim zdravilom vzgajali iz otrok odrasle ljudi, ki bi v kratkem času lahko postali očetje, dedje, matere in babice... Med gojenci je bil tudi Pedro Gargo, ki je izredno vzljubil Magarafa.

Inštruktor je ostro zamahnil z roko. Razlegel se je glasen pljusk. Dekleta so zavreščala, nekdo od gojencev je prestrašeno kriknil: »Oj!« Cigara je kot leteča riba švignila iz žleba, pljusnila v vodo in zdrvela v smer premikajočega se vzorca križarke ter plavala gnana od naglo sukajočega se vijaka. Šla je približno četrtnino metra pod vodno gladino in sasamo z vodo obdana prozorna kupola se je komaj razločevala na zrcalni gladini ribnika, ki ga je zahtevalo sonce.

— Priti mora k sredini ladje, — je pojasnil doktor Midrub Magarafu, ki je bil zmeden spričo tega nepričakovane prazora. — Dohiteti mora križarko in pristati prav v sredini, tam, kjer stoji miza s torto. Zelo preprosta procedura za koordiniranje občutka prostora in cilja... Obenem pa so to prve vaje, kako uporabljati avtomobilski volan.

Nekaj ne posebno visokih stebrov vode je z zamolklim bobnenjem stopilo na pot Mina Ašreja. Potem so zaropotali strelji iz pločevinastih topov lesene križarke, ki so jih spremljali rdeči bliski in igračkaste ladje so se ovile z oblaki gostega, modrikastega dima.

— Pirotehnika! — je zakričal Sim Midrub na uho Magarafu, ki ga je streljanje oglušilo. — Zvočna in svetlobna terapija! Za te hudičeve kretenne več denarja kakor za vzdrževanje dveh sto posteljnega univerzitetni kliniki! Kaj pa je tam?

Pokimal je z glavo proti ribniku, kjer se je nekaj dogajalo, kar je neprijetno dirnilo njega, koščene inštruktorja in na pomoč stoječe gojence.

Min Ašrej, ki je očitno koprnel od strahu v notranjosti jeklene cigare, se je prestrašil vodnih curkov, ki so vstajali v njegovi bližini, zlasti pa oglušujoče kanonade, ki jo je naperila proti njemu lesena križarka. Vsekakor ni minila še minuta, ko je Min Ašrej v ostrem kotu zavil v stran od prvotne smeri, in jeklena cigara je brez moči obstala na mestu: njena zaloga goriva je bila izčrpana.

Križarka se je takoj vrnila na prejšnje mesto. Ne da bi čakal posebnega povelja, je služabnik odrl s čolnom od brega, privezal na cigaro vlačilno vrvi in jo v desetih minutah pripeljal v pristan.

Inštruktor se je spustil nizdol po stopnicah pomola do vode, odprl mokro kupolo cigare in potegnil za vrat na plano nesrečnega Mina Ašreja. V Minovem obrazu ni bilo kaplje krvi. Min Ašrej je ihtel in zdelo se je, da bo zdaj pa zdaj zatulil.

— Nehaj! — je zarentačil nanj inštruktor, ko pa je opazil nejevoljni pogled doktorja Midruba, ki je pomignil na Magarafa, je docela izpremenil glas.

— Kaj pa je bilo, tepček? — je z narejeno ljubeznivostjo vprašal gojeica, ki je trepetal pred kaznijo. — Zakaj si se tako nenadoma obrnil v stran?

— Pre—e—c—estrašil sem se e—e! — je glasno zatulil pomorščak, ki se ni mogel več vzdržati.

— Aj—aj—aj, kakšna sramota! — je zmajal z glavo inštruktor. — Kaj pa je bilo tako strašno? Saj se ne boš več bal, kaj ne?

— Ne—ne—ne, ne bom se! — je pritrnil Min Ašrej in se skušal celo nasmehnuti skozi solze, vidč, da se je nevarnost za kaznen vsekakor oddaljila, čeprav ni popolnoma minila.

— No, si že pravi fant! — ga je z istim neiskrenim glasom pohvalil inštruktor. — Česa bi se tudi bal? — in peljal je pohlevno korakajočega Mina Ašreja k drugemu žlebu, kjer ga je čakala za splavljenje pripravljena cigara.

Zopet je inštruktor dvignil desno roko, zopet se je vzorec ladje premaknil, zopet je pljusnila v ribnik ogromna jeklena cigara, zopet so se dvignili z bučanjem okrog trepetajočega Mina stebri vode, so grmeli pločevinasti topovi, švigali neškodljivi bliski ognja. Tokrat se ni jeklena cigara niti enkrat odmaknila od smeri in kmalu je zadela v bok križarke točno na določnem mestu, ki je bilo označeno z belim krogom. V rilcu cigare je bila očitno posebna naprava, ki je ustavila delovanje mehanizma, zakaj vijak se je v hipu ustavil. Tedaj se je gornja polovica belega kroga vdrla navznoter in v črni zijoči odprtini se je pokazal služabnik z velikim pladnjem, na katerem so bili okusno naloženi kos torte. Drug služabnik je privezal s čolnom k cigari. vzel svojemu tovarišu iz rok pladenj, posadil Mina Ašreja k sebi v čoln, mu izročil pladenj, privezal na vlačilno vrvi jekleno cigaro in kmalu sta bila v pristanu. Tam je Min boječ izročil pladenj krepkemu gojencu s prekanjenim, hudobnim obrazom. Ta si je izbral najlepši kos, druge kose pa razdelil med gojence, ki so ga hlapčevsko gledali.

Zdaj je bila vrsta na Pedru Gargu, preganjati leseno križarko. Minov uspeh mu je vtil poguma, še več pa nekaj Magarafovih besed, da se je mirno, celo veselo spravil pod prozorno kupolo cigare, ki je bila pripravljena na splavljenje. Tokrat je šlo vse po sreči. Zopet je torto slovesno razdelil krepki gojence, ki je užival velik ugled in brezpogojno pokorščino drugih otrok.

S tem se je končala procedura za koordinacijo prostora in cilja. Gojenci so se postavili v vrsto in se napotili v obednico k drugemu zajtrku.

Po drugem zajtrku je bila ura počitka. Nadzornica je leno pohajkovala po ženski skupni spalnici in zehajoč nadzorovala, kako so dekleta, preden so legla v postelje, skrbno uspravala svoje lastnoročno iz cunj izdelane punčke, pojoč pri tem edno pesem, ki so jo znala:

»Ker smo strička poslušali,
smo do sita se najedli;
če ne bi strička poslušali
bi se ne najedli
Ker smo strička poslušali...«

Moški pa so izrabili kratko odsotnost čuvaja, da so se igrali konjičke. Vsi pa niso tako lahkomišelnost izkoristili nepričakovane svobode. Za hišo, v senči širokovejnate stare magnolije, sta se dva postavna fanta besno hropeč neusmiljeno obdelavala z mogočnimi pestmi zavoljo papirnate škatle cigaret.

TRIINDVAJSETO POGlavJE

v katerem se nadaljuje in zaključuje opisovanje življenja in vltisov Tomaža Magarafa v vzornem zdraviliškem zavetišču za popolne sirote.

Uspehi prvih učnih Magarafovih ur so prekosili najdrznejša pričakovanja doktorja Midruba. Gojenci so se resno oprijeli učenja v streljanju. Pojavila se je nova, najhujša kazen, ki je bila v tem, da se kaznovani ni smel udeležiti streljanja v tarčo. Gojenci so se z lahkoto priučili osnovnemu znanju streljanja. Spričo njihovih krepkih rok, mirnih živcev, svežih, bistrih oči, ki jih ni pokvarila nezadostna prehrana ne delo pri slabi ali umetni svetlobi in branje, so bili gojenci kakor ustvarjeni za izvrstne strelce.

Res je, da so se s težavo naučili razdreti in sestaviti puškin zapirac. Naglo so se utrudili, pazljivost je popustila. Začeli so menecati, zehati, sitnari in nagajati. Toda ne Magaraf, ne doktor Midrub in ne gospod Vanderhunt niso obupali. Tem bolj, ker je največje veselje gojencev bilo čistiti orožje po streljanju, ga mazati z oljem, naslajati se z zrcalnim leskom puškine cevi.

Najboljši strelci so smeli za spodbudo nesti puške s strelišča. Magaraf je ukrenil, kolikor je bilo to odvisno od njega, da je bil te velike časti deležen tudi Pedro Gargo. Pedro Gargo pa ni hranil ne moči, ne truda, samo da bi ugodil ljubeznivemu inštruktorju, ki ni bil nič podoben hladnim in odljudnim delavcem zavetišča. Oboževal je novega strička, hrepnel po njem, kadar ni bil navzoč, ko ga je zagledal, je zažarel od radosti, mu bliskovito stekel naproti, se krčevito oprijel njegove roke in se mu dobrikal ko psiček. Kakor bi se bal, da ne bi zamudil edine prilike v življenju, mu je hkrati razkladal svoje iskrene radosti in težave. Magaraf se je še kar kmalu privadil čudovitemu nesoglasju med otroškim vedenjem in zunanjim videzom tega odraslega mladeniča z grmečim basom. Zvečer po večerji sta se večkrat izprehajala po oddaljenih stezah parka, ki ga je že pokrival polmrak. Zahajajoče sonce je za slovo oblivalo vršiče dreves s sanjavih rožnatim sijem in ozemlje Vzornega zavetišča se je izpreminjalo v začarano hosto.

— Prav tako kakor v pravljici! — se je razvnel njegov zvesti sopotnik. — Oj, dragi striček, povej pravljico prosim te!

Tako je prišlo, da je inštruktor streljanja v Vzornem zdraviliškem zavetišču začel pripovedovati svojemu učencu pravljice, a navdušeni Pedro jih je potem ponoči pripovedoval v spalnici svojim tovarišem.

Toda o tem je zvedel doktor Midrub in je prošil spoštovanega gospoda Magarafa naj v prihodnje ne pripoveduje pravljice.

— Za omahljivo duševnost naših pacientov, — je pojasnil. — so pravljice, ki zbujajo domišljijo in sanjavo, najhujši strup. Popolnoma utegnejo uničiti naše delo.

Magaraf se je moral pokoriti.

— Ne spominjam se več pravljic, — je odgovoril Magaraf, ko ga je Pedro pri naslednjem sprehodu nadlegoval s svojo navadno prošnjo. — Kar sem jih znal, sem ti vse povedal. Rajši se prosto izprehajava.

— Moja mama, — je rekel užalosteni Pedro, — moja mama pa zna pravljice, kolikor hočeš!

Verjetno je hotel zbuditi v svojem sobesedniku tekmovalnega duha, zbudil pa je zgolj radovednost. Nihče od gojencev ni še nikoli omenil svojih roditeljev ali sorodnikov. Kaj bi tudi pričakoval od kretenov?

— Ali imaš res mamo? — je vprašal Magaraf.

— Imam jo, — je oholo odgovoril Pedro. — Samo jaz imam mamo! Vsi dečki in deklice (tako je imenoval gojence zavetišča) so brez mame, jaz pa jo imam. Dobra je... — Pedro je obtičal v govoru. — Še boljša je od Ignaca! — je našel naposled prepričljivo primero.

— Kdo pa je Ignac?

— Ignac je moj brat vendar, — je važno pojasnil Pedro in se zopet pobahal: — Samo jaz imam brata. Noben deček in nobena deklica nima brata, jaz pa ga imam.

Njegov obriti, s svežimi brazgotinami pokriti (zavetiščni brivec je imel pravo pokoro, kadar je moral briti Pedra), veliki, rdečelični obraz je zažarel od sanjavega otroškega nasmeha.

»Kakšen kreten je neki tale? — je začudeno pomislil Magaraf. — Ta fant ima zelo naiven, otroški, vendar pa logičen razum.«

— Je li večji od tebe, tvoj brat?

— Prej je bil večji od mene, zdaj pa je postal manjši, — je odgovoril Pedro zadovoljen, da je bil v zavetišču vsaj en človek, ki je verjel, da ima zares mater in brata!

»Gorje! — je potrto pomislil Magaraf, ko je slišal čudni odgovor svojega učenca. — Vendarle je kretin!«

Konec februarja so prišli gostje h gospodu Vanderhuntu: gospod Prokrust in dva postarna gospoda v meščanskem kroju, toda po drži sodeč, vojaka. Prebili so v zavetišču ves dan, bili navzoči pri vseh procedurah in očitno so bili zadovoljni. Pozno zvečer, preden so odšli k nočnemu vlaku, so se mudili nekaj ur v direktorjevem kabinetu. Gospod Vanderhunt in doktor Sim Midrub sta podala gostom podrobna in zelo natanka poročila. Smisel teh poročil je bil v splošnem tale:

Najlepši svet

8

»Da, dal Pojdem, povsod se bom pobahala s svojo mamico in povedala, kako je dobra, da me je dala v šolo in še v Prago, kaj ne, mamica?«

»Kaj bi tam počela?«

»Učila bi se, mamica, glej učiteljica bi rada bila.«

»Ah, ti moj Jezus«, je zatarnala mlinarica.

»Deklé, pomisli, Lenka hoče biti učiteljica«, se je pritoževala mlinarica Ani, ki jo je naravnost semkaj privedlo klobko z vrvjo, ki se je zakotalilo po travi.

Ana je našobila krvavordeče ustnice:

»Ali si ni znala izmisliti nič lepšega? Hm! Kantorka! To je pravo rokodelstvo! Sama revščina!«

In kakor v potrdilo se je oglašil za ženskami rezek, hripav smeh. Ustrašile so se, zakaj nobena ni slišala gospoda očeta, ki se je po svoji navadi pogljal čez zid in se na tihem plazil k ženskam; hotel jih je zalotiti, presenetiti pri kakšnem pregrešku. Njegova nezaupnost ga je že vnaprej prepričala, da se menijo o nečem, kar je naperjeno proti njemu. Zdaj je bil vesel, da se ni motil, a odkritje Lenkinih načrtov ga je spravilo v pretirano posmehovanje.

»Smejati se moram!« je usekal, kakor kadar žaga zareže. »Gospodični bi se hotelo na visoko šolo? Pokažem gospodični visoko učenje.«

Zgrabil je za roko Lenko, ki je posinjela in od strahu na pol odprla usta. Močno jo je stisnil; čutila je vse njegove kosti in členke, ki so se tako boleče zarili v njeno nežno zapestje.

S počasnim korakom jo je peljal iz vrta. V mislih so ji oživel trenutki, ki so bili zasuti z vrsto let, ko jo je prav tako peljal iz vrta takrat, ko je bila še prav majhna.

Danes pa jo je srepro pogledal in spremljal svoje dejanje s temi besedami:

»Pedagogika, logika za ljudsko hinvščino. Na rodni grudi sedi, otroke vzgajaj. Kaj bi glumila ljudem? Okradejo te, izsesajo, priskutijo se ti. Samo zemlja te ne prevari. Kar vanjo vseješ, to v njej nadeš; kakor globoko zaorješ, tako visoko zacvete žito. Tega se drži. In konec! je vzrojil, ker je čutil, kako si prizadeva, da bi se mu iztrgala iz rok.

Mlinarica je gledala za njima z otopelo vdanostjo; prenekatere poskuse, da bi vzletela više, kakor so segale izparine gospodarskega dvorišča, je gospod oče zrušil na tla in poteptal, neuspehi novih poskusov se je niso več prijeli.

Ana je čutila zaničljivo sovražnost do očeta in do Lenke.

Zaman se je Lenka upirala in se mu skušala izpuliti. Gospod oče je imel orlovske kremplje. Ni se mu izpulila. Sleherni korak, ki ga je naredila vstric njeja, se ji je zdel dogodek zase in je trajal neznosno dolgo. Ta pot je bila razodetje zanjo. Čim dalje je korakala, tem jasneje je čutila, kako prehaja z očeta nanjo utrip razpenjene krvi, kakor bi si njihovi telesci, zvezani s stiskom roke, menjali misli in vse zlobne občutke, ki so ju navdajali: samovolja, srd in strašno, uničujoče sovraštvo. To je grozilo, da zasuje vso vedro stavbo njenega pogleda na svet.

»Vidiš, tam!« je pokazal oče s prosto roko na gnojišče. Tam je visoka šola za pošteno žensko.

Lenka se je še bolj besno upogibala in še močnejše otepala. Prišla sta k velikemu kupu gnoja. Preko njega so bile položene tri deske, da si lahko šel po njih, ne da bi si umazal noge. Gospod oče je hotel zlomiti sleherni odpor, zato je prijel Lenko za pas, jo dvignil ko pero kvišku in postavil na sredo. Prijel je vile, ki so bile tu zasajene, in jih skušal vriniti deklici v roke; kadar koli pa ji je dvignil roko, vselej je spet omahnila brez moči. Naposled je

naslonil vile na Lenko kakor na steno, z nogo, obuto v golenico pa je odmaknil desko pred njo in za njo. tako da je stala na edini deski, kakor na otoku, sredi gnojišča.

Medtem so pribiteli iz mlina in poslopja ljudje, ki jih je zvalilo vpitje. Toda niso se smejali temu dogodku, ki je bil namenjen za smeh, zakaj v upadlih očeh gospoda očeta so zapazili tisti zeleni lesk, ki mu je prinesel vzdevek zlega vraga.

Z enim očesnim utripom je Lenka zbrala vse nanjo uprte poglede in občutek smrtne sramote ji je ledenil srce.

Zalomila je z rokami.

Gospod oče ni izustil do konca zadnjega stavka: »Tu je tvoje žezlo,« ko je brez pomisleka planila za njim in se z vsakim korakom pogrezala v vlažno gmoto. Hitela je za njim s prebujeno in jasno zavestjo, da če bi imela v tem trenutku silo in moč, bi ubila gospoda očeta. V svojem srcu je to že storila.

S peno v kotih tankih ustnic, iz katerih ni prišla ne beseda, je padla Mariji v naročje.

GLEDALA JE NA LIST PAPIRJA, NA KATEREM SO STARAJOČE SE OČI VIDELE SAMO NEJASNE ČAKKE.

Bilanski je počasi odhajal v kuhinjo. Živa in neživa bitja na dvorišču so odrevenela; bilo je, ko da zrak drhti pred viharjem ali pred povodnjo.

Bilanski je bil kakor uima. Njegova mala lobanja, presekana z nazaj nagnjenim ploščatim čelom, ni izdajala ne misli ne preudarka. Roke, usta in vse telo je izvrševalo le to, k čemur ga je priganjal zgolj nejasni, nebrzdani nagon nasilne notranjosti. Kadar je izvršil takšno delo, kakršno je bilo to Lenkino ponižanje, je čutil zadovoljstvo in zadoščenje, kakršnega ima bržčas plemenit človek po dobrem dejanju.

Zrastel je na rodbinskem drevesu, v gozdu občestva liki grča, trd, neupogljiv, silen samo po svojem odporu. Po sebi je hotel naravnati življenje vseh ljudi, na katere je imel vpliv in ki jim je imel pravico ukazovati. Zahteval je brezpogojno poslušnost in jo tudi dosegel, zakaj v mlino so vladali še stari običaji, po katerih so bili otroci podložni

staršem s slepo pokorščino. Bilanski je vladal brez milosti v svojem malem kraljestvu; kolikor je prišel v stik z ostalim svetom, si je prizadeval, da bi ga podjarmil, ali pa se je zaletaval vanj brez pomisleka.

Bilanska je bila v tej nadvladi mirna ovčica; navajala je otroke k strpnosti, toda materinstvo in prirojena spravljenost sta ji često polagala v usta izgovore in izmikanja spričo očetovih strogih ukazov, ki so jih otroci radi razumeli že pri prvi besedi. Tako je nastal tih dogovor med otroki in materjo proti očetu: pretvarjati se, nikakor ne biti poslušen in še spretno izmikati očetovemu tiranstvu.

Največ pa je utegnila to izrabiti Lenka; kmalu je začutila, da je mati vtlesila vanjo svoje težnje po boljšem življenju, podzavestno hrepenenje po lepoti in popolnosti, in tu sta se dve ženski volji strnili, da bi se podpirali. Bilanska je skrbno opazovala gospoda očeta, kako je hodil s sključenim hrbtom, strt od starosti, bolezní, a tudi od grabežljivega nagona. V takšnih trenutkih, ko ga je videla, kakor da bi bil na preži, ga je rada opazovala vsaj od daleč, da bi mogla pravočasno posvariti otroke.

Ko je stopila v kuhinjo, je sedel tu mlinar, ko da je nanjo čakal. Rekel je brez uvoda in brez nagovora:

»Tri hčere v hiši so preveč. Eno omožim. Najstarejšo. Ko se oženi sin, pojde iz hiše mlajša hči. Najmlajša pa bo stregla staršem, dokler jo bodo potrebovali.«

Ze leta ni slišala mlinarica tako dolgega govora. Divjak se je navadil ukazovati molče, tam slabše za onega, ki ni razumel. Negibna je obstala pri peči, kjer so jo zateleke besede, in se preudarno zagledala predse. Iskala je sveta v sebi. Očitno je bila ta možitev v zvezi s proščenjem v Škvorcu. Vozili so se samo tja, k Antonovemu botru, bogatemu kmetu in kvartopircu, ki je bil občinski starešina. Z ostalimi sorodniki se je Bilanski zdavnaj sprl, tudi od običajnih proščenjskih obiskov je mlinarjem ostal sam. A še semkaj je Bilanski malokdaj vzel ženo s seboj; nekoč je šel Anton, na dekleta pa ni nihče pomislil. Dekletom se na misel ni prišlo, da bi si zaželela na potovanje, obisk ali zabavo. Marija je razsodila prav tako kakor gospod oče, da ni na svetu človeka, ki bi mogel namesto nje postreči živini, pospraviti po hiši, skubati obed, namešati krmo, dati psom jesti in zaliti vrt, da ne govorimo o poljskem delu. Niti en dan ni smela tuja oseba pristopiti k peči ali dobiti v roke gospodinjске ključce. Mlinar ni nikomur zaupal, o svojih otrocih pa je govoril:

»Morda me ne sleparijo.«

Mlinarica je ugibala, koga neki je gospod oče izbral Mariji za moža. Toda vsi mladeniči, ki jih je obiskala v mislih, so odmajevali z glavo. To ni bil nihče iz domače vasi, vsaj ne noben znanec. Če bi le malo poznal gospoda očeta, bi ga minilo pozele nje po Mariji, zakaj puliti bi se moral za doto, brez denarja pa so se ženili samo posli. Gospod oče je imel gotovo mnogo znancev med kvartopirci, ti pa že vnaprej niso bili všeč Bilanski.

Na god sv. Vavclava je mlinar zgodaj zjutraj sedel za mizo, da se bo bril. Mlinarica mu je takoj prinesla vse, kar je potreboval: lončeno skledico, milo, britev, močno poškodovano zrcalo, edino v hiši.

Marija je šla skozi kuhinjo v čumnato, a se naglo vrnila, ko je videla, da je oče pripravljen na delo. Če je bil drugače nevljuden, pri britju je bil divji. Vselej, kadar je kaj delal, je bil neznošen, zakaj videl in cenil je samo sebe. Tedaj so se ga vsi izognili.

Film

POMLAD

Te dni igrajo v Ljubljani sovjetsko filmsko komedijo «Pomlad», ki je dobila na mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah nagrado * za najboljšo in najbolj izvirno zamišljeno filmsko vsebino. V kratkem bomo videli ta film tudi v Trstu.

Vesela in duhovita zgodba se razvija v dveh, na videz zelo različnih ozračjih: v filmu se srečajo sovjetski znanstveniki in sovjetski filmski delavci, pred gledalčevimi očmi se razvija razburljivo in zanimivo življenje velikih znanstvenih institutov in velikih filmskih ateljev. Dva svetova si tu podajata roko — različna po obliki svojega dela, skupna v svojem cilju: službi sovjetskemu ljudstvu.

Vseblina je tale:

Režiser Gromov se pripravja, da bi posnel film o življenju znamenite sovjetske znanstvenice Irine Nikitine, predstojnice Instituta za proučevanje sonca. Film si je zamislil na temelju svoje predstave o sovjetskih znanstvenikih: da so knjižni molji, puščavnik, ki ne vedo nič o resničnem življenju.

Ko se prvič sestane z Nikitino, se zdi, da je njegov nazor pravilen. Nikitina je proti temu, da bi njeno življenje prikazovali v filmu.

Po dolgem iskanju je Gromov le našel mlado operetno igralko Satrovo, ki je podobna Nikitini in ki naj bi prevzela v bodočem filmu glavno njeno davni sen se bo izpolnil. Toda prav tistega dne, ko bi morala na odločilni poskus v filmski atelje, ima v gledališču — ki je nanj še vezana s pogodbo — premiero operete. Znajde se v zagati in si ve iz nje le na en način pomagati: gre k Nikitini in jo roti, naj bi ta dan šla namesto nje in Gromovu.

Po daljšem oklevanju Nikitina pristane. — Ko pride v atelje, se zdi Gromovupremalo podobna Nikitini. Na vse načine se maskirja trudi, da bi jo napravili bolj podobno — sami sebi. Ko bere scenarij, se odločno postavi po robu Gromovu (ki kajpada ves čas misli, da govori s Satrovo): «Napraviti hočete film o življenju sovjetskih znanstvenikov, pa o njih prav nič ne veste. Sovjetski znanstvenik živi in dela v resničnem sve-

tu, sredi današnjega dogajanja. Ne misli samo na svoje formule, marveč predvsem na človeško srečo.

Tudi Satrova, ki je po čudnem zapletu zašla v družbo Nikitinih znanstvenih sodelavcev, kjer se mora vziveti v vlogo znanstvenice, spozna, da učenjaki niso epuščavnik in knjižni molji, ampak v resnici živi veseli ljudje s srcem na pravem mestu.

Gromovu je odločni nastop dozdevne mlade igralkice — v resnici Nikitine — všeč. Na zabavi učenjakov pa je novinarka Rodina vseč sproščena veselost dozdevne znanstvenice — v resnici Satrove. Obema ženama sta tudi moža všeč.

Gromov mora v razgovoru z Nikitino popustiti in priznati, da le ni imel prav, pa tudi Nikitina spozna pobilje pravo vsebino in smisel dela v filmskih ateljih, spozna, da je v resnici filmski umetnosti našel svoj polni odraz utrip vsega človeškega življenja. — Oba sta spoznala, da so bili njuni pogledi nepravilni.

Naslednjega dne. Niti Gromov niti Rodina se ne vesta za zamenjavo

Veliki laboratorij v Institutu sonca. Vpričo mnogih obiskovalcev, med njimi so tudi Rodina, Gromov in Satrova — se Nikitini s polnim uspehom posreči njen veliki poskus, ki ga je dolgo pripravljala. Ko si potem v veseljem zaključku obe dvojici stopita nasproti, se tudi zamenjava razjasni. Gromov in Nikitina, Rodina in Satrova ostanejo skupaj.

V vedrem operetnem koncu stoji vstrij vsi štirje. Tedaj se Nikitina in Satrova (saj je obe vlogi odigrala Ljubov Orlova) prelizeta v eno postavo. Tako je hotel režiser z dobrodružnim nasmehom razbiti iluzijo, ki nam jo je čaral skozi ves film.

Uspeh je tem večji, ker je tehnične in umetniške narave. Nedvomno je to najvišji vzpon, ki ga je dosegla Orlova. Poznamo jo že iz vrste vlog — vedno v sodelovanju z ustvariteljem sovjetske komedije Grigorijem Aleksandrovim; njun prvi film je bil Pastir Kostja, sledili so Cirkus, Volga, Volga in drugi.

Pomlad je v vseh ozirih prvovrsten film, z vsemi najboljšimi pridobitvami sodobne svetovne filmske tehnike.

Herbert Gruen

TORTILSKO predmestje

JOHN STEINBECK

Ilustrira B. Grom

139. Pirat je vstopil v cerkev, si poiskal prostor in nekaj časa strmel v razsvetljen oltar, toda vse mu je bilo tako tuje in odmaknjeno. Zato se je oziral, da bi zagledal kaj bolj prisrčnega, domačega; in glej, pred kipom sv. Franciška je stal mogočen zlat svečnik, kar zavzdihnil je od sreče, tako lep je bil njegov dar.

140. Cerkvena vrata so se medtem zaprla, maša se je pričela, toda Pirat je strmel le v sv. Franciška in dvakrat se mu je celo zdelo, da se mu je svetnik nasmehnil. Še bolj pa je Pirata prevzelo, ko je pridigar povedal zgodbo o njegovem svečniku.

141. Nenadoma so se siloma odprla vrata in v cerkev je vdrla vseh pet Piratovih psov. Tekli so naravnost k svojemu gospodarju, lajali in ga obskakovali.

142. Pater Ramon je obmolnil, strogo pogledal tja, od koder je prihajal hrup, toda Pirat mu je s tako preplašenim pogledom odgovoril, da se je pridigar nasmehnil in dejal, naj odpelje pse. Opravičujoč se s kretnjami, je Pirat odšel s psi.

143. Zunaj je svoje pse zmerjal, rekoč: »Jezem sem na vas! Slabo ste napravili, sramujem se vas.« Psi so se pa tesno stisnili k njemu in začeli vdano in sočutno lajati. Ko jim je še velel, naj ga mirno čakajo, se je zopet vrnil v cerkev.

144. Tam so ga ljudje sprejeli s smehom, toda pater Ramon je tako lepo govoril o ljubezni do živali, da je Pirat ves blažen zapustil cerkev. Zunaj so psi takoj priskočili k Piratu, še vedno žalostni in nezaupljivi, on pa jim je zaklical: »Pridite, nekaj vam imam povedati« in odšli so po griču navzgor. V smrekovem gozdu so se ustavili. Pirat je določil vsakemu psu svoj prostor in jim začel pripovedovati o dogodkih v cerkvi...

Radio TRST

SPORED VAZNEJSIH ODDAJ RADIA TRST II (Val. dolžina 203,6)

od 11.4 do 17.4 1948.

Slovenska poročila vsak dan od 7.45, 12.45, 19.45 in 23.15.

Nedelja: 9.30 Kmetijsko predavanje; 13.00 Glasba po želji; 16.30 Pesmi slovenskih narodov; 19.00 Mladinski pevski zbor Dijaškega doma - dirigent Harej Zorko; 21.00 Vesela ura.

Ponedeljek: 12.10 Češka filmska in operetna glasba; 19.15 Pevski koncert sopranistke Slavice Batistute in baritonista Pertota Dušana; 20.45 Slovensčina za Slovence; 21.00 Opera: Beethoven: «Fidelio».

Torek: 12.10 Pesmi jugoslovanskih narodov; 13.30 Operne arije; 20.30 Pevski koncert tenorista Franca Rudolfa; 21.00 Igra.

Sreda: 13.00 Glasba po želji; 20.00 Portreti velikih skladateljev.

Ijev: Cesar Franck; 21.00 Glasbene uganki; 21.30 Chopin: Klavirski koncert v f molu; 22.30 Zabavni orkester Radia Ljubljane.

Četrtek: 12.10 Ruske narodne pesmi; 18.15 Igra saksofonist Dražil Srečko; 19.30 Zenska ura; 20.10 Skladbe jugoslovanskih skladateljev izvaja pianistka Cihlar Jaromira (LB); 20.45 Slovensčina za Slovence; 21.00 Igra.

Petek: 12.10 Slovenske pesmi; 20.00 Pevski koncert prosvetnega društva «Slavko Skamperle» - dirigira Franc Venturini; 21.00 Cajkovskij: Koncert za violino in orkester; 22.00 Komorna ura slovenskih skladateljev.

Sobota: 12.15 Slovanske melodije; 13.30 Slovenske narodne in partizanske pesmi; 20.00 «Fantezje s Krasav» pojejo narodne pesmi; 21.15 Slovenski sindikalni kvintet; 21.35 Iz opernega sveta.

ŠAH

Zanimivosti o šahovskih turnirjih

Turnirji so razmeroma pozna oblika tekmovanja v šahu. Se v igri šahrandž, iz katere je po reformi v 15. stoletju nastal današnji šah, so bila tekmovanja, ki se danes označujejo z besedo «match» (meč). Kot prvi turnir bi lahko označili tekmovanje Labourdonnaisa, Lewisa, Dechapellesa in Cochranea v Parizu 1821. leta, kjer je Labourdonnais zmagal, toda kot prvi turnir se lahko smatra tekmovanje ob priložnosti prve svetovne razstave v Londonu 1851. Zmagovalca Anderssena so imeli dolgo časa za najboljšega igralca na svetu. Sčasoma so postali turnirji vse pogostejši, konkurenca čedalje bolj močna, pa tudi sistem igranja partij bolj določen in bolj pravilen, s točnim razporedom kol in razdelitvijo črnih in belih figur. Po zaslugi turnirjev se je tudi čedalje bolj izpopolnjevala teorija otvoritev in čedalje bolj se je proučevala igra, ki je v današnji turnirski praksi že na zelo visoki stopnji. Naravno je, da so se na turnirjih odlikovali najjačji igralci in nekateri od njih so dosegli rezultate, ki se lahko označijo kot nekaki svetovni rekordi. Največji odstotek na velemojstrskem turnirju je dosegel Aljehin (zmagal je na več kot 30 mednarodnih turnirjih), ki je na velemojstrskem turnirju v San Remu 1. 1930 dosegel 93,5% in to brez poraza, a največja razlika na velemojstrskem turnirju med prvimi in drugimi nagrajencem je bila na Bledu 1. 1931, ko je Aljehin dosegel 20 in pol točke (brez poraza), drugoplasirani Bogoljubov pa 15. Največjo serijo zmag je dosegel Steinitz v Londonu 1883, ko je dobil po vrsti 16 partij. Kot največji turnir se smatra dvokrožni turnir

na Dunaju 1898, kjer je 20 najboljših igralcev sveta (razen Laskerja), igralo dvokrožno; prvo mesto sta dosegla Tarrasch in Pillsbury z 28,5 točk. Največje presenečenje je Pillsburyjeva zmaga na velikem turnirju v Hastingsu 1895, kjer je še povsem nepoznan zmagal pred prvakom sveta in vrsto velemojstrov. Najslabjajnejši «finiš» na velikem turnirju je imel Aljehin, ki je v Zuerichu 1. 1934. dobil osem zadnjih partij.

Gruenfeldova obramba

Beli: Ing. Vidmar M. Črni: Božič.

1) Sg1-f3, Sg8-f6. 2) d2-d4, g7-g6. 3) g2-g3-Lf8-g7. 4) Lf1-g2, 0-0. 5) c2-c4, d7-d5. To je karakteristična poteza v kraljevo in-dijski obrambi, ki jo je uvedel znani mojster Gruenfeld. 6) 0-0, ... Običajno se tu igra 6) cd5 x!, ki daje belemu večje izgleda kakor igrana poteza. 6) ... c7-c5? Kakor vedno se tudi tu pokaže, da so simetrične pozicije za črnega neugodne. Beli pride kmalu do odločilne pozicijske prednosti zaradi težav, ki jih ima črni s svojim lovcom na c8. Oslabitev diagonale g2-a8 postane za črnega usodna. Pravilno je bilo c6. 7) Sc3 z malo prednosti za belega, ki ima boljše razvito damsko krilo. 7) d4 x c5, Sb8-a6. 8) Sb1-c3, d5 x c4. 9) Dd1-a4, Sa6 x c5. 10) Da4 x c4, b7-b6. 11) Tt1-d1, Dd8-e8. Drugega mesta črna dama nima. Na Ld6 sledi 12) Dd8 x Lc4x. 13) Ta8 x Ta8. 14) Se5. Poteza 6) ... c5 se je torej pokazala kot jako slaba. Beli ima že izvrstno pozicijo. 12) Sf3-e5, Lc8-a6. 13) Dc4-b4, La6-b7. 14) Lg2 x b7, Se5 x b7. 15) Lc1-c3, Sb7-d6. 16) a2-a4, Sf6-h5. 17) f2-f4! Dc8-c7? Sedaj je črni že izgubljen. 18) Sc3-d5, Lg7-f6. Druge obrambe črni nima, ker preti Se7 x + in Dd6. 19) g2-g4! Sh5-g7. Z lovcom ne sme vzeti na e5 zaradi Se7 x +. 20) g4-g5, Dc8-h3. 21) g5 x f6, Sg7-f5. 22) Le3-f2, e7 x f6. 23) Sd5 x f6, Kg8-g7. 24) Ta1-a3, Črni se vda, ker je njegova dama zajeta. Na Dh6 sledi Seg 4.

ŠPORT

Neuspešna igra Ponziane

V nedeljo je gostoval v Trstu Vardar, tisto moštvo, ki je v jeseni prizadejalo Ponziani hud poraz (6:0). Ponziana se je torej hotela maščevati, obenem pa priti do dveh dragocenih točk, ki bi ji pomagale na lestvici za krepak korak naprej. Kajti izbrabiti je treba prednost domačega igrišča vsaj proti tistim, ki so v lestvici na slabših mestih. Pa tudi velikonočni poraz je še Ponziani čezal na duša. Razlogov torej dovolj, zaradi katerih je bilo pričakovati živahno tekmo.

Ponziani je res uspelo v 35. minuti prvega polčasa priti v vodstvo. V drugem polčasu se je Vardar na moč trudil doseči neodločen rezultat, toda Ponziani je uspelo — če ne zlepa, pa zgrda — ohraniti prednost. Toda tri minute pred koncem je prišlo grenko razočaranje. Vardarjevemu igralcu Andonovskiemu je uspelo zabit gol, s katerim je rezultat izenačil; pridobil za lastne barve eno točko, Ponziani pa odnesel zmago. Nič več se ni dalo spremeniti v kratkem času. Glede na igro, ki so jo pokazali gostje, je rezultat zaslužen, zlasti pa še zaradi njihove fair igre, ki niso reagirali na grobosti igralcev Ponziane, ki so večših izgubljali živce ob krepkem odporu gostov in se posluževali naravnost otročjih, toda nelepkih in nedovoljenih gest.

Ostale tekme prve lige jugoslovanskega prvenstva so se končale vse z zmago gostov. Presenečljiva je visoka zmaga zagrebške Lokomotive, ki je v Beogradu prepričevalno premagala Metalca s 3:0. Partizan, čigar igra že nekaj časa ni rodila jakih lepih rezultatov, je v Sarajevu prekazil Torpedo s 5:1. Pa tudi Hajduk, ki je šel v Subotico, je dosegel lep rezultat 4:2.

Hajduk	13	9	1	3	24	10	19
Dinamo	12	9	1	2	39	17	19
Partizan	13	6	4	3	32	19	16
Crvena zvezda	11	4	5	2	20	11	13
Lokomotiva	12	5	3	4	15	14	13
Metalac	14	2	7	5	11	18	11
Lj. Ponziane	13	4	3	6	16	32	11
Vardar	13	3	3	7	16	23	9
Sarajevo	13	2	4	7	13	28	8
Spartak	12	3	1	8	13	27	7

V drugi ligi, kjer igra tudi ljubljanska Enotnost, je bilo nekaj presenečenj. Tako je prav Enotnost zmagala v Skopju nad Rabinčkim (1:3), nedavno pa je izgubila maj lastnem igrišču, novosaška Sluga je premagala Metalca v Zagrebu (1:0), Dinamo iz Pančeva je premagal Naša krila v Zemunu (4:3);

reški Kvarner je izgubil v Varaždinu (3:2) in sarajevski Železničar je podlegel v Splitu Mornarju (1:0).

2, 3, 4. in 5. - nobeden ni zmagal in ne izgubil

Skedenj se ne misli popustiti. V nedeljo je imel za nasprotnika tisti Piran, ki se je sumljivo nevarno približal zadajim klinom na lestvici. Skedenjci so zopet zaigrali kot treba in Piran, ki to pot niti ni bil na višini prejšnjih tekem, je moral kloniti (3:1). Prejšnjo nedeljo sta imela Skedenj in Magdalena enako število točk, toda slednja je v teku popustila, ko je oddala točko Sv. Ani (0:0). Na isti način se je končala tekma med Izolo in Dreherjem (0:0). Tako so se vsi ti štirje pomaknili vzporedno za eno točko naprej, ne da bi drug drugemu prizadeli kako neprijetno. Druge tekme so se končale brez kakih presenečenj: Milje - Nabrezina 2:1, Aurora - Montebello 4:0, Umag - Tovarna strojev 1:0, Pristanišniki - Rojan 1:0, Costalunga - Ponziana 1:0.

Skedenj	21	13	5	3	71	22	31
Magdalena	21	12	6	3	45	22	30
Dreher	20	11	6	3	37	18	28
Izola	21	10	3	3	32	13	28
Sv. Ana	20	12	3	5	31	18	27
Piran	20	11	4	6	33	16	26
Aurora	21	11	4	6	28	24	26
Umag	21	7	7	7	24	29	21
Tov. strojev	20	7	6	7	19	23	20
Pristanišniki	20	6	3	11	17	34	15
Milje	20	5	4	11	28	31	14
Costalunga	21	6	1	14	27	43	13
Nabrezina	21	5	3	12	22	53	13
Montebello	21	4	4	13	24	45	12
Rojan	20	3	4	13	12	48	10

Tržaški boksar zmaguje

Tržačan Tiberio Mitri, ki je nedavno postal italijanski prvak v srednji teži, je preteklo soboto premagal v Milanu Francoza Jeana Stocka v 10 krogih po točkah. Mitri je bil ves čas v premoči in je njegova zmaga popolnoma zaslužena.

PRED TEKMO PONZIANA: VARDAR SE TEKMOVALCI ROKUJEJO.

Italija - Francija 3:1

To leto ima Italija — tako se zdi — srečo. S Cehi, ki bi ji bili na svojem terenu gotovo zelo nevarni, je igrala doma, izven države pa je igrala zadnjo nedeljo s Francijo. Francija ni bila prav za prav nikoli med prvimi velesilami v nogometu. Z Italijo je igrala vsega skupaj 18 krat in izgubila 12 krat, zmagala 3 krat, 3 tekme pa so ostale neodločene; razmerje golov znaša doslej 53:27 v korist Italije.

Za letošnje se je govorilo, da so Francozi v dobri formi, medtem ko so Italijani kazali v zadnjem času neko slabost. V moštvu ni mogel nastopiti sredaj krilec Parola in branilec Maroso. Tega je nadomestil Tržačan Eliani, nekdanji igralec Ponziane, sedaj pa Fiorentine. Poročila pravijo, da se je dobro obnesel. Razen njega sta bila le še milanista Carapellese (levo krilo) in Annovazzi (desni krilec) stajca, vsi ostali pa so bili iz ene družine — Torina. In niso igrali slabo. V prvem polčasu so v teku 8 minut zabili tri gole. Francozi so dali edini gol v 26. minuti drugega polčasa iz enajstmetrovke.

Zaradi tekme v Parizu niso odigrali kolo prvenstvenih tekem, samo Alessandria in Sampdoria sta odigrali tekmo v zaostanku, se razšli z neodločenim rezultatom (1:1) in se pomaknili v lestvici nekoliko naprej. Prihodnjo nedeljo ima Triestina v gosteh Lucchese. Jesenska tekma se je končala neodločeno (1:1); Torino bo igral doma z Bologno, Milan se bo srečal doma z Inter, Juventus pa mora v Rim k Lazio. — V kolikor so muštva iz prve lige to nedeljo nastopila v prijateljskih tekmah, so igrala takole: Lucchese - Spezia 1:0, Novara: Milan 4:1, Padova:Atalanta 3:3, PPro Patria:Legnano 2:2, Salernitana:Arse-

nal (Taranto) 4:4, Piarenza:Bologna 1:1, Roma:Frosinone 3:1.

Tenis v Monte Carlu

Na velikem mednarodnem teniškem turnirju v Monte Carlu je prišlo do precejšnjih presenečenj. Tako jo doslej neznan italijanski igralec Ballardinelli premagal Cernika (CSR) s 6:4 in 6:1 ter Francoza Destreanaanja s 6:3 in 6:1 Ceh Drobny je premagal Romuna Caranlisa žele v 5 setih: 6:3, 7:9, 4:6, 7:5, 6:3. Patty (ZDA): Ballardinelli 9:7, 5:7, 7:5, 6:1. Asboth (Madž.): Del Bello (Ital) 6:3, 6:3, 6:2. Cucelli (It.): Abdesellam (Franc.) 4:6, 6:4, 6:2, 6:3.

V igrah parov so prišli v finale Drobny in Cernik (CSR) ter Cucelli in Del Bello (Italia).

Naši pionirji se igrajo

Kdo se približuje

To je igra sluha. Vsi igralci posedajo v velikem krogu na tla. Enemu igralcu zavezemo oči in ušesi se mora v sredino. Vodja pokaže učenca, ki polagoma vstane in se kolikor mogoče tiho približuje onemu v sredini. Ta pa natanko posluša (saj sumi listje pod nogo, lomijo se trhlje vejice) in pokaže smer, od koder sliši prihajajočega. Ako smer pravilno določi, se mora oni, ki se je približal, vrniti na svoj prostor in voditelj določi drugega, ki naj se mu približuje. Igra se toliko časa nadaljuje, dokler se ni nekomu posrečilo priti popolnoma tiho do srednjega in ga nalahno udariti po rami.

V sredino gre potem igralec, ki se je dotaknil rame igralca.

MREŽA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
10	9	11	12	13	9	14	2	8	15
2	11	9	6	4	10	9	13	5	16
10	16	13	8	4	17	15	2	12	4
15	19	16	13	4	20	8	16	13	2
3	6	16	14	16	10	9	17	11	4
18	2	6	18	12	16	11	2	14	2
21	22	9	6	4	10	9	8	16	10
14	2	3	4	18	13	16	20	13	16
6	16	13	4	12	2	20	8	2	3

K L J U C :

18-9-8-2-13 3-16-13-1-2 pesnik gornjih vrstic;
12-4-5-21-8 pamet;
11-16-15-2-8-4-13 kraj na Goriškem;
7-2-13-20-2-10-4 beneško prometno sredstvo;
14-2-17-9-13-3 alpska dolina v Sloveniji;
19-2-10-4-22-14-4 uteha.

Skrita anekdota

Accuklmptv iuberv je ajklr
Arhelaus na aaejnpršv: »A-
okk ajn et eiobjmr, o aklr?«
oibrst ipodogr: »Eočlm!«

Reševalcem

Po čudnem naključju je pri velikonočni »Križanki z jedrono izostala polovica besedila. Ker so nam mnogi reševalci izrazili željo, da bi nerodno napako popravili, prinašamo danes še besedilo, ki ga ni bilo. Tudi rešitve, ki bi nam jih reševalci poslali, bomo upoštevali in nagradili.

23. častnik; syetloba (pesniška oblika); sportnik; in vojak.

Navpično: a) vrsta lova; stavkov člen; začimba; b) slog; razburjenje; okraj. c) predlog; pivo, panoga športa; lovska priprava; evropska država; števnik; črka (fonetično). Č) laška dragocenost; mesto Avstriji; tehnična naprava; moško ime. d) upanje; žensko ime; moško ime; raznovrsten. e) laški spolnik; planet; naziv nekega rimskega cesarja; gmota; predlog. f) zajmek; del vojaške opreme; moško ime; sipina; nota. g) moško ime; pihal; organizacija v N.O.V.; ptica. h) praznik; višina. i) značka, ki jo uporabljajo pozabljivci; mamilo; Slovani kralica pred nekaterimi krajevnimi imeni. j) jezero v Aziji; veznik; pisana glasba. k) poljska reka; pisatelj

prve slovenske operete; naslov Gregorčičeve pesmi; orožje. 1) zgodovinski letalec; nota, izraz bolečine; treet. m) nota; Mohamedov pomočnik; sadež; veznik in predlog. n) pesniška oblika; razvoj. o) očka; žensko ime; gozd; sramežljivost. p) zajmek; izdelek obrtnika iz 6. vodoravno; partijski poveljnik; pregrinjalo; površina. r) nota; žensko ime; višina; del hiše; veznik. s) naravni pojav; nesreča; žuželka; poljedelec. š) zločinec; žala; veda; čutilo. t) nepoznani; stranka; pred nekaterimi laškimi krajevnimi; mladinska organizacija; rasistična organizacija; veznik; kovina (kratica). u) orodje; dvig; ameriška država. v) tako pravijo na Krašu in v Brkinih neki posodi; mesto v Jugoslaviji; prebivalec slovenske pokrajine.

Jedro: vodoravno in navpično: 1. enota (kratica); 2. drag kamen; 3. slovenski trg; 4. letovišče ob Jadranu; 5. jugoslovansko mesto; 6. jeruzalemski hrib; 7. vezilo.

IZID ŽREBANJA ZA DVE ŠTEVILKI

- VIZINTIN MAERALDA, Trst, U. Rossetti 49
- JERIN TONE, Ljubljana, Bezihrad 45
- TAVCAR MARUSKA, Ljubljana, Rožna ulica
- LEBAN IVAN, Tolmin 97.
- ELERSEK ZOFIJA, učiteljica, Ljubljana, Trstenjakova 3
- IVANČIĆ CIRIL, Ljubljana, Prijateljeva la.

Tržaški rokoborci v Mariboru

V soboto in nedeljo so obiskali Maribor tržaški rokoborci, med katerimi je nekaj znanih težkoatletov. Srečanje se je končalo z zmago Mariborčanov z rezultatom 8:6, kar smatrajo Mariborčani za lep uspeh svojih borilcev, ki so se merili s priznanimi prvaki. Borbe so imele naslednje izide:

V mušji skupini je Campigli po točkah premagal Angela iz Maribora. V bantam kategoriji je Breznik v 6. minuti tuširal Burnija. S tušem v 13. minuti se je končala tudi borba v peresno lahki skupini med Ruanom in Jezernikom, tako da so bili Tržaščani spet v vodstvu, ki so ga še povišali z zmago Vidalija nad Babičem v welter kategoriji. Tudi ta borba se je v 19. minuti končala s tušem. V isti skupini je Nachmias po točkah podlegel Serniku. V polteški skupini je Sartori med borbo z Blatinikom zaradi poškodbe odstopil. V teški kategoriji je član Železničarja Pirher v 5. minuti tuširal svojega nasprotnika Kranjca in tako se je dvoboj končal z zmago Mariborčanov z 8:6.

Za prireditev, ki je bila dobro pripravljena, je bilo veliko zanimanje in je gledalo borbo okoli 1500 obiskovalcev.

Športni drobiž

Pri množičnih nastopih se pogosto odkrijejo novi talenti.

Tako se je pri prvenstvu Slovenije v krosu na progi 4000 m plasiral na četrto mesto doslej nepoznani tekmovalac Pernat iz Slovenske Bistrice, pri mladincih pa je na progi 2000 m zmagal pred lanskim državnim prvkom, visoko favoriziranim Celjanom Prelogom, doslej neznan mladinec Bardutzki iz Ljubljane, ki mu je v zadnjih metrih uspelo osvojiti si prvenstvo.

NORME MADZARSKIH ATLETOV ZA OLIMPIJSKE IGRE

Madžarska lahkoatletika zveza je postavila norme, ki jih morajo atleti doseči, da lahko pridejo v poštev za sodelovanje na olimpijskih igrah v Londonu. Norme so take: za moške: 100 m 10.6 - 200 m 21.6 - 400 m 48.4 - 800 m 1:52.6 - 1500 m 3:52 - 5000 m 14:40 - 10.000 m 30:40 - maratona 2 uri 42 minut - 110 m zapreke 14.8 - 400 m zapreke 53.8 - 3000 m zapreke 9:25 - višina 195 - daljina 730 - s palico 410 - troskoj: 14.60 - krogla 15.20 - disk 49 m - koplje 67 m - kladivo 52.50 - desetboj 6700 - 4 x 100 m 41.6. Za ženske: 100 m 12.4 - 200 m 25.8 - 80 m zapreke 12.3 - višina 158 - daljina 556 - kroglo 12.50 - disk 39 m - koplje 41 m - 4 x 100 m 41.4. Kot vidimo so postavljene norme zelo težke. Glede na velik napredek madžarske atletike pa je verjetno, da bo v vseh disciplinah vsaj po en tekmovalce dosegel zahtevani rezultat.

Rešitev ugank št. 59

Vodoravno: 1. kila, 5. pust, 9. okop, 12. odelo, 14. mi, 15. abota, 16. patent, 18. magarac, 20. aha, 21. Fakota, 23. Iva, 24. olk, 26. srna, 27. uta, 29. kon, 31. og, 32. ura, 34. France Prešeren, 39. re, 40. Tit, 41. Elij, 42. to, 43. voj, 44. og, 45. ves, 47. gon, 48. knof, 50. nat, 52. NOV, 53. prerad, 55. pas, 57. Oberon, 59. črepnja, 61. galeb, 62. ti, 63. Drina, 64. Aran, 65. toča, 66. likar.

Navpično: 1. kopa, 2. Idaho, 3. letalka, 4. ale, 6. um, 7. Simon Gregorčič, 8. oba, 9. koritar, 10. otava, 11. paca, 13. Onf, 15. aga, 17. Tas, 19. ala, 22. krop, 25. Kanton, 27. urejen, 28. Afra, 29. Kancij, 32. ušiv, 33. gnoj, 35. re, 36. et, 37. el, 38. et, 43. novela, 44. one, 46. sapnik, 47. gobar, 48. Krn, 49. far, 51. tajna, 52. noga, 53. pob, 54. ded, 56. Saar, 58. Ren, 60. pri, 62. to.

Ko je čul zdravnik Chias o Lazarjevi obuditvi se je nasmehnil: »Če bi ta dobi človek umrl po mojih receptih, ne vem, če bi se komu posrečilo, da bi ga obudila.«

Kupon št. 62

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
Jože Koren
Tiskala Zadruga tiskarna v Trstu

„NAJBOLJŠA,, IN NAJBOGATEJŠI - ZAVEZNIKA

Ko so tržaški delavci šli mirno protestirat pred palačo CRDE je kapitalistu Cosulichu pritekla na pomoč „najboljša policija na svetu“. To je namreč ona policija, ki je prav te dni zapletena v novo afero — tokrat slučajno s cigaretami.

KOZULIČ: Joj, kje ste pa dobili te cigarete?
„NAJBOLJŠI,“: Joj, kje ste pa dobili toliko denarja?

Stara povest z novim koncem

Katehet je prišel v Solo in vprašal mame Italijančke, kaj je pri njih doma novega. Pa se je eden oglašil: «Naša mačka je včeraj dobila mlade.» «Kakšni pa so,» je vprašal katehet. «Lepi,» je sledil odgovor, «in vsi so za De Gasperija.» Katehet je fantka in mucke lepo pohvalil. Čez osem dni so imeli v razredu spet verouk. In je katehet malčka vprašal, kako se novorojeni mucki razvijajo. «O, prav lepo,» je fantek povedal. «Toda sedaj so že za Togliattija.» «Nj mogoče,» se je katehet začudil, «kako pa to?» Pa mu je malček pojasnil: «Veste, medtem so mucki že spregledali!»

Kanonik Marcon pleše boogie-woogie

Pogled na pretepanje članov ljudske fronte v Gorici je kanonika Marcona tako oplemeniti, da je pozabil na duhovniško dostojanstvo, ter v čast Trumanovi doktrini zaplesal od zadovojstva boogie-woogie. Prišel je v tako ekstazo, da se baje do 18. aprila ne bo iztreznil. Tedaj pa ga utegne navdušenje miniti in v tihi pobožnosti se bo spet oprjel cerkvene službe, v kolikor še zadnjih nekaj njegovih ovač ne bo do tedaj spregledalo.

Trumanova pomoč in nje posledice

Amerika je Grčiji ponovno nakazala nekaj milijonov dolarjev za vojaško pomoč: — Čete generala Markosa so zavzele nekaj novih mest in vasi ter se približale Atenam. Amerika je Kitajski ponovno na-

kazala nekaj milijonov dolarjev za vojaško pomoč. — Cangkajšek je sklenil odstopiti, kajti čete ljudske vojske mu zadajajo iz dneva v dan vse večje izgube!

ZELJE

Kaj žele si sovinsti?
 «Duce, pridi spet nazaj!»
 Kaj žele si aktivisti?
 «Da bi bil že prvi maj!»

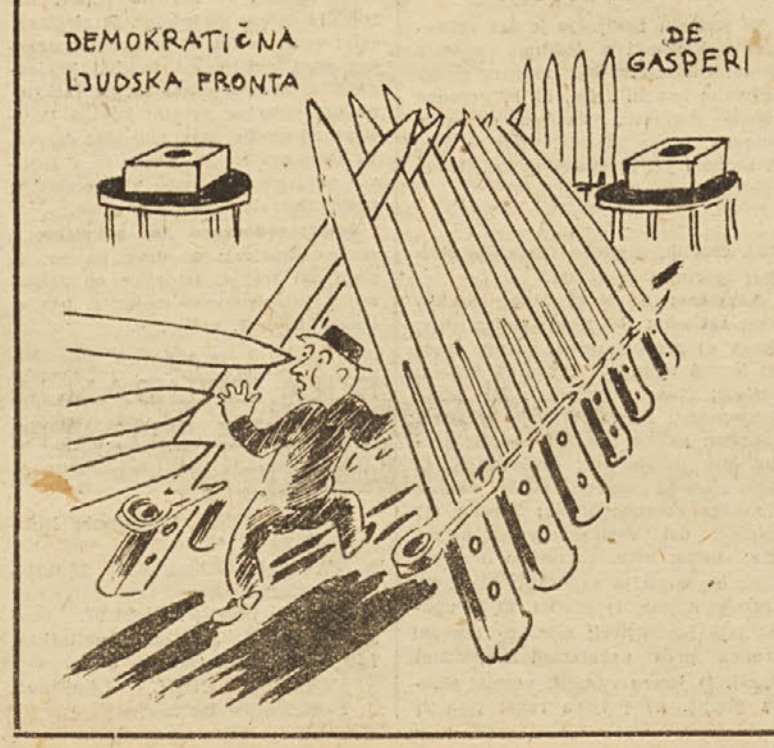
V slavo „večnega peresa“

Iz Amerike prišlo semkaj, večno je pero. Tvoja večnost pa drži, žalibog le — mesce tri.

To napisal sem iz besa v slavo večnega peresa, kdor denarce rad zapravlja, ta peresa naj nabavlja. Kdor pa novce ima v čisti, ta naj — svintnjik, si omisli.

Nek tržaški degasperijanski list je imel pred dnevi na prvi strani ta-le naslov:
 350.000 oboroženih mož jamči svobodne volitve. Kako je to v praksi pokaže slika.

Italijanske volitve

JUCA PIŠE PEPI

Draga Pepa!
 Te dni zopet o Berlinu se debelo je pisalo, radi tega nekaterim spet po vojni je dišalo. Rusi, po navadi stari, mirno kri so ohranili, le ameriških transportov niso več v Berlin pustili. Zdaj celo o mirnem stanju «Ultimissime» že piše, nad zapadnim neuspehom si na tihem solze briše. Na Kitajskem pa Cangkajšek od oblasti se posavlja, vsled porazov svoje vojske se na penzijo pripravlja. Končno mož je le uvidel, da ne bo nikoli zmagal, pa če še tako mu Truman z vsemi sredstvi je pomagal. Tam na Španskem se pa Franco kar k zapadu je priključil, da z Marshallovo pomočjo bo svobodoljubne mučil. V borbi zoper komunizem, vsak je dober imperialistom, pa četudi dolga leta služil je le zgolj fašistom. A v Italiji volitve so prvenstvena zadeva, za De Gasperija zmago si sam papež prizadeva. V cerkvah sploh nič več ne slišiš božjih pesni in molitve, ker so prižnice zavzele s propagando za volitve. Pomnožena policija pa najstrože bo skrbela, da De Gasperija stranka bo dovolj glasov imela. Kajti taka stroga volja je zapadnih demokratov, ki dovolj tej stranki dali dolarjev so že in zlatov. Če se pa zgodi nesreča in De Gaspari ne zmaga, vse podpore bi zapadne kar naenkrat šle do vraga. Ker pa kapital ne mara svoj dobiček izgubiti pač s terorjem bo poskušal si večino pridobiti. Če pa po pravici šlo bo, se pa nič ni treba bati, da ta mesec pri volitvah ne bi zmagal Togliatti. Najbolj pa sedaj nesrpnri so tržaški sovinsti, ki bojijo se, da v vlado ne prišlj bi komunisti. Kar imajo, vse bi dali, da ministri bi ostali, brzojavno stari vladi bi glasove svoje dali. No, počakajmo še par dni, saj ni daleč tisti čas, ko v Italiji povedal mnenje bo volivcev glas. Mi pa v Trstu se ta mesec potrudimo kar se da, da proslava prvomajska bo lepo pripravljena. Telovadci, telovadke, pridno se učite zdaj, pokažimo vsemu svetu, kaj je v Trstu prvi maj! Zdaj končujem, draga moja in pozdravljam te lepo, v upanju, da danes teden tvoje pismo bo prišlo.

Tvoja Juca

Zapadna svoboda

Tat, ki je kradel, v svobodi živi, ubogi ukradenec v ječi ječi. In napadalec užiiva prostost kdor pa napaden je, ječe je gost. Tako pravico ti v Trstu delijo, da ne pozabiš na — demokracijo!

TRŽASKI KMET, ZVU, DAVKI IN UPRAVNI APARAT.

„Komandant“ Fonda

Je v listih med narod novico raztresel, češ, on da svoboda je Trstu prinesel; tej čudni novici verjame le ta, kdor tam, kjer možgani so, slamo ima.

O Napoleonu

Napoleon bil je en slaven soldat in vendar pred Moskvo si zlomil je vrat; Naj spomni se te zgođovinske strani, vsak tisti; ki tretje si vojne želi!

O Krištofu Kolumbu

Učitelj me v šoli nekoč je učil, da Krištof Kolumb je Ameriko odkril. Če Trumana Krištof Kolumb bi poznal, za svoje odkritje b'še bridko kesal.

Goriški karabinerji na mestu

Ob napadu demokristijanov na pripadnike ljudske stranke v Gorici so se posebno izkazali karabinerji. Pokazali so vsemu svetu, da so na svojem mestu. In sicer tam, kjer jih je zapustil ranjki Mussolini.

V Zenevi

Glasovalni stroj deluje kakor Truman ukazuje; kakor žabe vsi regljajo, ki v dolarjih plačo imajo. Ko pa pride čas spoznanja, takrat konec bo regljanja.

VOJNA?

ČLOVEK SLABIH ŽIVCEV: VOJNA BO?! DELAVEC: ZE MOGOČE, SAMO ČE NAS NE BI BILO.